

РОССИДА – ТҮРҮҮШЫН

2

ДУГАЙНГАА
НҮЛДЫЕ
ДЭЭРЭ
ҮРГЭН

4-5

ШАТАРАЙ ФЕСТИВАЛЬ

хабаадана.
Фестиваль нээлгын баяр ёһололдо Буряад Республикын залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хорооной түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В.Н.Иванов, Улаан-Удэ хотын өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай толгойлогшын орлогшо В.Б.Прокопьев, Буряад Республикын хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо П.П.Ефимов амаршалгын үгэнүүдые хэлэбэ.
Буряад Республикын суглуулагдамал командын гэшүүн, спортын мастерта кандидат Антон Шомоев мурьсөөнэй тут үргэбэ. "Замбала" дуганай Золто лама сугларашадые амаршалаа. "Булжамуур", "Потешки" ан-

самблнууд, уран найханай гимнастикын "Грация" студи хабаадагшадай, айлшадай урда шадабария харуулжа, тэдэнэй магтаал найшаалда хүртөө.
Борис БАЛДАНОВ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: фестиваль нээлгын баяр ёһололой үедэ.
Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

Июлиин 27-до Улаан-Удэдэ хүүгэдэй уласхоорондын шатарай фестиваль эхилээ.
Буряад Республикын Хүн юниие социальна талаар Дамгаалгын министрэй орлогшо Л.Н.Санхядовагай хэлэһэнэй ёһоор, энэ мурьсөөн хүүгэдэй дунда шатар наада дэлгэрүүлхэ, тэдэнэй шадабарие улам хурсадхаха, хүршэ оронуудтай харилсаа холбоо бэхжүүлхэ зорилготойгоор үнгэргэгдэнэ гэшэ. Эндэ Монгол, Буряад, Хальмаг, Саха (Яхад) оронуудай, Хабаровск, Шэтэ, Эрхүү, Улаан-Удэ, Ангарск хотонуудай, Агын болон Усть-Ордын автономито тойрогуудай олон тоото суглуулагдамал команданууд

Внимание деловых людей! Впервые в Восточной Сибири!

"Буряад Үнэн" - "Олзо"
на русском, бурятском, монгольском,
китайском языках

В следующем номере нашей газеты выходит в свет совместное издание "Буряад Үнэн" - "Олзо" и единственной общенациональной промышленной газеты СНГ "Рабочая трибуна".
В этом издании вы найдёте деловые информации, рекламу подготовленные Агентством деловой информации и Деловой вторник (приложение к газете "РТ") и Международным информационно-экономическим агентством "Соёл публинерс" (г.Улан-Удэ).

Делу время!

ЦЕЛЕБНЫЙ ЧАЙ

"Слышала о нетрадиционном средстве лечения от алкогольной зависимости, при котором больной и не знает что лечится. Неужели это правда?"
Е.Перевалова, г. Улан-Удэ.

Отвечает врач-нарколог Московской фирмы "Маги-Фарм" В.Чернышев.
Да, действительно, такое средство есть, это фито-чай "Наркодел". В основу этого средства положены старинные народные рецепты от "пьянства", издревле применявшиеся на Руси. В него входят следующие травы: зверобой, золототысячник, пижма, толокнянка, левзея, чабрец, мачек желтый, полынь, копытень. Настой из этих трав снимает тягу к алкоголю, блокирует рецепторы лимбической системы ретикулярной формации мозга, нейтрализует алкоголь. В результате у людей, злоупотребляющих алкоголем, возникает безразличие к спиртному. По данным доктора медицинских наук, профессора, зав. кафедрой психотерапии Российского гос. медицинского университета А.П.Музыченко из 100 человек, принимавших лечение, у 74%

возникло равнодушие к алкоголю, 23% пациентов вообще прекратили употребление и только у 3% больных отмечено отсутствие эффективности.
Есть у чая ещё одна уникальная особенность, которая позволяет достичь успеха при лечении людей основательно пьющих, но отрицающих влечение к алкоголю и необходимость лечения. В таких случаях родственники подопечного могут добавлять уже заваренный чай "Наркодел" в готовое блюдо помимо его желания. Однако эффективность (90-95%) значительно выше, когда человек лечится осознанно.
"Наркодел" решением Фармакологического Комитета МЗМП № 22 от 14 декабря 1995 года разрешен для медицинского применения в качестве средства при лечении алкогольной зависимости, имеет сертификаты соответствия.

В Улан-Удэ справки можно получить по телефону 7-35-27, а со 2 августа по тел. 37-35-27.

СРОЧНО продаются дешёвые торговые зонты (арабские, пёстрые). ТЕЛ. 1-62-62.
МЕНИЯЮ однокомнатную благоустроенную квартиру в г. Абакан 29,5 кв.м, в центре города. 3-й этаж, солнечная сторона на квартиру в г. Улан-Удэ. ТЕЛ.7-09-58.

тэдэнэрхээ дутахагүй бэлэдхэлтэй байханаа харуулхыг оролдоһон байна.

Шара торгон тэрлигүүд дээрээ сагаан орхимжонуудыг зүүхэн Нямхуу Наран-Гэрэл хоёр зохидоор харагдаха юм. Харин буряад хандамаанарай хубсаһан элдэб

дуулаһан байна. найхан хоолойтой Тогоо багшын сээжэ сэдхэлхээ тарни-дуунууд жэрьен гаража, сугларһан хүнүүдэй зүрхэ уяруулаа.

Буряад Республикын арадай артист, Россин Федерациин габьяата артист Болот Боров "Хани нүхэд" гэхэн найхан дуу бэлэглээ.

Дарима Самбуевнатай уулзахадамнай, ерээдүйн

ХАНДАМААНАРАЙ ХИИД - УЛААН-ҮДЭДЭ

1992 оной октябрь нарада Буряад орондо морилһон үндэр түрэлтэ Далай-ламын үршөөлөөр, мүн хүн зоной туһаламжа хүсөөр Россида эгээн түрүүшын хандамаанарай дуган нээжэ, ажабайдалаа найн болгожо, сээжэ сэдхэлээ арюудхаха зорилго табигдаба гэжэ буддын шажантанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ Дарима Цынгеева баяр ёһолол нээбэ. Римбүүшэ Еши-Лодой, Буряад Респуб-

комплекс тухай хөөржэ үгэбэ. 15м х 18м хэмжээнэй гурбан дабхартай томо байшан бодхоогдохо түсэбтэй. Гурбадахи дабхарыг ажалшад эзэлхэ. Тиэхэдэ бассейн, бани, сауна, эмшэлэлгын, массаж хэлгын кабинедүүд түхээрэгдэхээр хараалагдана. Юрэ-дөөл, эхэнэрнүүдэй ханаа сэдхэлээ тэгшэлхэ, бээ амаруулха газар бии болохол хаш.

Сабгэмээр хубсалһан, урин

ликын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л.Нимаева, "Дхарма" нэгэдэлэй шэрээтэ лама Нимажап Илюхинов, "Бурятия" комплексын генеральна директор П.Дубанова, Улаан-Үдэ хотын мэрэй орлогшо П.Зильберман, эрдэмэй доктор Н.Абаев, Хэжэнгын аймагай өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай гулваа С.Цыреторов болон бусад уригдаһан айлшад сэдхэлэй үгэнүүдыг хэлэжэ, энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ саашадаашье туһалха байханаа мэдүүлээ.

Зоной сэдхэлэй төөрөд байһан хүлгөө сагта хандамаанарай дуган байгуулха гэжэ ехэл найн хэрэг- бурхан багшын, эхын сэдхэл адли ха юм гэжэ Нимажап ламхай хэлээд, Богдо гэгээнэй ном айлдхан уншаба.

Монголрй хийдэй хандамаанар ээлжээ ээлжээгээр Улаан-Үдэ ерээжэ, шэнэ дуганда арга шадалаараа туһална. Энэ удаа хандамаанар Нямхуу, Наран-Гэрэл хоёр нараар ерэнэн байжа, баяр ёһололой үедэ Сагаан Дара эхын, Ногоон Дара эхын магтаалнуудыг сээжээр уншажа үгөө. Мүн буряад хандамаанар Жигмэдма, Гыма

янзын байжа, ехэл таагүйгөөр сугларагшадта ханагдаа. Олоной урда гарахын урда тээ хубсаһа бэлдэхэ болзоршье, мунгэншье (спонсорнуудай тоогоор хараалхада) яһала байгаа гэжэ тухайлхаар.

Тайзан дээрэ Монголой Тогоо багыг баяр ёһололыг хүтэлһэн В.Гунзыновой урихада, альга ташалган нэръешио. Гайхал болоһон энэ орёо хүшэр сагта Тогоо багша зоной сэдхэл тэгшэлжэ, үбшэнтэниие эмшэлжэ, дэмбэрэлтэй хэрэг бүтээжэ байдаг онсо бэлигтэйшүүлэй нэгэн юм. Сугларагшадтай урда гаража, шэнэ хэрэгыг дэмжэжэ байханаа мэдүүлээд, бурханай ном уншаһан, дуунуудыг

зохид шарайтай нэгэ наһажаал эхэнэртэ дүтэлжэ танилсабабди. Түнхэн нютагай Дыбшин Лобсоновна Барбакова дуган шадар ажаһуудаг хэн тула үглөө бүхэндэ эндэ ерээжэ, гороо хэдэг байба.

Иигэжэ зоной хэрэг бүтээхэ дуганай мундэлһэндэ бахархан баярлаһан хүзэгтэн ээлжээ ээлжээгээр римбүүшэ Еши-Лодойн адиста хүртөөл даа.

Дарима ЭРДЫНИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хандамаанарай хийд нээлгын үедэ.

М.ШАНТАКОВОЙ фото.

МОНГОЛОЙ АНДА ХОТЫН АЙЛШАД

Монголой Дархан республикымнай ниислэл Улаан-Үдэ хоёрой хоорондо анда хотонууд болоһон тухай хэлсэндэ гар табигдаһаар тэбхэр 30 жэл үнгэрбэ.

Тус ойн найдэрыг хоёр хотонуудай хоорондо аша туһатайгаар, һонирхолтойгоор үнгэргэхын тула Улаан-Үдэдэмнай Дархан хотын соёлой найдэрнүүд байгша оной октябрь нарада үнгэргэгдэхэ болонхой. Тус найдэрэй программыг тодорхойлох зорилготойгоор Монголой Дархан хотын губернаторствын албанай канцелярийн начальнүг Б.Баттулга, Дарханай финансын-экономическа ба түсэблэггын таһагай начальник Д.Хаянхарваа, гадаадын экономика холбоной асуудалнуудай талаар хүдэлмэрилгэшэ Ж.Батдулам, Дархан хотын соёлой таһагай директор Дашцывэг гэгшэд Улаан-Үдэдэ айлшалжа ерэнхэй.

Улаан-Үдэ хотын мэридэ Монголхоо ерэнэн айлшадтай уулзалга болобо. Тус уулзалгыг Улаан-Үдэ хотын мэрэй орлогшо В.Б.Прокопьев нээжэ, Монголой айлшадтай танилсуулаһан байна.

Уулзалгын үедэ Улаан-Үдэ хотын ахмад архитектор, хотын мэрэй орлогшо П.Г.Зильберман, мэрэй орлогшо В.Г.Гаврилов, Буряад арадай Конгрессэй президент Е.М. Егоров, ВАРК-ын президент Д.Н.Дугаров, Улаан-Үдэ хотын соёлой таһагыг даагша В.Ш.Цыренова болон бусад үгэ хэлэжэ, ханамжа дурадалнуудыг оруулаһан байна.

Дархан хотын делегаци хамта дээрээ дүрбэн үдэр Улаан-Үдэдэ байха юм.

С. ОЧИРОВ.

ТУШААНАА ЮУНДЭ БОЮУЧААГДААБ?

Россин Федерациин Сбербанкын Буряад Республикадахи Сбербанкын дарга Л.Н.Гысыловае тушаалһаан болжуулба. Мүн тиэхэдэ тэрэнэй орлогшо Турбяновыг, ахмад бухгалтерые, ревизорые болон бусад хүнүүдыг ажалһаан болжуулхан гэхэн нураг бии. Гараха нарын эхээр болохо Россин Федерациин Сбербанкын правленийн зүблөөн дээрэ тус асуудал эсэслэн шийдхэгдэхээр хүлээгдэнэ. Республикын эгээл томо банкын хүтэлбэрилгэшэдыг иимэ олоорнь тушаалһаан буулгаха гэхэн ушар, гол түлэб, ямаршье хараа бодолгүйгөөр ба үндэнэ баримтагүйгөөр ехэ хэмжээнэй мунгэ элдэб фирмэнүүдтэ үгэнһөө болоо гээд хэлсэнэ. Теэд тэрэнэй үнэн худалын хаяар мэдэгдэхэ.

В.ШАГДУРОВ.

ОЛОНОЙ АМИ НАНА АБАРЖА...

Үнгэрһэн жэлэй майн 13-най бүгшэм халуун үдэр Түнхэнэй аймагай Улбугай гэхэн багахан тосхондо айхабтар ехэ аюул тодхор асараа бэлэй. Бадарай үдхэн нарһан тужа соо аймшагтай түймэр хүжээрөөд, хүсэтэй шанга халхинда туугдаһаар, нарадай оройгоор хүүһээр, Улбугай тосхондо тулажа ерээ хэн. Оройдоол гушан минутын туршада тосхоной бүхэ байрын гэрнүүд, дал хотонууд хаалтаттай байһан малтайгаа шаташоо. Дүрбэн хүн наһа бараа...

Наһа барагшадтай тоо бүри олон байжа магадгүй хэн. Нютагай хубүүн Иннокентий Брюханов түймэртэ хүрээлэгдэнэн зониин ашаанай машинадаа һуулгажа, бушхажа байгаа гал соһоо гаргаһан юм. Эрэлхэг зоригтой И.Р.Брюханов "Түймэрэй үедэ хожи-

догшодыг абарһанай түлөө" медалар шагнагдаа хэн.

Мүнөө үедэ Улбугайн айл бүхэн шэнэ гэртэй болонхой. Иннокентий Ринчинович гэр

бүлэтэйгөө мүн лэ шэнэ гэртэ түбхинөө.

Г.САМБЯЛОВАЙ фототекст. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В.Брюханов хубүүнтээ.

САГАЙ УЛАРИЛ

Июлин 30-31-нэй үдэрнүүдтэ республика доторнай үдэртөө хура бороотой райхаар, аадарлахаар хүлээгдэнэ. Зүг бүхэнһөө секундн 5-10 метр хүсэтэйгөөр халхилха, хүннөө 10-15, Зүүн-Хойто аймагуудта 4-9, үдэртөө 23-28, Байгал шадарай нютагуудта 21-24 градус дулаан байхаар багсаагдана.

Улаан-Үдэдэ хүннөө 13-15, үдэртөө 26-28 градус дулаан болохо, бага зэргээр хура бороо орожо магадгүй.

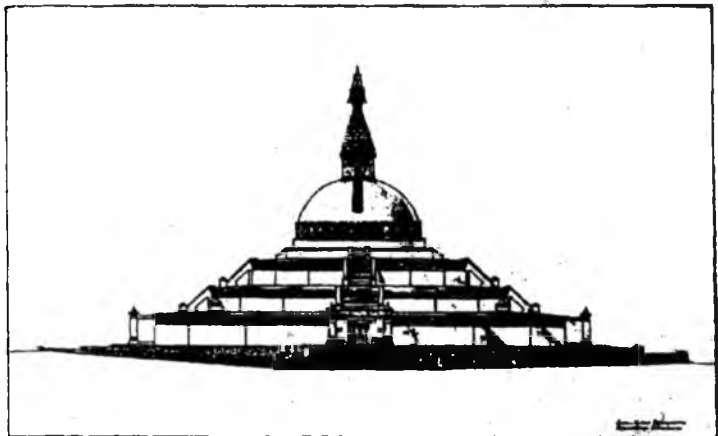
Ц.ЖАЛСАНОВА,

Улаан-Үдын гидрометобсерваторийн таһагыг даагша.

янгинама хүйтэндэшье уһатай байдаг Юндэн Булаг дэрлэн хуурижаһан хони, мал харууһалдаг гүүртэ энэл хууриние һануулан досоомни гуниг түрүүлдэг даа.

Баһа нэгэ һүйдхэлтэ үедэ манаал - тэһэлүүрээр һандаргаадаһан Хэжэнгын

ТООНТЫМНИ ШҮН - ДЖАРҮН ХАШОРОЙ СҮБАРГА

ҮНГЭТЭ юртэмсын шарай хараха, аршаан түгэс уһарнь ундаха, арюун һайхан агаараарнь амилха, эршэтэ ажабайдал үзэхэ эгээлэй хүнэй жаргал эхэ эсэгэмнай мандаа бэлэглэдэг. Тиимэһээ эхэ эсэгэшни, тоонтоёо нюулаһан нютагшнн сэдхэлыеш үзэдэшье татажал байдаг үзшэ аал?

Тоонто нютаг... Ямаршые арадай түлөөлэгшэд "Бага эхэ оромни" гэжэ түрэн газараа нэрлэдэг. Хүмүүнэй бэе оложо түрэн маанадһаа байха ан амитадшые тоонтоёо ами бээрээ мэдэрдэг. Холо үгтэһэн (хуудууһан) моридшые хабартаа нютаг руугаа бодожо ерэдэг гэшэ. Аянай шубуудшые анхан тэжэһэн газараа бусажал ерэдэгха юм. Иимэл хүсэтэй ха юм даа, түрэл нютагай татаса...

Нигүүлэсхы сэдхэлтэй ябаха!

"Хаанахибши?" гэжэ хари хүнэй асуубал, хэжэнгынби. Джарун Хашорой субаргын хуури хатадаһан газар тоонтонни, - гэжэ омогорхон харюусадагби. Нэрээшье Арабжуурта добо Джарун Хашорой субарга хоёрто мүнөө эгээл дүтэ газарта Морхонсойтон, Маанюутан гэжэ айлуудай арада буусамнай байдаг хэн.

Гүрэн түрэ соомнай боложол байдаг саг үргэлжын туршалгануудай нэгэн болохо "жахынуудые томодхолгын" үедэ "Ажалша" артелин гэхэ гү, Бургаастай гэжэ яһала томохон хууриной ажалшад ажахын түб руу зөөжэ, эндэхи газар хоһороод, хожомын тарья таридаг болоһон юм. Ушар нимэһээ мүнөө Ажалшын гү, али Бургаастайнби гээ һаамни хүн мэдэхэшьегүйдөө дүтэ болонхой. Гэбэшье үбэлэй

дасанай гол шүтөөнэй нэгэн Джарун Хашорой субаргын олон түмэнэй оролдоогоор, дахинаа мүнделэхэ хэрэгэй эхиндэ Будда бурханай 16 найдангуудай нэгэн болохо Монголддо хуудат Энэдхэгэй элшэн сайд Бакула Римбүүшын ууган тоонтыемни шэлэн һунгажа, тэрэнэй хууридань бүмбэ нюуһандань баярлан, омогорхон ябадагби.

Гэхэтэй хамта Россин гүрэн доторхи юрын зоной байдалай доройтоһонһоо уламжалан энэ нангин субаргын барилгын удааруулагдахада, голхорхошые ушар гарадаг даа. Байһанаа "баруулжань" үгэжэ, пенсиеэ хубааха мүнгэ оложо ядажа байһан гүрэнһөө ямар туһаламжа байхаб даа. Олонойл үргэлээр үндыхэ, мүнделэхэ

байна гэхэдэ, баһашые "үндэрхэн дабаан" шэнги. Бурхан шажанда шүтэдэг, нигүүлэсхы сэдхэлтэй зоной хүсөөр хэзээшьегүй бүтэхэ даа, нютагаймни Джарун Хашорой субарга гэжэ һанан шэбшэн ябадагби.

Үнэхөөрөөшье хүн зоной сэдхэлэй гэгээржэ арюудхагдажа байһан сагта Джарун Хашорой субаргын барилга зогсохогүй. Буян үйлэдэхэ, хүн түрэн ашая харюулха саг бурхан манда олгоно бэшэ гү? "Далайда дуһал нэмэри" гэдэгтэл ехэ бага гэжэ илгаагүй мэнэ һайхан үйлэ хэрэг бүтээлсээл. Энэ ехэ бүтээлэй аша буянгаар замби түбин эрхэтэдэй "ниитэ нэгэн" болон эблэрхэ, зүблэрхэн түрэл буряад нютагаймнай һалбархань болтогой!

Цырендаша НИМБУУГАЙ.

Түрэхэ, үндыхэһөө эхилжэ хараһан түрэл нютагайм байгаали мүнөөнэйхиһөө хураггүй һайхан байһан шэнгээр һанагдадаг. Бага һананһаам хадуугдаһан байгаалин нэгэ үзэгдэл мүнөөшье нюдэндэм эли харагдадаг. Сэдхэлээ ханашагүй һайхан агаар... Гүн сэнхир тэнгэрийн майхан доогуур һэмжэн сагаан хүбөөтэй тэмээн хара үлэнүүд үнэтэ ашаагаа даажаядан һажалуураар зөөхөн, хүхэрэгшэ тайга тэнгэри хоёрой ниилэдхэ тодохоноор харагдаһан байхань гайхал түрүүлдэг хэн. Гандаһаншые жэлдэ нютагаймнай ноогоон добоһуудай хюууһан толгойдол хундайжа, шарлан байхадань баһал һайхан бэлэй.

Минии бага ябаханда хүн байгаали бузарладаггүй байгаа. Энэ гансашые ямар нэгэн хүнэй жаяг заршамһаа бэшэ, бүри холохонһоол удхатай угсаата арадаймнай заншал гэхэдэ алдуу болохогүй.

"Бандиин шорой" гэжэ хууринойхидаймнай богоо хаядаг, тэрэ багтаа нигэжэ суурхалан газар бии бэлэй. Мүнөөнэй хэмжээгээр шорой гэжэ нэрлэхээр юм гү даа. Тосхой үнсэгтэ ажаһуудаг айл хотонуудһаа тээ саанахана обоологдоһон бог шорой мүнөөнэй тракторай хоёр тэргэ болохошьегүй байһан ха гэжэ мүнөө һанагшаб.

Тэрэншые гайхалгүй. Урданай бурядуудай үйлэдбэри хоггүй, хамаг юумэнь зөөри болодог байһан байдаг. Гуталаа улаад, дэгэл хубсаһаа халаад лэ үмдэдэг, тиимэ хаяжархиха юумэ огто олдодоггүй байгаа. Малай шэбхэ шээһэн байгаашые һаа, хохир гү, али үтэг боложо газарта тараагдадаг һааб даа. Жэһэнь, манайхин шоройгоо зумбарагай нүхэ руу хаягша һэмди гэжэ һанагшаб.

Эрдэм техникын хубилтануудые хэрэглэжэ, хүнэй бэлэхэнээр юмэ бүтээдэг болохо, хаядаһа, богын захигүй болоно гэшэ ха. Илангаая бэлээр шалзарха, үжэхэгүй химийн промьшленностиин, хоро шара болохо зүйлнүүд элбэгжэ. Целлофан туулмаг, амһарта, консервын баанха хүрэтэр айл бүхэн хаядаг болонхой бшуу.

20-дохи зуун жэлэй эсэстэ гансашые мание тойрожо байһан оршондо бэшэ, бүхи газар дэлхэйдэ, хүн бүхэндэ хабаатай, аюултай болоо гэжэ ном һударһаа, газетэ, журналуудһаа бидэ мэдэнбди. Тэдэнэй баримтануудта этигбэл, жэл бүхэндэ 980 миллион тонно бог агаарые, газарай хүрһэ,

багада ямар сэбэр газар байгаа? Шулуута (Хэжэнгэ хууриной урданай нэрэ) Ушхайта хоёр хууринууд гансашые барилга харгыгаараа бэшэ, үшөө эб зүбгүй тараажа хаягдаһан бог шоройгоороо ниилэхэ тооной боложо байхыень хараханда нютагай хүнэй нюдэнэй үбдэхөөр бэшэ гү?

Аймагай захиргаанай оршон байгаали хамгаалха хэлтэс болон нийтын эмхинүүд энэ байдалые гуримшуулха хэмжээ абаха ёһотой юм бээ. Зүгөөр гансал яла тохолго, айлгалгаар ехэ юмэ туйлагдаха гэжэ ехэшье һанагданагүй.

Зүгөөр хүн бүхэнэй һайхан һанаа һанаалжа, сэдхэл соогоо дутан байгуулжа, Эхэ байгаалиа бузарлангүй ябабал, хойтошые үеын үри хүүгэднэй нютагайнгаа һайхан аршаан булагуудай уһар ундалжа, бузарлагдаагүй сэбэр агаараар амилжа, бултал уга һана һалжа үбшэ зоболонгүй ябажа шадаха аргыень хангаха зориг манда байха зэргэтэй гээд һанагдана. Бэе махабадараашые, сэдхэлээрэшые сэбэр, үлгы нютагаа үргэжэ ябаял гэжэ урйалха байна.

Л-Д. ДАБАЕВ,
нютагай хүзэгтэнэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ.

Сэдхэл соогоо дасан байгуулха!

Уһаа бузарлана. Озоной (агаарай) нимгэрһэнһээ бадаган гэхэшэлэн эдэгэдэггүй элдэб үбшэнүүд элгэрнэ. Кислотатай бороогой ороһонһоо, олон тоото түймэрэй гараһанһаа боложо, агаараа һайжаруулжа байдаг ой модомнай үхэдхэн һалана.

Дэлхэймнай 1,3 миллиард тухай хүнүүд урасхал уһа хэрэглэдэг гэжэ мэдээжэ. Уһанай бузарлагдабал яалтайб?

Дэлхэйн иимэ аюулуудтай жэһэхэ болобол, дуулим сагаан Хэжэнгэ хууриной баруун урда эрье доогуур хаягдаһан бог шорой тоом жоргүй, багахан юумэ шэнгээр һанагдажашые болохо. Энэнь дэн тиимэшье бэшэ ха. Байгаали хамгаалгын хэрэгтэ "жэжэ юумэ" гэжэ байха ёһогүй. Манай

АЖАБАЙДААЙ ОРЁОХОНШЫЕ ЫАА...

Хэды хүшэр сагай байбашые, дурлаһан хоёрой сэдхэл, инаг дуранинь илаа гэжэ хэлэхэдэ, алдуу гаргахагүйб. Танигдаагүй нютагай хоһон гэр соо залуу мэргэжэлтэдэй буухада, тиимэшье бэлэхэн байгаагүй ёһотой. Сэсэг Норбоевна зоотехникээр, Павел Хабдаевич агрономоор хүдэлжэ, тэрэ нютагайнгаа хүдэлмэрийн гол худаһыень түрүүшын үдэрһөө бариха эхилээд хэн.

Зон нүхэдөөрөө үгээ ойлголсожо ядахагүй, зулгы зантай, ажалша, бэрхэ хүнүүд нютагайхидай сэдхэл татаһанинь гайхалгүй.

- Ехэ хээлитэй болоһон аад, мостихолоор яагаашые түргэн гүйлгэдэг үхин гэшэб? Хараад нюдэм далтирна.

Холын, дүтын гүүртэнүүдые дууһыень үдэрэй туршада "шударгаад лэ гарашан" байха юумэл даа, - гэжэ хүршэ Шээниинэй эжын хэлэжэ хуушые дуулаа бэлэйб.

Нээрээшье Сэсэг Норбоевна "ИЖ-56" түхэлэй мотоциклаараа хан харгы гүйлгэжэ, хаана ветеринарай, хаана юунэй хэрэгтэй болоһые буалтыень мэдэнхэй, бригадирайшые, зоотехникэ гышые үүргэ зэргэ дүүргэжэ ябадаг байгаа.

Хүсэ шадалаа, бээ гамнангүй хүдэлдэг Павел Хабдаевичые агрономоор ехэ удаан хүдэлгөөгүй. Нютагаархидын хамтын суглаан дээрэ зүбшэ-

Улаан-Үгэ хотого оютаг ябаха үедөө Павел (нютагаархидын Борис гэжэ нэрлэдэг) Хабдаевич Хожеев Сэсэг Норбоевна Шодоева хоёр хуби заяагаа ниулуулжэ, хуулын гээ курсые түгэсхэнгүй Ушхайта хууринда хүдэлхээ ерһыень һайн һанадагби.

жэ, отделение эрхилэгшээр томилһон юм. Энэ яһалал зүб шийдхэбэри, зоной ехэ найдал байгаа гээд хэлэе. Гал һанандаа ябаһан Павел Хабдаевичта урагшаа һаналшые, зоригшые, хүсэ шадалшые байгаа. Нэгэнтэ бэшэ зунай найрташые бүхын соло дуудууһан байха.

Шэнэ нютагта ерһээр иигэжэл гүрэн түрын хараа шугам соо зоной дунда хүдэлһөөр ябатарнь 30 гаран жэл үнгэршэбэ. Энэ хугасаада Павел Хабдаевич Сэсэг Норбоевна хоёртабан һайхан үринэрэйнгөө

"гарыень ганзагада, хулыень дүрөөдэ" хүргэжэ, заримыень гэр бүлэ болгоо.

Мүнөө олон зондо тахилгатай Шалсаана Буурал Баабайн хормой дэрлэн Сагаан Хүндыдэ таряашанай хүдэрхэн ажахытай, жэшээ абама айл хуудат. Таряаланшые ехэ, хонидшые олон, үхэр малшые, гүйгөөшэ моридшые, мүнөө сагай оньһото техникэшые бил гээшэ.

Ц.ДАМПИЛОВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П.Хажеев.
Т.НИМБУЕВАЙ фото.

УГАЙНГАА ҺҮЛДЫЕ ДЭЭРЭ ҮРГЭН УГТАБАЛАГЫНХИД ЖАБХАЛАНТА ОЙГОО!

Соёлой болон спортын найрһаа тэмдэглэл

Амаршалгын үгэ хүндэтэй

Бабжа Барас баатарга - төөлэй

Сэгээн найхан сэргын дэргэдэ

Эдир мэргэшүүл сагаалса дээрэ

Агын округой жабхаланта 60 жэлэй ойн баярые аглаг найхан Ага нютагай араг үргэн дэлсэтэйгээр тэмдэглэжэ гараба. Июлиин 4-5 – най үдэрнүүдтэ округой түб хууринда заншалта зунай наадан "Сурхарбаан-97" болон Агын 60 жэлэй ойдо зорюулагдан соёлой болон спортын ехэ найрта үнэхөөрөө түмэн зон сугларһан байна.

Тэбхэр 60 жэлэй хайндэрэй баяр ёһолол үргэн ехэ "Түрэл ороной түүхэ бэшэг" гэхэн зүжэглэмэл наадаар эхилбэ. ... Хөө хара хүлэг унаһан арадай баатар Бабжа Барасай болон сабидар хүлэгтэй Бальжан хатанай стадион дээрэ буужа ерэхэдэнь, Агын найман эсэгийн уг бүхэнэй удамаршадай хүндэмүүшэ буряад ёһо заншалаараа уттамжа хэһэниинь һонин байгаа. Имагтал зүжэгтэй үедэ Буда-Ханда Дашиевагай "Үншэн сагаан ботогон" гэжэ утаар татаһан дуун доро Сагаан-Уула нютагай сагаан атан тэмээ зайдалһан үхибүүнэй аажамханаар гаража ерэхэдэ, зүрхэ сэдхэлэни эзэлүүдгүй гунгита абтаа бэлэй.

Зүжэглэмэл нааданай удаа Агын тойрогой захиргаанай толгойлогшо Б.Б.Жамсуев үгэ абажа, элидхэл хэбэ. Усть-Ордын Буряадай автономито округой захиргаанай толгойлогшын орлогшо П.Хахалов, Буряад Республикын Газарай нөөсэһүүдье ба газарые эсхэмжэлгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Б.Ральдин, Шэтын областиин захиргаанай толгойлогшын орлогшо В.Эпов, болон Социалис Ажалай Герой Б.Мажиев гэгшэд амаршалгын үгэ хэлээ.

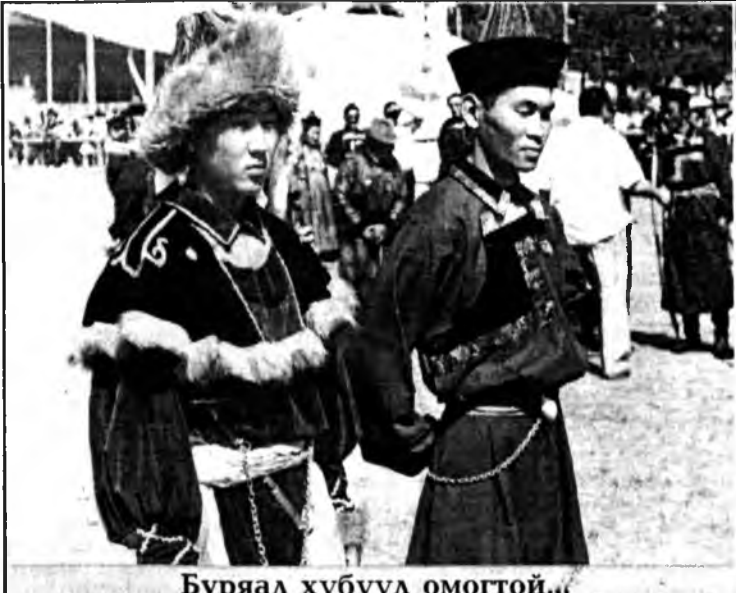
АМАН ЗОХЁОЛ – АЛТАН БАЯЛИГНАЙ

Һайндэрэй мүрысөөнүүдэй нэгэн - арадай аман зохёолой (фольклорно) бүлгэмүүдэй наадан олонхи зоной дура

сэдхэл буялагаа. Округ дотор 30-аад иимэ бүлгэмүүд хүдэлжэ байдаг юм. Тэдэнэй эгээл эрхим зургааниинь лэ зунай "Сурхарбаан" нааданай тайзан дээрэ гараха эрхэдэ хүртэһэн байгаа. Хоёр үдэрэй туршада одоол жэнхэни буряад үмэдхэлтэй, зүүдхэлтэй үхибүүд, залуушуул, буурал толгойтон барандаа буряад аялгаяа уянгатуулан татажа, наада зугаагаа дэлгээжэ, харагшадай халуун альга ташаганда хүртөө.

Үнэн зүрхэнһөө наадажа байһан хүдөөгэй артистнуудые хаража байхада урматайшые гээшэнь! Үзэсхэлэнтэ концерт-нааданай үедэ гансал жюридэ бэрхэтэй байба. Ушар юуб гэхэдэ, нэгэ дуушаниинь нүгөө дуушанһаа, нэгэ бүлгэмьнь нүгөө бүлгэмһөө үлүү дээрээр дуугаа татаа, хатаргаа гүйсэхөө, ёһо заншалаа харуулаа ха юм. Тиибэ яабашые Зүдхэли нютагай арадай театр бусадһаа эрхим гэжэ тоологдобо. Энэ театрай режиссёроор 25 жэл соо хүдэлжэ байһан Намсалма Дамбаевна Дамдинцыреновагай габыяа сэгнэшэгүй ехэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Удаадахи хуурида согтой зугаатай Согто-Хангилай "Магтаал" болон Тугшанай "Онон" гэжэ бүлгэмүүд гараа. Харин Уртын "Тэнхэхэ", Сагаан-Шулуутайн "Сахюур", Ага тосхоной "Рябинушки" гэжэ эбтэй бүлгэмүүд гурбадахи хуури эзэлжэ, бэлэг сэлэгээр урмашуулагдаа.

Буряад хүбүүд омогтой...

ҮЛГЭР ТҮҮРЭЭЛГЭ

Агада түрүүшынхией үлгэр түүрээлгээр мүрысөөн соносхогдоһон байна. Гурбан аймаг бүхэнһөө хоёр хоёр лэ хүн хабаадаба. Эндэ мүн лэ Зүдхэли нютагай Даша Цынгуйев "Абай Гэсэр", үлгэрэй халаае унаһан урдажа байһан шэнги ульгамаар түүрээжэ, гол шагналда хүртэбэ. Һүдэнтын Борлой Болотов, Согто-Хангилай дунда хургуулийн Һурагша Аюр Норбоев гэгшэд лауреадуудай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Үлгэр хөөрэһэн Ушарбай нютагай Буряадай гүрэнэй университетэй оюутан Оюун Бэлиг Мүнхэжарга ва, Тугшанай Юрий Самоцыренов, Догойн Баян-Далай Доржиев гэгшэдтэ мүн лэ бэлэг барюулагдаа.

Үлгэршэдэй мүрысөөнэй спонсор Агын дасан байгаа. Агын дасанай шэрээтэ Сэрэн ламхай Даша Цынгуйевта мүнгэ хутага хадагтайгаар хайрлаа.

АРАДАЙ УРЛАА

Жаран жэлэй хайндэрэй һүлдэ доро арадай уран бүтээлэй конкурс-харалга эмхидхэгдээ. Эндэ зургаан зүйлөөр шангууд гаргагдан байна. Алта мүнгөөр бүтээһэн зүйлөөр Сагаан Шулуутай нютагай Сэрэн Наддалов түрүү хуури эзэлээ.

Орловск тосхондо ажаһуудат Бальжид Жамсаранова үхибүүдэй, эрэгтэйшүүлэй, эмэгтэйшүүлэй бүхы хубсаһа үмэдхэл (хэдэн үнгын малгайһаа иишэгэ сабхи хүртэтэр) өөрөө оёжо, шагналда хүртөө. Будалан нютагай 14 һаһатай Октябрин Батажаргалова шабараар, табан хушуу малай, амитанай дүрсэнүүдье бүтээжэ, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Модо һиилэгшэдэй дунда мүн лэ Будаланай Балта Батажаргалов хээ угалзануудайнгаа түлөө шанда хүртөө. Улаан гараараа арһа элдэжэ, морин унаадаа хэрэгтэй бүхы зэр зэмсэг бүтээжэ, Ушарбайн Цыцыг Батомункуев түрүү хуури эзэлээ. Үзөөн нютагайнгаа ажалай болон дайнай ветерануудай дүрэ зурагуудые тоһон шэрээр зураһан Дондог Мижитдоржиев уран найханай бүтээлэй гол шанда хүртөө.

Энэ конкурсдо уран дархашуул тон эдэбхитэйгээр хабаадаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Эдэнэй бүтээлнүүд В.И.Ленинэй нэрэмжэтэ Агын хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейд дэлгээгээтэй.

НУР ХАРБАЛГА

Агын найрай шаг шууяатай, тиймтэй стадиной зүүн захата, зогой обёрхоор бэшэ аалин намдуу оршон байдалда, нуршад мурьсэжэ байгаа. Хирэ-хирэ болоод лэ, мэргэн буудагы барлахан дуун тэндэхэ соностохо юм.

Агын, Дулдаргын, Могойтын гурбан командануудай дунда шангахан тэмсэл болобо. Тийгэжэ дунда хургуулинуудай дундаһаа Могойтын түлөөлэгшэд Нордоп Тудупов (42 очко), Дарима Жалсараева (34 очко) гэгшэд хёрхо мэргэшүүл гэжэ тодорбо. Эрэшүүлэй дунда Могойтын командын Алексей Эрдынеев 38 очко абажа, түрүү хуури эзэлэ. Эхэнэрнүүд сооһоо Агын командын Сэсэгма Мижитдоржиева 38 очкотойгоор чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Эбэр номоор Агын Цыденжаб Намсараев шалгараа. Абсолютна түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсөөндэ Алхана нютагай Абиджа Аюшеев бусадһаа мэргэн байшаба.

МОРИ УРИЛДААН

Найр нааданай түрүүшын үдэрэй үдын хойно эхилхэн мори урилдаанда олон зон сугларба. Агын ипподромой хойто хадые бүрөөлхэн автомашинануудай 10 мянгаһаа үлүү гэжэ тоолоо эмби гэжэ хүдөөгэй нэгэ конюша хүбүүн дуугаржа байгаа нэн.

Найман зайда моринд табигдаа. Зай бүхэндэ 12 морин урилдаа гэхэ гү, али гурбан аймаг зай бүхэндэ дүрбэ дүрбэн хүлэгүүдые табиба.

Могойтын аймагай акционернэ "Ага-Хангил" бүлгэмэй агта хүлэгүүд эгээл хүндэтэй дүрбэн зайда үнэншэмэ иалта туйлаба. Тийхэдэ хоёр гүйгөөшэдэнь 2-дохи хуури эзэлхэн байна. Мүн Ага-Хангилайхидта алдар соло! Ага-Хангилай шодоогуудай нэрэнүүдые нэрлэхэ шухала: Пагмаев, Чернинов, Дашинимаев. Иалта туйлахан хүлэгүүдэй нэрэнүүд - "Серенада" (2400м), "Рупор" (3200м), "Бут" (1800м), "Рейд" (1200м).

Агын Бурядай округой захиргаанай тогтоохон "Ехэ

шан" (2400м) шүүхэн "Серенада" хүлэгы хоригшо Фёдор Сандановта болон шодоог Очир Пагмаевта 11 миллион түхэриг, мүн Хүндэлэлэй грамота Агын захиргаанай толгойлогшо Б.Жамсуев, айлан И.Кобзон барюулаа.

Мори урилдаанда Хара-Шэбэрэй, Сагаан-Уулын, Аргалиин, Тугшанай, Сагаан-Шулуутайн, Гүнэйн гүйгөөшэд болон хатаршад шангай хууринуудта хүртөө.

БУРЯАД БАРИЛДААН

Үни хүлээгдэхэн бар хүсэтэй барилдаашадай мурьсөөгөөр найндэр дүүрээ. Округтой түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсөөндэ мэдээжэ олон бүхэшүүл хабаадаба. Зарим нэгынь нэрлээд абаха дуран хүрэнэ. Энэ хадаа Ц.Иванов, Б.Баясхаланов, Б.Далаев, В.Жалсараев, Х.Дамдинов, М.Мүнхэжаргалов болон бусад.

хургуулин хүдэр хүбүүдэй дунда Гүнэйн Ч.Доржиев, Хара-Шэбэрэй В.Галсанов В.Хамаганов хоёр, Зугаалайн З.Жамбалов, Урда-Агын Б.Дашинимаев гэгшэд өөхэд өөхэдэньгөө шэгнүүртэ түрүү хуури эзэлэ.

Эрэшүүлэй дунда Россин спортын мастер Зүдхэли нютагай Д.Гармаев, СССР-эй спортын мастер Хүнхэрэй Б.Далаев, Уласхоорондын спортын мастер, Сагаан-Уулын О.Дамдинов, СССР-эй спортын мастер Зугаалайн В.Жалсараев гэгшэд өөхэд өөхэдэньгөө шэгнүүрнүүдтэ шалгараа.

Барилдаанай шэмэг абсолютна абаргын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тон хонин уулзалганууд удангүй эхилбэ. Хамта 21 бүхэшүүл хүсэ шадалаа туршалсахаа мэдүүлэ. Тэдэнэй дунда Агын барилдаанай хургуулин ветеран Э.Л.Эрдынеев "шалаагаа гаргах" гэжэ шиндэхэн байна. Этигэл Лабанович Агын аймагай "Сурхарбаан-97" нааданай абсолютна чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Түгэсхэлэй уулзалгада Россин спортын мастер Мүнхэ Мүнхэжаргалов СССР-эй спортын мастер Владимир Жалсараевтай уулзаба.

Владимир залуу барилдаашан Мүнхэдэ арга дүрөөрөө дшидэбэ.

Агын талын абарга - Зүдхэли нютаг тоонтотой 23 наһатай Мүнхэ Мүнхэжаргалов! Тэрээндэ 8 миллион түхэригэй шан барюулагдаа.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ, ВОЛЕЙБОЛ

Хүнгэн атлетикэ, волейбол, гиир - "Сурхарбаан" нааданай спортын заншалта зүйлнүүд юм. Хүнгэн атледүүд 9 зайда урилдаа, үндэрые харайгаа, утые хүрөө. Агын аймагай суглуулагдамал команда түрүү хуури эзэлэ.

Волейболоор - Хүнхэр нютагай эбтэй команда бултанһаа булюу байба.

ХОНГЁО ХАЙХАН ДУУН, ХАТАР...

Зунай нааданай түрүүшын үдэшэ Агын артистнар концерт харуулба. Наратай халуун үдэр урагша хойшоо эсэштэрээ гэшхэлхэн зон үдэшин нэбшээгээр дуу хүгжэм шагнахаа сугларбад.

Мэргэжэлтэ бүлгэмэй буряад инструментнүүдэй оркестр, дуушад, хатаршад, Агын нэгэдэхи дунда хургуулин "Залуу наһан", үхибүүдэй "Баяр" бүлгэмүүд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Тийхэдэ Агын, Могойтын аймагай соёлой байшангай, Хүнхэрэй, Зүдхэлин бэлигтэй дуушад түрэл Агая, Буряадаа магтаһан дуунуудые ханхинуулаа. Х.Намсараевай нэрэмжэтэ академическэ театрай дэргэдэхи Бурядай үндэһэн циркын хэдэн номернууд харагшадые гайхуулаа. Саяан Эржена Жамбаловтан дуунуудаа бэлэглээ.

МОСКВАГАЙ, УЛААН-ҮДЫН, ШЭТЫН АЙЛШАДАЙ НААДАН

Найндэрэй түгэсхэлэй энэ концертдэ олон зон сугларба. Москвагай мэдээжэ эстрада дуушад, тэдэнэй тоодо И.Кобзон, Алла Пугачёва, Филипп Киркоров болон бусад "одоо" Агада бууха гэхэн зугаа үргэнөөр тараһан байгаа бшуу.

Зүгөөр нэрлэгдэхэн "ододой" дундаһаа И.Кобзон, мүн тэрэшэлэн Татьяна Овсиенко, Марина Хлебникова, Роман Карцев, В.Григорьев гэгшэд ержэ, табан часай марафон-концерт стадион дээрэ табиба. Тэдэ айлшадтай хамта Москвагай консерватори дүүргэхэн Хара-Шэбэрэй Н.Серебряков, Бурядай артистнар Ким Базарсадаев, Хажидма Аюржанаева, Саяан, Эржена Жамбаловтан, Э.Санжиева, М.Шагдаров гэгшэд буряад, ород дуунуудые ханхинаса эдэлүүлээ.

Б.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.
Улаан-Үдэ - Ага - Улаан-Үдэ.
АВТОРАЙ,
Ж.БАЛДАНОВАЙ фото.

И.Кобзон найр нааданда

Сагаан Шулуутайн арадай аман зохёолой бүлгэмэйхид

СССР-эй спортын мастер Х.Дамдинов уулзалгын үедэ

Бурхадай хатар гүйсэдхэгшэд

Ульгэр түүрээгшэ Борлой Болотов

гээ юм ха. Шагнажа хараһанайнгаа һүүлдэ артистын табиһан "диагноз" гайтайхан лэ байгаа бэлэй: байгаалин бэлэглэһэн ямаршые бэлиг энэ хүбүүндэ үгы, ондоол ажал бэдэрхэ...

Энэхэн тобиолол үсэд нэтэрүү хүбүүе бүри ехээр "шабхуурдажа", тэрэнэй

өөрөө үнэхөөрөвише олоной дура буляма зохид, нээрээһээ шандааһа шадал ехэтэй, тон ажалиа, ухаатайшые хүни юм".

Жан-Поль энэхэн наһандаа нилээд ехэ амжалтануудые туйлажа шадаа. Актер боложо, ялас гэмэ бэлигээ олон сая харагшадтаа бэлэглээ. Олзын хэрэгшые муу бэиээр эрхилнэ...

ҮСЭД НЭТЭРҮҮ ХҮБҮҮНЭЙ ҮНГЭТЭ ЗҮҮДЭН ХҮСЭЛДӨӨД...

Бельмондо тухай элдэбээр бэшэдэг. Жэишэнь, кино буулгалгын үедэ хамаг аюултай арга дүрэнүүдээ тунхалагшад дублёргүйгөөр, өөрөө хэдэг, тон даруу номгон абари зантай гэжэ байжа бэшэхэ юм. Үнэхөөрөө даруу номгон юм наа, баатаршалга гарганал гэхэнэ бэшэ хэлэхэ юмэн үгы. Юундэб гэхэдэ, Софи Лорен, Катрин Денев болон бусад сэдэр эхэнэрүүдые тэбэржэ, тэдэнтэй инаглаһанайнгаа, Годара, Трюффо, Де Сика мэтын суута кинорежиссернуудай мэдээжэ фильмүүдтэ гол рольнуудые гүйсэдхэнэйнгөө, гансаише Франциин бэшэ, мүн аяар холын Россида ажалануудыа харагшадтай эгээл дуратай актёр болоһонойнгоо һүүлдэ даруу зантай үлэхэнэ угаа хүшэр бэшэ гү?..

... Мэдээжэ скульптор Бельмондогой одхон хүбүүн Жан-Поль 1933 оной апрелин 9-дэ Париж шадарай багахан хүдөө нотагта түрэнэн юм. Заахандаа тэрэ тон алая хүбүүн байжа, нэгэнтэ бэшэ уршагта ябадануудта, элдэб ушарнуудта ородог нэн. Ээлжээтэ нанишалдаанай һүүлдэ ерээдүйн киноактер булгархай хамартай юумэн эмшэлгын газарта асарагдаа бэлэй. Энэ ушар заахан Бельмондогой мухар талаанинь боложо үгэнэн юм: хамараа булга шаалгаагүй наа, тэрэ суута актер болохошые гүй нэн бээ... Гэхэтэй хамта, тэрэ мүнөвише спортын олон зүйлнүүдээр, онсолбол, тамаралгаар, боксоор, футболоор һонирхдог, бээ һоридог. Олон жэлэй туршада Бельмондо Франциин актёрнуудай футболоор суглуулагдамал командын бартаа хамгаалагша ябаһан юм гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиймэнһээ орёо шанга арга дүрэнүүдээ актёр өөрөө шадамар бэрхээр хэнэ бишуу.

... Үетэн нүхэдөө холиор залуугайнгаа хошон үгэ, ябаган зугаагаар һамааруулжа, садатарнь энеэлгэдэг Жан-Поль оло дахин: "Бэрхэл актёр байһани даа!" - гэнэн үгэнүүдые дууладаг болобо. Актёрто һураад үзэхэдэ яагаа юм? Булга шаалгаһан хазагай хамарынь һаалта болошохо гэшиз гү али? Туршаад үзэхэдэ яаха юм, магад, болохо юумэн болохоходоошые торохогүй!

Эсэгэн тэрэнише өөрынгөө үниинэй нүхэр, Парижай театрай актёртой танилсуулба. Тэрэнэ залуу хүбүүе шалгахаб, басни бэлдээд ерээрэй

зоригые улам шангадхаба. Актернуудые бэлдэхэ түлөөһэтэ курсада Жан-Поль һуража, хахад жэлэй үнгэрхэдэ, Бельмондо Франциин театральна дээдэ һургуули - Консерваториин оюутан болонхой байгаа нэн...

"Нэгэтэ бүхы актернуудай суглардаг "Режанс" кафегэй урдахана бүмбэгэ намнажа байтарни, намда нэгэ хүн дүтэлөөд: "Кинодо буулгуулхаа һананагүй гүт?" - гэжэ һураа бэлэй. Энэмнай түрүүшынгээ "Воскресенье. Мы будем воровать" гэнэн фильм буулгажа байһан Анри Энер байшоол даа. Энэ фильм аэродром дээрэ буулгагдажа байгаа.

Хүн бүхэмнай шадахысаа үбэштэйржэ, мүнгэн тухай бодолгошые болоогүй нэмди даа. Агаарай онгосоор нэгэ заа ницдэжэ һураа агиа нэмди. Тийгээжэ би түрүүшынхээ камерынурда харагдаа бэлэйб", - гэжэ Жан-Поль хөөрэнэ. Тийхэдэ 1956 он байгаа.

50-яад онуудай һүүл багаар француз киногой түүхэдэ горитой ехэ хубилтанууд болоһон юм. "Шэнэ һэбишэнэй" режиссёр болон актернууд тэрэ үеын кинематографто шэнэ шэмэ оруулжа, дэлхэйдэ суутай болоо бэлэй. Шэнэ үеын режиссернуудай эгээл суутайны - Жан-Люк Годар өөрынгөө "На последнем дыхании" гэжэ фильмдэ наадахынь Бельмондодо дурадхаба. Энэхэн фильм зохёогшодтоо алдар соло гэшише асараа бэлэй...

Тэрэ гэнээр суута актер хэдэн олон фильмүүдтэ эрхим рольнуудые наадаа гэшиз, тооложо барахагүйи. Мүнөө тэрэ француз кинодо өөрын онсо һууригтай, бээ даанхай амиды "үльгэр домогынь" юм. Түрүүн "Серита" фирмын толгойлогшо байхадаа, мүн һүүлдэньшые, тэрэнэ худалдаад, "Аннабель" гэнэн шэнэ фирмэ байгуулаад, ударидахадаа, Жан-Поль Бельмондо өөрынгөө фильмүүдые өөрынгөөл мүнгөөр хангана бишуу. Бүлэг режиссернуудтай холбоо барисаатайгаар ажалахадаа, фильмүүдэйнгээ сюжедые тэрэ өөрөө шэлдээг заншалтай. Жан-Польтой хүдэлһэннэгэ режиссёр итгэжэ хэлээ юм: "Бодото байдалда үгы хүнише Бельмондо зорёолон наадана бэшэ, үнэн дээрэ тэрэ

Актерой хубиин ажабайдал тухай бидэ юушые хөөрөбэгүйбди. Өөрөө хөөрөө һаань, дээрэ гэжэ һанагдана...

"Нэгэ ушар хөөрэнүү, - гээд Бельмондо эхилбэ. - Энэхэн ушар үнэн сэхэ зоной нүдэндэ намайе бүри бодхоохо байха. Италида буулгагдаһан кинофильм дээрэ хүдэлмэрилжэ дүүргээд, Франциа мордохой бэлдэжэ байбаб. Тийгээдише һамгандаа үгэнэн үгээ бариха хэрэгтэй: баарһамни түрын һүүлдэхи аяналгаһаа хүлэһээр үниинэй... Түлэг дундаа харгыда бэлдэжэ байн гэнээмни, итальян режиссёр өөрынгөө фильмдэ заатагүй намайе оруулаб гэнэн зорилготойгоор намда хандаба. Би арсабаб. Харин тэрэмни бүри үсэдлэб. Нариж ницдэхэ байтарни, импресарио намайе баряад: "Энэ таһалга руу халта ороод гарыт, тантай режиссёр продюсер хоёр хөөрэлдэхөө һанана", - гэбэ. Оробоб. Стол дээрэ чөмоданай табяатай байхые ороһоор обёорбоб. Тэрэнэ ехэл баяртайгаар нээжэ, режиссёр продюсер хоёр "шамайе дицлэбэбди" гэнэниүүгээр хараад: "Зай, үлөө гүбди?" - гэжэ асууба. Тиймэ ехэ "амиды" мүнгэ би хожомынь нэгэшые дахин хараагүйб. "Самолёдни хэдыдэ бэлэй даа?" - гэжэ би урдаһаан асуугаа нэм".

Иймэл даа Бельмондо!
"Сельская новь" сэтгүүлһээ Б.БАЛДАНОВ хуряангыгаар бүрхадшалба.

ГИННЕССЭЙ ТУЙЛАЛТАНУУДАЙ НОМ СООНОО

Англи Франци хоёрой хоорондо болоһон зуун жэлэй дайн тон удаан саг соо болоһон дайн гэжэ тоологдодог. Тэрэ дайн 1337 онһоо 1453 он болотор (115 жэл соо) үргэлжэлһэн юм. Зүгөөр наринаар тоолоо һаа, 9 хэрэбэгтэ походууд 195 жэл соо үнгэргэгдэн байж.

1817 онһоо 1864 он болотор Чечен, Хадата Дагестан болон Хойто-Баруун Кавказые мэдэл дороо оруулха гэнэн дайн Россин гүрэнэй тон удаан саг соо ябуулһан дайн гэжэ тоологдодог.

Тийхэдэ Англи ба Занзибар (мүнөө сагта Танзаниин хуби) хоёр тон богони дайн татаһан гэхэ. Тэрэ дайн 1896 оной августын 27-до үглөөнэй 9 час 2 минутаһаа 9 час 40 минута (38 минута соо) хүрэтэр үргэлжэлһэн юм. Контр-адмирал сэр Гарри Роусоной хүтэлбэри доро Англиин уһан сэрэг хуурмаг нэрэтэ Саид Халид султанда ордон сүлөөлөөд, бээ тушааха гэнэн эрид эрилтэ табяад, 38 минута соо бомбо хаяжа, эрилтынь дэмжэн харюу абаа нэн.

Франциин Сомме шадарта 1916 оной июниин 1-нээ ноябриин 19 болотор үргэлжэлһэн байлдаанда тон олон сэрэгшэд алуулһан гэхэ. Тэндэ 1043896 сэрэгшэд, тэрэнэй тооло 419654 англи ба 419939 немец сэрэгшэд яһаа хаяһан байна.

Харин Сталинград шадархи байлдаанда тон олон зоной наһан хорогдоһон юм. 1943 оной январийн 31-дэ дүүрэнэн тэрэ байлдаан 2100000 хүнэй наһа абашаһан гэжэ түүхын хуудануудай тоо баримтанууд гэршэлнэ.

А. ПЕРГЕНОВ хэблэдэ бэлдэб.

ТЕЛЕФОНООР МЭХЭЛЭЛГЭ

Сагай ошохо тума хайшаншые гэжэ һаань мүнгэ олохын тула элдэб аргаар хүнише мэхэлнэ гэшэ ха. Телефонор яажа мэхэлнэб гэжэ нэгэ жэшээ дурдаһууб.

Өөрынгөө районор гэхшээд ябахадатнай столдо, ханада, үнгэржэ ерэхэдэ үүдэндэтай соносхол няагаатай байха. Багахан пеней абадаг гү, али ажалгүй болоһон хүн хажуу тээһээ багаханшые мүнгэ олохо дуратай ябаха гүб даа.

Гэрэйнгээ телефон дээрэ һуугаад, миллионһоо үлүү салын абаа ажаа" гэнэн соносхол харамсаарда, бэшгэрэнэн дугаараар гэртэнэ хонходохот.

- Сайн байна, би соносхол хараад хонходожо байнаб.

- Сайн, оо, яагаа һайн юм, манда тиймэл хүнүүд уталадажа байгаа юм, - гэжэ саанаһаа ехэл аятайхан хоолой дуудлаха.

- Таһай фирмдэ хүдэлхэб гэжэ найдахаар гэшиз гү?

- Ажалда абтааб гэжэ тоологы.

- Юу хэхэ блонобиб?

- Үнэн дээрэ хэхэ ехэ ажалшые үгы юумэл даа. Заагдаһан сагта гэртэе телефонийнгоо хажууда һуухат. Танай телефонийтнай дугаар манай компьютерта оруулха хэрэгтэй...

- Хэды түхэриг салын байхаб? - Түрүүшын үедэ балайшые ехэ байхагүй. 100-һаа 300 доллар хүрэтэр хараалхаар ааб даа. В общем, танай хабаадалгатайгаар батаалагдаһан хэлсэһнээ

Зүбшөөлөө үгэнэ гү? Нэрлэнэн салынһаан зүрхээ арайл хаяршоогүй "зай" гэжэ хүхирхэ тооной та зүбшөөжэрхэбэ бээт даа.

- Зай, тийгэбэл сберкасала ошоод, иимэ сфедоор 80 мянган түхэриг түлэжэрхиты. Энэ танай телефонийе манай компьютерта оруулаагы гаргаша гэшиз.

Хэды хоноходо "ногоон" ваарна һаршагануулхая байһан танда 80 мянган түхэриг ехэшые мүнгэн бэшэ ааб даа. Үглөөдэрын ошожо, сберкаслада оруулжархита гэлэйт.

Ингээд лэ дүүрээ.

Мэхэлэгдээб гэжэ мэдэгты. Танда бэшэ хэншые хонходохогүй. Хонходоошые һаа, тэрэ мүнгээе оруулһыетнай мэдэһын тула ааб даа. Мэхэлүүлһэнэ мэдэхэдэшые, милици гүйжэ ошохогүйт, багахан мүнгэн ха юм даа. Мэхэшэд энэ талынь уни хада баһа хараалһан байха.

А. ФЕДОРОВ.

"ТАРГАН МЯХА ЕХЭЭР БҮ ЭДИГТЫ!"

Тонга гэжэ олтирогой бишыхан гүрэнэй хаан мүнөө 79 наһан дээрэ ябана. 1976 ондо 200 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэй бэлэй. Һаяхан өөрыгөө хэмжээд үзэхэдэнь, оройдоол ... 130 кг байба.

Яагаад иимэ боложо шадабат гэжэ олонхи хүнүүд һонирхожо, арай гэжэ хүрээ асуугаа. "Гансал нэгэ арга би, - гэжэ хаан харюусаба. - Ехээр эдихээе болихо. Илангаяа тарган мяха".

Хаанай ордон соо болодог нэгэ найрта 500 гахайн мяхан шанагадаг юм байна.

Хоёрдохор, наян наһа хүрэхээе ябаһан хаан долоон хоноттоо гурба дахин тренажерой зал соо ерэжэ, бээ түшэмэлнүүдтээ хамта һорино.

ГУТАЛ—ЗАГАНАНАЙ АРНААР

Италиин нэгэ фирмэ заһананай арһаар гутал оёхо арга олоһон тухайгаа мэдүүлбэ. Далайн нэгэ заһананай онсо аргаар элдүүрилэгдэн хашарһан элдэб гуталнуудые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэдэг бусад материалнуудтай зохихо байна.

Элдэгдэн, будагдаһан хашаршые крокодилай болон могойн арһантай жэшэмээр. Иимэ гутал хүнгэншые, мүн бүхэшые гэжэ фирмын түлөөлгүшэд мэдүүлнэ. Зүгөөр ямар заһананай хашарһа хэрэглэхэ байһанаа тэдэнэр нюуна.

НООНО ХАЙШАЛАЛГЫН ШЭНЭ АРГА

Сидней хотодо эмхидхэгдэнэн хүдөө ажахын выставкэ дээрэ хайшаар бэшэ, миин гарайнгаа альгаар хониной нооһо абаха арга харуулагдаһан байна. Австралида 65 жэлэй саада тээ байгуулагдаһан промышленна элдэб шэнжэлгэнүүдые хэдэг нэгэ мэдээжэ эмшин эрдэмтэд иимэ арга нээгээ.

Тодорхойлон хэлэбэл, хулганаанай шүлһэнэй булсархайһа гаргаһан протеин гэнэн бодосоор хониды тарихада, ноонинин ургаһаа болидог юм. Удаан 24 часай үнгэрхэдэ, хуушан ноонинин дороһоо шэнээр эхилһэн нооһоор түрүүлдэг. Эгээ энэ үедэ, хонидые протеинээр тариһанай һүүлээр 6 неделин үнгэрхэдэ, миин гараараа суглуулжа абахада болоно.

ЭЛДЭБ НОНИНУДНА АБТАБА.

ЗҮГ ШЭГ ОЛОЛГЫН МУРЫСӨӨНЭЙ ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙ

1897 ондо зүг шэгээ зүбөөр тодордуулдаг спортивна мурьсөөн Норвегидэ үнгэргэгдээн юм. Харин манай орондо 1961 ондо бүхэсоюзна мурьсөө эмхидхэхэ зорилготойгоор тусхай дүрим, программа зохёогдонон юм. Эндэһээ уламжалан, ороной область, хизаар, республикануудта хүндэ хүшэр гаталууртай, мүн хээрэ, холын холо хүбшэ тайга соогуур ябахаддаа, төөрхөгүи зорилготой, олоной дунда һонирхол татаһан мурьсөөн эмхидхэгдэжэ эхилһэн байгаа.

1963 онһоо манай республикада аяншалга болон экскурсийн штатнабэшэ совет байгуулагдаһан байна. Республикын профсоюзудай Советэй дэргэдэ байгуулагдаһан энэ эмхиин спортын ветеран И.Л.Альцман хүтэлбэрлһэн юм.

1965 ондо Гэльбэрэ һуурин шадарай үзэсхэлэн гоё байгаалитай газарта зүг шэгээ зүбөөр тодоруулан олохо спортивна мурьсөөн

хабаадаһан бэлэй. Командын нүгөөдэ гэшүүн Л.Индукаева "Тихий океан" гэһэн кубогай эзэн болоо һэн.

1978 ондо Улаан-Үдэ хотодо Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй бүхэроссин зонын мурьсөөн үнгэргэгдөө бэлэй. Мурьсөөндэ хабаадаһан команда бүхэнэй гэшүүд "һайн маршруттай карта зохёооот" гэжэ тиихэдэ магтуулан байгаа. Удаадахи жэлнүүдтэнь "Динамо", "Труд", "Трудовые резервы" бүлгэмүүдэй зонын мурьсөөнүүд үнгэргэгдэһэн байха юм.

Мана республикада зүг шэгээ зүбөөр тодоруулхын түлөө үнгэргэгдэжэ байдаг мурьсөөндэ һургуулийн

УХААН БОДОЛОО ГҮЙЛГЭН

НҮҮДЭЛШЭДЭЙ НАНГИН ШҮТӨӨН

ГҮНЭЙН ДАСАНАЙ ТҮҮХЭНЭЭ

Эхэ Онон мурэн шадархи нрлэнхы тала дайдын Жаргаланта нуга гэжэ газарта Буряадай эгээл эхэ дасануудай нэгэн - Гүнэйн дасан хүнэй нүдэндэ хүрөөтэйгөөр харагдажа байгша бэлэй...

Гүнэйн Дишин Шойнхорлин гэжэ нэрэтэй Шойжил сахюусантай дасан 1805 ондо байгуулагдаһан юм. Энэ дасан гурба дахин урлигдаһан түүхэтэй. Тон түрүүн Онон голдо ойрохоно, үлир мойһоор элбэг Улаан-Шугыта гэжэ газарта баригдаа һэн. Үе сагшье үнгэржэ, тэндэхи газарай хүрһэн хубилба. Тиигэжэ түргэн урасхалтай Ононой уһан эрьһээ халижа, дасанай үертэ абтадаг болоһон ушарһаа Хабшуугай обоо руу урлигдаһан байна. Тэндэшье дасан удаан зогсоогүй. Шэрээтэ ламанарай хойно хойноһоо һаһа баража, тогтохоёо болиходонь, Гүнэй гэжэ тала газарта зөөхэ багатай болоһон гэхэ. Энэ мүнөөнэй "Гүнэй" совхозой түб һуурин.

Зуугаад жэлтэй дасанай байшаниин Гүнэй руу зөөхэдөө, нэгэ мүнэн шэнэлхэ гэхэн шийдхэбэри абтажа, шулуун үндэр һуури дээрэ 16 метр угатай, 18 метр үргэнтэй, гурбан дабхар үндэртэй жэгтэй гоё модон дасан баригдаа бэлэй.

Гэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэриин Урда-Агын Гээлмэн нютагай Буурал Папан гэжэ уран дархан хүтэлбэрлөө. Тэрэ Агадаа эхэ суутай дархан юм. Тэрэнэй уран гараар Агын дасанай Майдарин сумэ, ногоон мориной дүрэ бүтээгдэһэн юм. Папан дархан Ононой эрьһын дасануудта олон жэлдэ хүдэлжэ, "шамбалын дархан" гэжэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн габыатай. Тиихэдэ Гүнэйн, Сүүгээтэй, Тугшанай дасануудта өөрын һууха хүндэтэй шэрээтэй байһан ха. Буурал Папанда Сэрэн Сангуун гэжэ дарханай хүтэлбэрлһэн Гүнэй, Тугшан нютагуудай бэлигтэй дархашуул тухалһан байна.

Тэдэ дархашуул Түбэдэй архитектурын түхэл, ёһо заншалануудые баримталжа, Буряадай уран бэлигэй жэшээ боломоор аргагүй һайхан Гүнэйн дасан бодхоогоо бшуу. Эхэ дасаниин Сахюусанай, Майдарин һумэнүүд, Шойрын дуган тойрон байгаа. Майдарин һүмэ дотор ерэхэ галабай Будда бурхан боложо дүшэн тохой үндэртэй (10 гаран метр) Майдари бурханай болон эхэ хэмжүүрэй сагаан дасанай дүрсэнүүд байһан юм. Буддын шажанай гүн ухаанай хэшээлнүүдые Сүүгэл дасанай Гончик дооромбо Шойрын луган соо олон жэлдэ үгэжэ байгаа. Мааниин дуганда үглөө бүри эхэ зургаан зүйлэй амгалан байдалай түлөө уншалганууд таһалдадаггүй һэн.

Эхэ суутай Сэбэгэй Содном габжа, Долгин гэгээн гэгшэд олон жэлдэ дасанай шэрээтэ байһан юм. Тэдэнэр Түбэдэй түб дасануудта һуража гараһан ламанар. Юмэй Шойнхор лама баһал өөрын онсо бэлигээр алдаршаһан эмшэ байһан юм.

1926 ондо дасанай шэрээтын һуури эзэлһэн Долгин гэгээн хубилгаанай гайхамшагта эди шэдээр суурхадаг һэн. Наһажаал зоной хөөрөөгөөр, тэрэ гэгээн урдаһини байтараа хүнэй нүдэндэ харагдахаддаа болидог, ерээдүй саг, хүнэй хуби заяа таадаг байһан ха. Шажан хургаалай зохёолнуудые бэшэдэг, оршуулаа хэдэг, ном хэблэдэг бэлиг шадабаритай Долгин лама гэгээнэй нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Уг изагуураараа Гүнэйн ламанар сооһоо үндэр тэгшэ бээтэй, ходоодоо дорюун, шог зугаатай, Сэбэгэй лама Агадаа эхэ мэдээжэ байһан юм. Тиихэдэ Буянтын Намсарай, Дондогой Еши Дабаа, Сагай Гэндэн гэгшэд эхэ эрдэмтэй, хүндэтэй ламанар гэжэ тоологдодог һэн.

Гүнэйн дасанай номой сан баян байһан даа. Гэгээн багшанарай намтарнууд, хургаалай болон хэдэн зуугаад шажанай бусад зохёолнууд хадагалагдажа, шудалагдажа байгаа. Тэрэнэй тоодо дүүрэн суглуулбари "Ганжуур" ба "Данжуур" ороно. 108 ботиһоо бүридэһэн "Ганжуур" - 82604 хуудалатай бурханай номнол - буддын шажанай энциклопеди болоно. Тэрэ ном гүн ухаанай, хэлэ бэшэгэй, уран зохёолой, искусствын, эмшэлэлгын, хургаалай, зурхайн 1161 зохёолһоо бүридэнэ. Гүнэйдэ хадагалагдажа байһан "Ганжуурые" шэмэглэхын тула "юһэн эрдэни" - алтан, мүнгэ, шүрэ, субад, номин, лазурит, булад, зэд, тана (эржэн) шулуунууд хэрэглэгдээ. Ганса 50 килограмм алтан, 20 килограмм мүнгэн гаргашалдаһан байна. Мүн 220 ботиһоо бүридэһэн "Данжуур" номой шанар баһал иимэ байһан юм.

Хүдэлөөтэ 1930-аад онуудта Гүнэйн дасан хаагдаа бэлэй. Дасанай сэнгэшгүй эхэ баялгын номой сан, бурхадай алтан дүрэнүүд, захатай бурхадууд, хүрэгүүд үгы хэгдэһэн юм. Дасанай хандаргадаһан тухай "Бурятия" сонинной 1994 оной октябрийн 13-най 193-дахи дугаарта "Онон шадархи гурбан дасануудые хулгайлга ба хюдалга" гэхэн статья соо тодогоо бэшээтэй юм. Гүнэйн ламанарай олонхи хубинь тушаагдаһан, сүлэгдэһэн, бэшэниинь хари гүрэн руу гаража ошоһон түүхэтэй.

Батажаб ЦЫБИКОВ,
Россин Федерацийн
Журналистнуудай
холбооной гэшүүн.

түрүүшынхэ эмхидхэгдэжэ, олоной зүгһөө һайшаагдаһан байгаа. Энэ мурьсөөндэ ЛВРЗ-гэй Б.Шагдаров, Совнархозой библиотекын хүдэлмэрилэгшэ Н.Туромша гэгшэд эрэшүүл, эхэнэрнүүдэй дундаһаа шалгарһан байха юм.

Түрүүшын мурьсөөнэй дүнгөөр республикын суглуулагдамал команда бүридхэгдэжэ, Хабаровск хотодо үнгэргэгдэһэн зонын мурьсөөндэ хабаадажа ерээ бэлэй. Энээнһээ уламжалан, Зверсовхоз, Дээдэ-Онгостой, Аршаан, Шишковка болон бусад нютагуудай хүбшэ тайгын гүн дунда зүг шэгээ зүбөөр тодоруулаа спортивна мурьсөөнүүдэ жэл бүри үнгэргэгдэдэг болоһон гээшэ. Энээнһээ гадна технологическа институтай "Архимед" клубай бааза дээрэ уһан доро зүг шэгээ олохо секци байгуулагдаһан. Тус секцидэ 35-40 хүн хабаадажа, зунай харануудта Сурхайта нуур соо мурьсөөнүүдые үнгэргэдэг һэн. Эдэнэр лэ Челябинск, Красноярск, Владивосток, Шэтэ хотонуудта эмхидхэгдэһэн зонын мурьсөөнүүдтэ хабаададаг бэлэй. Командын гэшүүд В.Павлов, А.Калашников, Е.Тютюева, Г.Ральян болон бусад уһан соо зүг шэгээ олохо талаар шадамар бэрхээр мурьсэжэ гарахаддаа, спортын мастерта кандидадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

70-80-яад онуудай үеэр залуу үетэй дунда һонирхол татажа, республикын һургуулинуудта тус мурьсөөн дэлгэрһэн. һургуулинуудай һурагшадай дундаһаа бэрхэ спортсменүүд урган гаража, үргэн Буряад ороноо холо ойгуур суурхуулжа эхилээ бэлэй. Спортсменүүд В.Трифонов, Ю.Овчинников, С.Кузнецов, О.Кузнецова, Н.Перфильева, О.Григорьева, В.Гордеев гэгшэд Минусинскда хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн мурьсөөндэ шалгаржа, спортын мастерта кандидадууд болоо һэн. Удаань гэхэ гү, али 1977 ондо Кемеровэ хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэроссин зонын мурьсөөндэ О.Григорьева Н.Перфильева хоёр гурбадахи һуури эзэлжэ, тоонто нютагаа бусаһан байгаа.

Хаанашье ябахаддаа, зүг шэгээ зүбөөр тодоруулжа шададаг геологууд ходоодоо эрхим дүн харуулдаг һэн. Эндэ геологуудай дунда үнгэргэгдэһэн бүхэроссин мурьсөөнэй чемпион болоһон Михаил Колосов Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтажа, геологуудай бүхэсоюзна мурьсөөндэ

һурагшад эхэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоһон гээд хэлэхэ дуран хүрэнэ. Эдэнэрэй зүг шэгээ зүбөөр олохын түлөө ямар маршруттай карта зуража танилсуулха зорилго хүтэлбэрлэгшэдэй урда табигдадаг гээшэ. һайнаар аад, хүндэ хүшэр гаталууртай карта зохёохо гээшэ хүтэлбэрлэгшэ бүхэнэй ухаан бодолһоо, тэрэнэй мурьсөө үнгэргэхэ бүхы бэрхэшээлтэй газарнуудые һайн мэдэхэһээ эхитэй юм. Тиймэһээ мурьсөөнэй карта зохёошоод жэл бүри үнгэргэгдэжэ байдаг мурьсөөнэй маршрутые хубилгажа, шэнэ эрилтэ спортсмен бүхэнэй урда табина. Тиймэ карта зохёохо хэрэгтэ В.Я.Жарников, А.И.Иванов, М.А.Колосов, В.А.Вакарин гэгшэдэй оруулан хубитань эхэ юм.

1981-1982 онуудай туршада аяншалга болон экскурсийн станци физкультура болон спортын гүрэнэй комитедэй мэдэлдэ үгтэһэн юм. Тиихэдэнь лэ хүүгэдэй спортын һургуулинуудта, һуралсалай дээдэ болон дунда һургуулинуудта, спортын клубуудта аяншалгын отделени, секцинүүдые нээхэ аабза гээд һанагдаһан юм. Зүгөөр тиймэ хэмжээ ябуулга мүнөө хүрэтэр эмхидхэгдэнгүй даа.

Зүг шэгээ зүбөөр тодоруулха спортивна федераци үүсхэл оролдогдоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөн үнгэргэгдэһөөр. Зүгөөр энэ зүйлөөр сэрэгэй албанда мордохо хүбүүдэй дунда мурьсөөнэй үнгэргэгдэхэээ болиһые шаналмаар.

1984 ондо манай республикада үнгэргэгдэһэн һурагшадай аяншалгын слёдой болоходо, спортивна энэ мурьсөөн тусхайтаар программада оруулагдаһан байгаа. Удаадахи 1987-89 онуудта Курган, Хабаровск, Москва хотонуудта зарлагдаһан наадаман манай республикын һурагшад бэлэдхэл һайнтай байһанаа харуулжа ерээ һэн.

1990-1994 онуудай туршада А.И.Иванов, М.А.Колосов, В.Андрейшин, В.А.Гордеев, Д.П.Юрьев, Е.Ю.Осипов гэгшэдэй оролдогдоор һайн, гоё картанууд зохёогдоһон байгаа. Ухаан бодолоо гүйлгэн, уран гоёор зурагдаһан, орёо хүндэ зүргэтэй мурьсөөнэй олон тоото картанууд аяншалга болон экскурсийн хүүгэдэй түбтэ хадагалагдажа байдаг.

А.КОЛОСОВА,
Г.БУХАЕВА,
Буряадай аяншалга болон
экскурсийн түбэй
хүтэлбэрлэгшэд.

Мүнөөдэрэйнгөө "Бэлигэй дээжэдэ" буряад уран зохёолой үндэнэ нуури табилсагшадай нэгэн болохо Хоца Намсараевич Намсараевай зохёохы зам тухай богонихоноор хөөрөбэбди. Тиихэдээ уран зохёолшын зохёохы замые мүнөө үеын

хүнэй нюдөөр хараха гэхэн хэдэлгэ хэгдээ. Бидэ байд гээд лэ "Бэлигэйнгээ дээжэдэ" ахамад уран зохёолшод, уран зураашад тухай уншагшадтаа хөөрөжэ байхаар түсэблэнхэйбди.

ҮБГЭН ХОЦЫН ҮРЕЭЛТЭ НАНАН

Буряад арад гээшэ бүхы дээрээ бэлигтэй арад гэжэ би тоолодогби. Эрдэм номдошье, соёл гэгээрэлдэшье, арадайшье ажахыда, уран зохёолдошье урдалхуу.

Теэд бэлигтэйшүүл сооһоо эгээл эрхимүүдын тодорон гарадаг гээшэ. Тэдэнэймнай нэгэн үбгэн Хоца болонол даа! Үбгэн Хоца гэхэдэмни мүнөө үеын залуушуулай зариман тэрэниие динозавруудай үеын хүн байжа болоо гэжэ ханахадашье болохо. Харин тэрэн даншье тиимэ бэшэ.

Хоца Намсараевич Намсараев гэбхэр зуу найман жэлэй саада тээ Дээдэ-Хэжэнгэдэ түрэнэн юм. Хара бага байхаддаа, тэрэ торхо аарсаар андалдуулжа, Цэбэгэй Намсарайн хүбүүн болоо нэн. Теэд оройдоол нэгэ жэл үнгэрэн хойно эсэгэнэ наһа баража, бишыхан Хоца үншэрэлгэ, зоболгын далайе гаталжа эхилээ бэлэй.

Тиигэбэшье анханһаа хүбэлгэн Хоца уйдхар гашуудалда дарагдашоогүй, эрдэм гэгээрэл тээшэ тэгүүлжэ эхилээ нэн. Найма наһатайдаа нютагайнгаа үбгэн Бадлын Дагдаа хуушан монгол үзэг заалгажа, уншаха, бэшэхэдээ тордиһогүй болоһон юм.

Харин 1952 ондо тэрэ иигэжэ бэшэ нэн: "Гуша гаран жэл соо таһалгаряагүй хүдэлһэнэйнгөө ашаар, жараад гаран ном хэблэжэ гаргааб. Энэ хугасаа соо гурбан зуу гаран шүлэг толилодоо".

1957-1959 онуудта Хоца Намсараевай бэшэнэн зохёолнууд табан боти соо суглуулагдажа хэблэгдээ нэн. Мүн тэрэнэй түрэнөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдажа, табан ботин дахинаа барлагдаа бэлэй.

Энэ сагай үндэрһөө эрьен гэдэргээ харахада, үбгэн Хоцын эгээл ехэ бэлигын гэхэдэ үлирбэ шэнги хурса хэлэниинь болоно гээ һаа, нэгэшье алдуу болохогүй. Тэрэнэй зохёолһон олон зуугаад бүтээлнүүд уһан буряад хэлэн дээрэ угалзатуулан дархалагданхай юм. Жэшээ болгон харуулха гэбэл, табан боти номыень тархиһаан туруун хүрэтэрнь нэгэшье хуудаһа алгадангүй нэтэрүү үсэдөөр буулгаха үйлэдэ хүртэхэбди. Тиигэбэ яабашье, нэгэ багахан жэшээ харуулаад туршяал даа:

Аргамаг һайхан адуун хүрэгые буряад-монгол арад зон анхан хуушан саһаа нааша хүндэлжэ ханадаг байһан юм. Тиимэһээ мохошогүй зүрхэтэй морин эрдэни гэжэ хамагай хайрата нэрэ үгэнэн байһа.

"һайн морин һанаһан газарта хүргэхэ, һайн нүхэр хэһэн ажалда туһалха,

Хүлэг морин хүнэй нүхэр, Хүдэр номон зоригой нүхэр", - гэдэг ушарһаа буряад зон мохошогүй зоригтой морин эрдэниин хүсэ шадал хэрэглэжэ, ажал хүдэлмэриее хэдэг, аян замда ябадаг, аба хайдаг эрхилдэг, аюулта дайсанай довтолон ороо хада, түмэн мориной түбэрөө гаргажа, булад һэлмын ханхинаа эздэлүүлжэ, ами бээе, гэр бүлээе, ажал байдалаа хамгаалдаг байгаа.

Буряад-монгол арад зон эртэ саһаа нааша эмээлтэ мориной эди хабые хэрэглэжэ, тэрээгээрээ омогорхолдон, ажал байдалтаяа холбон байжа хөөрөлдэдэг бэлэй.

Хүлэг мориной хүсэн, Эмээлтэ мориной эрдэм, Эрэ хүнэй эдирхэл, Баатар хүнэй бахархал

Х.Н. Намсараев, Бальжит Гутаповна, Үлзытэ, Намдак хүбүүдын.

Байһан юумэ гэдэг нэн. Хотолзомо хонин жороо, Тэртэгдэмэ тэмээн жороо, Хаядал холотой хатарша, Хамагай хурдан гүйгөөшэ, Сусахые мэдэхгүй соёроошо, Бүн-бүнхэн бүншөөшэ, Дуг-дугхан дугшааша, һамбай һэжэмэ һайбарша, һаахар хүнгэн гэшхэдэлшэ, Ашаанай бүдүүн, ажалша, Аладхан сүлхэ аянша,

гэхэ мэтэ олон зүйлэй эгээлэй гү, али эгээлэй бэшэ ябадалтай агта моридые манай арад зон эртэ саһаа нааша үдхэдэг, тэдэнэйнгээ шанар шэнжые магтадаг байһан юм. Тэрэнһээ гадна буряад-монгол арад агта моридойнгоо, адуун хүрэгэйнгөө зүһэ тэмдэгые айхабтар олон янзаар илгаварилан нэрлэдэг байха юм.

Морин тухай хэлсэбэл, зүһэнһөөнь эхилдэг, Хүн тухай хэлсэбэл, нэрэһэнь эхилдэг, Зүһыень мэдэхгүй һаа, минии морин бү гэ!

Нюурыень танихагүй һаа, минии нүхэр бү гэ! Хара морин хатардаг, харагша гүүн жороолдог.

Улаан морин оодордог, улаагша гүүн оройлдог.

Халтар морин харайдаг, халтагша гүүн собхордог.

Һаарал морин һаахагар, һаарагша гүүн тээхэгэр.

Боро морин будхадаг, борогшо гүүн жүдхэдэг.

Хула морин хулмайдаг, хулаагша гүүн хүрмыдэг.

Хүрин морин хүдэр, хүригшэ гүүн атар.

Хээр морин хэжэмтэй, хээгшэ гүүн хээлитэй.

Хүхэ морин хөөрүү, хүүгшэ гүүн яаруу.

Зээрдэ морин зэһээтэй, зээрдэгшэ гүүн һойгоотой.

Шарга морин шарбадаг, шаргагша гүүн тангардаг.

Ухаа морин ульгам, ухаагша гүүн хашан.

Буурал морин буридаг, борогшо гүүн хирэдэг.

Сагаан морин сабшадаг, сагаагша гүүн үдхэлдэг.

Гэхэ мэтэ дашарандуулан нэрлэдэг тэмдэгтэ зүһэнүүд илангаяа адуун хүрэг дээрэ ехэ олоор хэрэглэгдэдэг. Тиихэтэй хамта

мүнөө сагта хуушанайнгаа жэжэхэн ахир үүлтэртэй адуун хүрэгөө томо һайхан үүлтэрэй хатарша, жороо, гүйгөөшэ гэхэ мэтэ адуун хүрэгүүдтэй шуһа нэгэдхэн, үдхэбэрилхэ гээшэ шухала болоод байна бшуу.

Үбгэн Хоцын бэшэнэн энээхэн зохёолые бүримүһэн ойлгохын тула бидэнэн түрүүн "аргамаг, агта, атар, тангарха, шэлгээхэ, үүрһэхэ, жэгшэхэ, зэбэрхэ, заадаха, хуулзуур, сарьялма, сабдарма, дааган, горхирхо, хүллэхэ, дэллэхэ, гунан, хизаалан, үреэ, угсарха, шүдэлэн, хоёолон, хонин жороо, тэмээн жороо, хатарша, гүйгөөшэ, соёроошо, бүншөөшэ, дугшааша, һайбарша, сүлхэ, хулмайха, хүрмыхэ, хөөрэхэ, һойхо, буриха, хирэхэ, төөн, мэлээн, ёбуун, санхир, эрбэд, сабидар" гэхэ мэтэ үгэнүүдэй удхые тон зүбөөр тайлбарилжа шадаха ёһотойбди. Эгээл тиигээд байбал, зохёолой удха элиржэ үгэхэ бшуу. Мүнөө сагта, үндэнэн буряад хэлээ мартантажа байһан үедэ, үбгэн Хоцын зохёолнуудай хэлэн сүл губида ангажа байгшадые шэбэнүүр бороогоор сүршэнэн мэтэ бшуу!

Харин Хоца Намсараевай шүлэгэйн тухэл маяг, шүлэг зохёохо аргануудын мүнөө үедэ хуушаранхай гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй 20-ёод, 30-аад онуудта бэшэнэн зохёолнуудай ехэнхинь арадай аман зохёол һажаажэ, аман зохёолой аргануудые хэрэглэжэ бэшэгдэнэн байдаг. Эгээл тиимэһээ тэрэниие үеын хүнүүд уран зохёолшо бэшэ, харин рапсод гү, али үльгэршэ, домогшо гэжэ тоолодог байгаа. Харин Хоца Намсараев тэрэндэн уурладаг, гомдодог нэн бээ. Теэд нүхэдэйн хэлэдэг үгэнүүд соо үнэнэй үртэнэн байһан юм. һүүлдэнэ манай литературада шэнэ долгиноуд эбхэрэн ерэжэл байгаа. Буряад поэзиин "революционернүүд" гү, али "хубисхалшад" гэхэдэ, Дамба Дашинимаев, Цыден Галсанов, Цырен-Дулма Дондокова, Николай Дамдинов, Дондок Улзытуев, Даша Дамбаев, Лопсон Тапхаев, Галина Раднаева ба бусад болоно.

Үбгэн Хоцын хоёрдохи ехэ бэлигын гэхэдэ, тэрэ арадай аман зохёол айхабтар һайнаар мэдэдэг байгаа. Найма наһатайдаа хуушан монгол үзэг бэшэгтэ орохоһоо эхилээд, бүхы наһан соогоо тэрэ арадай аман зохёолоор һонирхдог

һэн. Тэрэ бүри бага балшар наһатай байхаһаа эхилээд, "Милын намтар", "Саран хүхын туужа", "Үлигэрүн далай", "Рашияну дунгал", "Шэдитэ хүүр" гэхэ мэтэ зохёолнуудые сээжэ болотороо уншадаг бэлэй. Энэнь тэрэнэй түрүүшынгээ расказуудые бэшэхэдэнэ, яаха аргагүй туһалһан юм. Мүн "Аламжа Мэргэн", "Харалтуур хаан", "Сагаадай Мэргэн хүбүүн Ногоодой сэсэн басаган хоёр", "Дүүдэй баатар" гэхэ мэтэ ехэ-ехэ үльгэрнүүдые найруулан зохёоходонь, тон ехэ туһа хүргэнэн юм. Тэрэ найруулга хэхэдээ, "дээрээ ахагүй, дороо дүүгүй" бэрхэ бэлэй. Үльгэрэйн үйлэнүүд шүрэ һубһан мэтээр үлхэлдэн, мэлмэрэн байһан талын булагай урасхал хануулхадал гэдэг нэн.

Хоца Намсараевай гурбадахи ехэ бэлигын гэхэдэ, тэрэнэй хөөрүү хүюу зангын байгаа. Ахатамнай "улаан хэлэтые урдаа оруулжа үзөөгүй юм" гэжэ дээдэ үеын уран зохёолшод хөөрөлдэдэг бэлэй. Тэрэнэй хөөрөөе хүнүүд амаа ангайлган шагнадаг нэн. Тиихэдээ Хоца Намсараев хөөрөөн соогоо бэшэгдээгүй зохёолнуудайнгаа сюжедүүдые бага даһалан татан оруулжархөөд, хүнэй юун гэхые шагнаархан, мэхэтэйхэнээр мийһэрэн һуудаг байгаа. Тиигэжэ тэрэнэй "Харанхы", "Тайшаагай ташуур", "Жаргалай түлхюур", "Жэгшүүритэ гурбан" гэхэ мэтын зүжэгүүд, "Илалтын туяа", "Алтан зэбэ", "Эдиршүүд", "Эжэл гурбан нүхэд", "Сэрэмлэл", "Үрэй толон" гэхэ мэтэ туужа, романууд мүндэлжэ болоо.

Үбгэн Хоцымнай үшөө нэгэ бэлигын гэхэдэ, тэрэнэй арад зоной түлөө оролдолгон болоно. Эхин классуудай багша, нютагайнгаа старостын кандидат, шэнэ засагые магтан дуулаһан бишыхан зүжэгүүдэй автор, 1925 онһоо Коммунист партиин гэшүүн, Буряад-Монголой учкомой хүдэлмэрилэгшэ, арадай аман зохёол суглуулагша, Буряадай номой хэблэлэй редактор, "Буряад-Монголой үнэн" газетын корреспондент, СССР-эй болон Буряад-Монголой АССР-эй 4 дахин депутат, СССР-эй болон Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлений гэшүүн... Тэрэ олониитынгээ болон зохёохы ажалайнгаа түлөө Ленинэй орденээр, Ажалай Улаан Тугай хоёр орденээр, олон тоото медальнуудаар шагнагдаһан юм.

Хоца Намсараев эрхим журналист байгаа. Тэрэн ахатанаймнай бэлигэй үшөө нэгэ талан нэн. "Буряад-Монголой үнэн" һонинной сатирын булангые даадаг тула тэрэ Алсагар Мархайн абан болодог нэн. Мүнөө үедэ манай газетэдэ Алсагар Мархайн аша хүбүүн Далан Худалша яһала бэрхээр хүдэлдэг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хоца Намсараевай эгээл эрхим статьянууд табан боти зохёол соонь оруулагдажа, нэгэ ботиинь хахадһаа ехыень эзэлнэ.

Хоца Намсараев өөрынгөө зохёолнуудые социалист реализмын гуримаар бэшэдэг байгаа. Тиихэдээ тэрэ совет засагые, Ленин, Сталин багшанарые тэнгэридэ хүрэтэр магтадаг, лама, бөөнэрые, шанга шадалтай малшадые газар доро ороторнь муушалдаг байһан ааб даа. Теэд тэрэмнай сагай эрилтэ байгаа гээшэ.

Мүнөө үеын зохёолшод үбгэн Хоцынгаа һайхан бэлигые халан абажа, зохёол бүтээхэ шадабариинь улам нарижуулжа, буряад литературада шэнэ шатада гаргаха бээ гэжэ этигэнэм.

Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.

**4 АВГУСТА,
ПОНЕДЕЛЬНИК**

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 "Девушка по имени Судьба".
11.00 Поле чудес.
11.55 Футбольное обозрение
12.30 Угадай мелодию.
13.00 Новости.
16.00 Новости.
16.20 Мультсериал.
16.45 Марафон-15.
17.05 Звездный час.
17.40 "Гарри - снежный человек".
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 "Девушка по имени Судьба".
20.10 Час пик.
20.35 Угадай мелодию.
21.00 Человек в маске.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 "Полтергейст-2".
23.30 Театр плюс ТВ. Константин Райкин.
00.20 Футбольное обозрение.
00.55 X/ф "Стреляйте в пианиста".
02.30 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Лукоморье.
09.30 Посмотри на себя.
09.40 Православный календарь.
09.45 Мультсериал.
10.15 Сам себе режиссер.
10.45 "Санта Барбара".
11.35 Телемагазин.
11.40 Образ жизни.
12.15 Аниматика.
12.40 Ретро-шлягер.
12.55 Магазин недвижимости.
13.00 Вести.
13.20 X/ф "Преступление со многими неизвестными", 4 с.
14.35 Легкая атлетика. Чемпионат мира.
16.00 Вести.
16.15 Телемагазин.
16.30 Футбол без границ.

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.00 Мультфильм.
17.15 "Санта Барбара".
18.05 Байгал.
18.20 Курьер.
18.30 Две жизни за неживой цветок.
18.55 Сагай хурда.
19.25 Мастер. Нар. арт. России Буда Вампилов.
20.00 Город У.
20.30 Панорама.
20.50 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.25 Добрый вечер!
22.10 Товары - почтой.
22.15 Представляет "Проект "Арсенал"...
22.25 Тихий дом.
23.10 Дежурная часть.
23.40 Концерт, посвященный 70-летию М. Ростроповича.
01.00 Вести.
01.30 Поют драматические актеры.
02.00 М/ф для взрослых.
02.10 Товары - почтой.
02.20 Легкая атлетика. Чемпионат мира.

АРИГ УС

16.00 М/ф "Гришкины книжки", "Неумойка"
16.25 Нон-стоп лист
16.30 Ералаш
16.55 Аптека
17.05 Христианская программа "Благая Весть"
17.35 Сериал для подростков: "Флиппер" 21 с.
18.05 Сериал: "Семья Кэмпбэллов" 69-70 с.
19.00 Музыкальный подарок
19.15 Шестнадцать новостей
19.25 Нон-стоп лист
19.30 Док. сериал "Великие ценности мира": "Перед богами джунглей", часть 1
20.00 Скандалы недели
20.30 ТРК "Ариг Ус" представляет

ПРОГРАММА ТЕЛЕ-РАДИОПЕРЕДАЧ

с 4 августа по 10 августа 1997 года

программа "Сельское время"
21.00 Конкурс-телерекламы "Золотая карта"
21.10 X/ф "Государственная граница" ф.5: "Год 1941", 1 серия
22.20 Нон-стоп лист
22.25 Берт Рейнолдс в детективной комедии "Взломщик" (США)
00.15 Спорт недели в гостях у российских легионеров
00.45 Дорожный патруль

ТИВИКОМ

10.00 Анонс, "XX век в войнах" док. сериал
11.00 Сегодня утром
14.15 "Полиция Нью-Йорка" 15 сер.
15.15 "Пойми меня"
15.45 Новости кино
16.00 "Госпожа следователь"
17.00 Сегодня
17.20 Дог шоу
17.50 "Приключения капитана Врунгеля" м/ф
18.00 "Голубое дерево"
18.50 Телегазета
19.00 Анонс, Сегодня - новости НТВ
19.20 Муз. поздравления
20.00 "Пески времени" сериал
20.50 Телегазета
21.00 Сегодня
21.10 "Энциклопедия чудес"
21.35 Маски-шоу
22.05 Мир кино: "Робот-полицейский-3"
23.20 Тележурнал
00.00 Сегодня
00.35 Дистанция 60

АЗИЯ-ТВ

14.00, 19.00, 24.00 "Сейлормун".
14.25, 19.35 "Мечты и зеркала".
15.45, 22.45 Новости.
16.00 Перерыв.
18.00, 23.00 Муз. программа "ТВН".
19.25, 00.30 Телемагазин "Квантум".
21.00 XL-MUSIC.
21.30 Мсковский гомерикон.
21.45 "Гваделупе".
23.30 Муз. программа.
00.50 Новости "ТВ-центра".

РАДИО

6.12 - Утренний концерт
6.25 - Радиожурнал "Земля родная"
6.50-7.00 - Информация, объявления.
7.22 - Программа "Анфас"
7.45-8.10 - Радиожурнал "Биракан".
Продолжение Курумканских встреч
19.22-19.52 - Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

5 АВГУСТА, ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 "Девушка по имени Судьба".
11.00 Человек в маске.
11.40 Смехопанорама.
12.25 Домашняя библиотека.
12.35 Угадай мелодию.
13.00 Новости.
16.00 Новости.
16.20 Мультсериал.
16.45 Мультитроллия.
17.15 Волшебный мир, или Синема.
17.40 "Гарри - снежный человек".
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 "Девушка по имени Судьба".
20.10 Час пик.
20.35 Угадай мелодию.
21.00 Тема.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Георгий Визин в комедии "Запасной игрок".
00.10 Песни Раймонда Паулса.
01.00 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Вести.
09.35 Лукоморье.
10.00 Посмотри на себя.
10.15 Мультсериал.
10.40 Караоке по-русски.
11.15 "Санта Барбара".
12.10 Телемагазин.
12.25 Пульс.
12.55 Магазин недвижимости.
13.00 Вести.
15.15 Сергей Лемешев. Музыкальная история.
16.00 Вести.
16.15 Телемагазин.
16.25 "ТВ-маркет" представляет...
16.35 Мультфильм.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.55 "Санта Барбара".

17.50 Тамир.
18.05 Байгал.
18.30 Курьер.
18.40 Радуга забав.
19.15 Клуб девушек. Разговор на интимную тему (повтор).
20.00 Пульс.
20.30 Панорама.
20.50 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.25 Добрый вечер!
22.10 Момент истины.
22.40 Горячая десятка.
23.35 Частная коллекция.
00.35 М/ф для взрослых.
00.45 Товары - почтой.
01.00 Вести.
01.30 Две встречи. Булат Окуджава.
02.20 Легкая атлетика. Чемпионат мира.

АРИГ УС

16.00 М/ф "Осенняя рыбалка", "Раз ковбой, два ковбой"
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Диск-канал
17.00 Аптека
17.10 Христианская программа "Благая весть"
17.40 Сериал для подростков: "Флиппер" 22 с.
18.10 "Семья Кэмпбэллов" 71-72 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.15 Шестнадцать новостей
19.25 Нон-стоп лист
19.30 Катастрофы недели
20.00 Ток-шоу "Музыка и пресса": "Акулы пера" - группа "Агата Кристи"
20.55 Нон-стоп лист
21.00 Конкурс-телерекламы "Золотая карта"
21.05 X/ф "Государственная граница" ф.5: "Год 1941", 2 серия
22.15 Аналитическая программа "Обозреватель"
23.00 X/ф "Патриотическая комедия"
00.50 Дорожный патруль

ТИВИКОМ

10.00 Анонс, "XX век в войнах" док. сериал
11.00 "Сегодня утром"
14.15 "Полиция Нью-Йорка" сериал
15.15 "Пойми меня"
15.45 Новости кино
16.00 "Госпожа следователь" 12 с.
17.00 Сегодня
17.20 "Русские звезды"
17.50 "Приключения капитана Врунгеля" м/ф
18.00 "Голубое дерево"
18.50 Телегазета
19.00 Анонс, Сегодня
19.20 Муз. поздравления
20.00 "Пески времени" 4 с.
20.50 Телегазета
21.00 Сегодня
21.10 "Энциклопедия чудес"
21.35 Футбольный клуб
22.05 Мир кино: "Четверо друзей"
00.00 Сегодня
00.35 Дистанция 60

АЗИЯ-ТВ

23.00 Муз. программа "ТВН".
23.30 Муз. программа.
24.00 "Сейлормун".
00.30 Телемагазин "Квантум".
00.50 Новости.

РАДИО

6.12 - Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
6.42 - Обзор республиканских газет
6.50-7.00 - Информация, объявления
7.22 - Радиорассказ "Государство в государстве: из цикла "Рынок и рыночная экономика"
7.45-8.10 - "Гуламта". "Бурятские мэргэны" - радиочерк о первом мастере спорта СССР по стрельбе из лука Д.-Н.Р. Эрдынееву (на бур. яз.)
12.10-13.00 - "Оркестрународных инструментов БГТРК - 30 лет" Концерт из новых записей оркестра
19.22 - Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
19.52-20.02 - "У микрофона - Учитель"

6 АВГУСТА, СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 "Девушка по имени Судьба"
11.00 Тема.
11.40 В мире животных.
12.20 Домашняя библиотека.
12.30 Угадай мелодию.
13.00 Новости.
16.00 Новости.

16.20 Мультсериал.
16.45 Кактус и Ко.
16.55 Домисолька.
17.15 Зов джунглей.
17.40 "Гарри - снежный человек".
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 "Девушка по имени Судьба".
20.10 Час пик.
20.35 Угадай мелодию.
21.05 В поисках утраченного.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Боевик... по прозвищу "Зверь".
00.15 Алла Пугачева, Валерий Леонтьев и группа "Любэ" в программе "Звездный прибор".
01.00 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Вести.
09.35 Лукоморье.
10.00 Посмотри на себя.
10.10 Православный календарь.
10.15 Мультсериал.
10.40 Л-клуб.
11.15 "Санта Барбара".
12.10 Телемагазин.
12.25 Новое пятое колесо.
12.55 Магазин недвижимости.
13.00 Вести.
13.20 X/ф "Преступление со многими неизвестными", 5 с.
14.25 Парламентарий.
14.55 Ретро-шлягер.
15.15 "Белла". Фильм о творчестве Б. Ахмадулиной.
15.45 Ноу-хау.
16.00 Вести.
16.15 Телемагазин.
16.25 Коммерческий сюжет.
16.35 Мультфильм.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.55 Мультфильм.
17.05 "Санта Барбара".
17.55 Бамбаахай.
18.25 Байгал.
18.40 Курьер.
18.50 Три, четыре...
19.05 Ая-ганга.
19.25 Дела деревенские.
19.50 Элита. Художница Александра Сахаровская.
20.30 Панорама.
20.50 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.25 Добрый вечер!
22.10 Царская ложа.
22.55 М/ф для взрослых.
23.05 Товары - почтой.
23.25 X/ф "Зло, творимое людьми".
01.00 Вести.
01.35 Кафе "Обломов".
02.20 Легкая атлетика. Чемпионат мира.

АРИГ УС

16.00 М/ф "История с единицей", "Уроки музыки"
16.25 Нон-стоп лист
16.30 Диск-канал
17.00 Аптека
17.10 Христианская программа "Благая весть"
17.40 Сериал для подростков "Флиппер" 23 с.
18.10 "Семья Кэмпбэллов" 73-74 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.15 Шестнадцать новостей
19.25 Нон-стоп лист
19.30 Нью-Йорк, Нью-Йорк
20.00 "Я сама": "Новая русская жена"
20.55 Нон-стоп лист
21.00 Конкурс-телерекламы "Золотая карта"
21.05 X/ф "Государственная граница" ф.6: "За порогом Победы", 1 серия
22.15 Те кто
22.40 X/ф "Кулачный боец"
00.25 Дорожный патруль
00.35 Диск-канал "Ночной гость".
Вуан Adams

ТИВИКОМ

10.00 Анонс, "Оно" сериал
11.00 Сегодня
14.15 "Полиция Нью-Йорка" 17 с.
15.15 Улица Сезам
15.45 Новости кино
16.00 "Тереза Унгер" 1с.
17.00 Сегодня
17.20 Своя игра
17.50 "Приключения капитана Врунгеля" м/ф
18.00 "Голубое дерево"
18.50 Телегазета
19.00 Анонс, Сегодня
19.20 Муз. поздравления
20.00 "Оно" 1 с.
20.50 Телегазета.
21.00 Сегодня
21.10 "Энциклопедия чудес"

21.00 Новости Голливуда
22.05 Мир кино: "Все они смеялись"
00.00 Сегодня
00.35 Дистанция 60

АЗИЯ-ТВ

14.00, 19.00, 24.00 "Сейлормун".
14.25, 19.35 "На острие".
15.45, 22.45, 00.50 Новости.
16.00 Перерыв.
18.00, 23.00 Муз. программа "ТВН".
19.25, 00.30 Телемагазин "Квантум".
21.00 Дамский клуб "Элита".
21.15 Зоомагазин.
21.30 Московский гомерикон.
21.45 "Гваделупе".
23.30 Муз. программа.

РАДИО

6.12 - Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
6.42 - Обзор республиканских газет
6.50-7.00 - Информация, объявления
7.22 - Программа "Выбор". Тема: Поисково-спасательной службе - 5 лет
19.22 - Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
19.52-20.07 - Передача для детей "Роднички". Новые стихи В. Султановой

7 АВГУСТА, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 "Девушка по имени Судьба".
11.00 В поисках утраченного.
11.40 Клуб путешественников.
12.30 Домашняя библиотека.
12.40 Смак.
13.00 Новости.
16.00 Новости.
16.20 Мультсериал.
16.45 Муз. программа.
17.10 Лего-го.
17.40 "Гарри - снежный человек".
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 "Девушка по имени Судьба".
20.10 Час пик.
20.35 Джентльмен-шоу.
21.05 Моя семья.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Кинокомедия "Фантоцци".
00.25 Магия: мир сверхъестественного.
01.00 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Вести.
09.35 Посмотри на себя.
09.45 Православный календарь.
09.50 Мультсериал.
10.15 Легкая атлетика. Чемпионат мира.
11.15 "Санта Барбара".
12.05 Телемагазин.
12.20 Человек на земле.
12.45 Ретро-шлягер.
13.00 Вести.
13.20 Магазин недвижимости.
13.25 X/ф "Преступление со многими неизвестными", 6 с.
14.35 Золотая карта России.
15.00 Бесконечное путешествие.
15.30 На пороге века.
16.00 Вести.
16.15 Телемагазин.
16.35 Арена для сенсаций.

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.05 Мультфильм.
17.30 "Санта Барбара".
18.20 Время московское.
19.10 Байгал.
19.25 Курьер.
19.35 АО "Бурятэнерго": дела, проблемы.
20.00 Мунхэ зула.
20.30 Панорама.
20.50 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.25 Добрый вечер!
22.20 Легкая атлетика. Чемпионат мира.
23.40 Товары - почтой.
23.50 X/ф "Ка-ка-ду".
01.00 Вести.
01.35 Адамово яблоко.
02.20 Легкая атлетика. Чемпионат мира.

АРИГ УС

16.00 М/ф "Журавлик", "Туфельки"
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Диск-канал
17.00 Христианская программа "Благая весть"
17.40 Сериал для подростков "Флиппер" 24 с.
18.10 "Семья Кэмпбэллов" 75-76 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.15 Шестнадцать новостей
19.25 Нон-стоп лист

19.30 Телевизионная дискуссия с участием представителей различных религиозных конфессий "Секта - это слово плохое?"

ТИВИКОМ

10.00 Анонс, "Оно" 2 с. 11.00 Сегодня утром 14.15 "Полиция Нью-Йорка" 18 с.

АЗИЯ-ТВ

14.00, 19.00, 24.00 "Сейлормун". 14.25, 19.35 "На острие". 15.45, 22.45, 00.50 Новости.

РАДИО

6.42 - Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.) 6.42 - Обзор республиканских газет

8 АВГУСТА, ПЯТНИЦА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро! 10.00 Новости. 10.15 "Девушка по имени Судьба". 11.05 Моя семья.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Вести. 09.35 Лукоморье. 10.00 Посмотри на себя. 10.10 Православный календарь.

19.00 Буряад орон. 19.45 Примите поздравления... 20.15 Панорама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести. 21.25 Добрый вечер! 22.15 X/ф "Заппа". 23.15 Площадь звезд. Юрий Антонов.

АРИГ УС

16.00 М/ф "Первая зима", "Где ты, мой конь?", "Ладушки-Ладушки" 16.30 Нон-стоп лист

ТИВИКОМ

10.00 Анонс, "Оно" 3 с. 11.00 Сегодня 14.15 "Полиция Нью-Йорка" 19 с.

АРИГ УС

09.00 90x60x90 09.15 Детский сеанс: "Маленький беглец"

АЗИЯ-ТВ

11.00, 18.00, 23.00 Муз. программа "ТВН". 12.00 Муз. программы. 14.00, 19.00, 24.00 "Сейлормун".

РАДИО

6.12 - Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.) 6.42 - Обзор республиканских газет

9 АВГУСТА, СУББОТА

КАНАЛ "ОРТ"

09.00 Михаил Пуговкин и Владимир Высоцкий в комедии "Штрафной удар". 10.30 Мультфильм.

16.00 Новости. 16.20 Очевидное-невероятное. 16.45 Мультфильм. 17.45 Америка с Михаилом Таратутой.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Вести. 09.30 Утренний экспресс. 10.25 Товары - почтой. 10.35 Клуб "Адреналин".

АРИГ УС

09.00 90x60x90 09.15 Детский сеанс: "Маленький беглец"

ТИВИКОМ

10.00 Анонс, "Криминал" 10.05 "Я телохранитель" 10.15 "Впрок"

АЗИЯ-ТВ

13.00, 23.00 Муз. программа "ТВН".

14.00, 18.30 Муз. программы. 16.00, 19.30, 24.00 "Сейлормун". 16.25, 20.05 "На острие".

РАДИО

6.40 - Обзор республиканских газет 6.50-7.00 - Информация, объявления 7.22 - "Как живёшь, ветеран?"

КАНАЛ "ОРТ"

09.00 Приключенческий фильм "Тихая Одесса". 10.25 Мультфильмы нашего детства. 10.55 Спортлото.

КАНАЛ "РОССИЯ"

09.00 Утренний экспресс. 09.55 Торговый дом. 10.10 Легкая атлетика. Чемпионат мира.

РОССИЙСКАЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ ПРОГРАММА НАРОДНЫЙ ТЕЛЕФОН

ЛЕТНЯЯ СКИДКА С 1 ИЮЛЯ на установку телефона по ДОГОВОРУ телефонного займа.

700 \$ ПРЖНЯЯ СТОИМОСТЬ 450 \$ СТОИМОСТЬ СО СКИДКОЙ

Городская телефонная сеть (ГТС) приглашает жителей центральной части Советского района, 1 квартала Железнодорожного района для заключения ДОГОВОРОВ телефонного займа по адресу: ул. Жуковского, 1, ГТС, тел. 6-15-11.

хэшгэтэй), дашаниматай (үлзы хутагтай), маша хайн үдэр. Бурханда мэргэхэ, бүлэдөө даллага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, бэри буулгаха, нүүхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, хии бараа сараха, абаһанаа бусааха, түмэрөөр уранай зүйл

бурханай ном уншаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье модо отолхо, модоор дарха хэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, шэрдэг бүрихэ, мори худалдаха, худалдажа абаха, эхэнэрэй үһэ тайраха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшэнэ

Дээдэ Түбин Хиидэй сахюусантай уулзалга

ВАНГА: "ТАНАЙ БУРЯД ОРОН – БУРХАНАЙ ТҮХӨӨНЭН ГАЗАР"

(Түгэсхэл. Эхииньш юлиин 24-хи дугаарай "Дүхэригтэ").

Т. Энэ үлээн жэлүүдэй үнгэртэр Дэлхэйн, Россин ба Бурядайн арад зон ямар аюулһаа нэргыльэмжэтэй байха ёһотой?

В. Хүниие жаргалтай болгодог ёһо заншалаа Дэлхэйн арад зон алдаад байна. Тиймэһээ хүнүүд мүнөө үедэ нэгэ табсан өөдөө үндэхээ оролдохо ёһотой. Атаан жүтөөн, хэнгэргүй ябадал, нэшхэлгүй суухал тэдэнэй зүрхэ сэдхэлһээ газашаа гаража тонилог лэ. Хайн ханаа сэдхэл, үнэн сэхэ ябадал, мээхэй инаг дуран тэдэнэй эльгэ зүрхэнэй хүсэл боложо үлэг лэ.

Эдэ жэлүүдэй үнгэртэр Газар Дэлхэйдэ аюултай ямаршые муу юумэн байхагүй. Хүн зон өөһөдөөл муе хэхээ тэбшэхэ ёһотой.

Ямаршые айхаар муу юумэн Россидашье болохогүй.

Танай Буряад орон – гайхалтай һонин газар байна даа. Орон дэлхэйдэтэй ондоо түбинүүдэй түлөөлэгшэд буужа ерэдэг юм байна. Тэдэнһээ айха хэрэггүй, хүндэ харша һэдэлгэ, муу үйлэ хэрэг тэдэ-огто гаргадаггүй.

Танай Буряад орон – Бурханай түхөөнэн газар нотаг гэшэ. Арад зоннтай хайн сэдхэлтэй, уужам дэлгэр эльгэ зүрхэтэй.

Буряадтатнай ойро холын жэлүүдтэ ямаршые муу ушар үзэгдэхгүй, ямаршые аюул болохогүй.

Т. Арад зон, хүн бүхэн Дэлхэй дээрэ байгаалий татисууртай юм, юу хэхэ, юунэй түлөө ажаһууха, юун тээшэ ханаа хүсэлөө табижа байха ёһотой?

В. Танайнгаа түлөө үхи-бүүдэйтэй, үрн хүүгэдэйтэй эшгэж, улайжа сайжа байхагүйн тула хүн бүхэн Газар Дэлхэй дээрэ тунхатай ажаһууха, хайн ханаатайгаар ажал хэрэгтэ эмхидхэжэ, ашагтайгаар ябуулжа байха ёһотой.

Хүн бүхэн энэрхы дуранай хэмжээгээр Байгаалийда хандажа, тэрээнтэй эльгэ нэгэдэн ажаһууха ёһотой. Тийгэжэл тэрээндэ инагай ёһоор лэ дууража хандаһан хүндэ Байгаали өөрөө һайниие хүргэжэ, ашыень харюулдаг.

Ухаан бодолоороо, эльгэ зүрхөөрөө хүн бүхэн хайн сэдхэл зальбаржа, ядаһан, тулиһан, зобондоо хайн ханаатайгаар тунхалжа ябах зэргэтэй.

Хүнүүд хоорондоо үгэ хүүрээ, бэе бэеэ ойлголсохоёо, зүб мурөө ололсохоёо оролдохо ёһотой.

Хүнүүдэй түлөө, ондоо хүнүүдтэ жаргалай буйн олгохын түлөө хүн бүхэн Дэлхэй дээрэ ажаһууха уялгатай юм.

Хүнэй хайхан ханаанай һэдэлгэ бүхэниие, хайхан сэдхэлэй үгэ бүхэниие, хай ханажа хэһэн хэрэг бүхэниие Бурхан шагнажа, хаража мэдэжэ байдаг, тиймэһээ ямаршые хүнэй хайн хайхан ба Инаг дуран хоёр тээшэ эрмэлзэжэ ходо ябадал, мүнөөдөө тэрээндэ үгы байһан юумые Бурхан хожомоо тэрэ хүндэ заатагүй бусаан эльгээдэг юм.

Т. Буряад орондоннай Бурханда шүтэгшэдэй ехэнхи гурбан шажанай али нэгэн-дэнь мургэдэг: православно христиан, Буддын шажанай ламын номлодо ба бөө шажанда мургэгшэд саашадаа хэр үгээ ойлголсожо, бэе бэе мэдэрэлсэжэ байха гээшэб?

В. Галина Александровна, танай газар дээрэхн шажанууд үниин галабай эбэрһэн, бэе бэе ойлголсоһон юм байна. Би өөрөө буряад арадай ёһо гуримые, заншалые мэдэхгүй хадаа бөө шажан тухай муртэй юумэ хэлэхээ аргагүйдэнэм. Ямаршые мургэлтэй хүндэ Буряад орондоннай ханаа зоболонгүй, хаадхар түбэггүй байдаг.

Т. Хүнэй өөрын хубин тушаа асуудалай харюусаха гү?

В. Хэрбээ таарамжатай, болгоомжотой юм хаан болохо. Т. В.Ц. "Байгал-Космос-Байкал" гэжэ сонин уишагшадта дураддажа, тэдэнэй ханамжые үзэхэ мэдэхээ хэлбэжэ гаргаба. Тэрэн саа-

шадаа гаража байха гү, али үгы гү?

В. Энэ хүн зоринон хэрэгү тээ урагшатай ябадаг, ехэ һонирхоомоор сонин гаргаа, тиймэһээ хэжэ эхилһэн, хүнүүдтэ хайшаагдаһан энэ ажалаа амжалтаттайгаар үргэлжэлүүлхыень Бурхан тэрээндэ бүхэ талаарнь ехэ туһа хүргэхэ байна.

Энэ сонинийн гараһаар лэ олон зоние гайхуулаа, шоошоого, тин тэдэн саашадаа тэрэнэй хэлбэлхэ гарахые угаа дуратайгаар, һонирхон хүлээжэ байна.

Бурханай хайраар энэ хүнэй хэрэгын бүтэжэ ябахань болтой!

Т. (Галина Александровнагай дурагүй байгарнь би тэрэниие нимэ асуудал табихыень баалаба)

Ванга хулиһат, В.Ц. нүхэдэйнгөө хаяг, телефоний номернуудые бэшһэн дэбтэрээ хаяхан үгы хэжэрхөө. Тэрэн олдохо гү гэжэ асууна.

В. Галина Александровна би нимэ асуудалнуудта харюусадаггүйб.

Зүб даа, манай хүрһэтэ Дэлхэйн ажабайдалай жэжэ божо хэрэгүүдтэ Ванга ханаагаа табиха ёһогүй гэжэ энэ харюуны гэршэлэ.

Т. Үхэнэн хүнэй хүнэнхэнтэй харилсажа болохо гү? Иимэ ябадал Байгаалин табисуурта магад харша байха, харилсаһан хүнүүдтэ тогтотатай татахагүй гү?

В. Бурханаа түсхэй үршөөл абаһан лэ хүн үхэнэн хүнүүдтэй хүнэнхэнтэй харилсаха эрхэтэй, тиймэ арга боломжотой. Ондоо хүнүүдтэ энэ хорюултай. Тинбэшые Бурханайшые үршөөлтэй хүн ондоо хэхэ юумэ үгыһөө гү, али миин лэ юрэ һонирхожо тиймэ ябадал гаргаха ёһогүй юм.

Замбуулиной харилсаанда тиймэ эди шэди өөрөө үгөө хадаа Бурхан тэрэ хүниие аршалжа байха, муу юумые бээдэн хүргүүлэхгүй.

Галина Александровна, энэ Бурханай абарада хүртэһэн хайн заяатай хүн байнат. Хэншые, юушые таңда хоро хүргэжэ шадахагүй. Саашадаа жаргал эдлэжэ, ядаһан тулиһан хүнүүдтэ туһа хэхэ, хайе үдхэжэ ябыт даа. Бурхан таниие саашадаашье харалсажа байга!

Т. Ванга, өөр тухайгаа мүнөө үедэ юу хэлэхэ байнат?

В. Би мүнөө баһал Бурханай заабаряар буянай ажал хэхэ ябахад. Дээдэ Түбидэ байгаашье хаа, хүнүүдтэ таһагаряагүй тунхалжал байнаб. Бурханай зарлигаар би Газар Дэлхэй дээрэ ажаһуушад сооһоо минии эльгэ зүрхэндэ таатай таараһан хүнүүдые шэлэжэ олоод, тэдэнтэй хэрэгүүдые эмхидхэнэб. Энэми ехэ аша үрэтэй, хүнүүдтэ тунхатай, харюусалгатай ажал юм.

Би хүнүүдтэ угаа ехэ дурагайб, тэдэндэ ходо тунхалжа байха дүүрэн арга шадалтайб, хүсэтэйб.

Инаг дуран гэшэ зооотнай хэтэ мүнхэдөө тогтонижохо ёһотой юм гэжэ таанар, хүнүүд мэдээрэггүй!

Бүхы хүнүүдтэ, бүхы юумэдтэ бултанһан инаг дуранайнгаа ашые хүргэжэ байгыт, тийгэбэл өөһөдөшые ходо элүүр энхэ, жаргалтай ябах ёһотой хүнтэ! Эб найрамдал мандаг лэ, үрэнэб!

Т. Танитай уулзажа хөөрэлдэнэнай майда ехэ һонин, тунхатай байба. Хожом уулзахадамнай болохо гү?

В. Хэзээшые, ямаршые сагта би таниие дуратайгаар утгажа, асуудалнуудтатнай харюусахаб.

Бангатай энэ хөөрэлдөөн 1997 оной февралин 1-дэ Улаан-Үдэ хотодо болоо, нэгэ час хахад үргэлжэлэ.

("Байкал-Космос-Байкал" гэлэн газетын 3-дахи номерһоо алтаба. Энэ хөөрэлдөөндэ хабаадаһан тус газетын редактор В.Ц.Дабав энэ материал буряадшалба).

РЕДАКЦИНАА: Дээрэ дурсагша материалтай танисаһан Халмагай Президент Курсан Илюмжинов энэ сониной редакторта шимэ бэшгэ эльгээгэ.

XVII ЖАРНАЙ ГАЛ УЛААГШАН ҮХЭР ЖЭЛ (1997-1998 онууд)

НАМАРАЙ ЭХИН ШАРА БИШЭН ҺАРА

Буряад литэ	1	2	3	4	5	6	7
Европын литэ	4	5	6	7	8	9	10
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс Үторник	Һагда Меркури среда	Нүрбэ Юпитер четврэг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	шара бар	шарэгшан түшлай	сагаан луу	сагаагшан могой	хара морин	харагшан хонин	хүхэ бишэн
Мэнгэ	8 сагаан	7 улаан	8 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара
Һуудал	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон	хуш	гал

Гарагай 2-то шэнын 1 (августын 4).

Шарабар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ нуудалтай үдэр. Бурханда мэргэхэ, худаг малтаха, модо һуулгаха, буян хэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, даллага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, абаһанаа бусааха, городто хэрэг эрхилхэ, бэри буулгаха, улай гаргаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, угал хэхэ, сан табижа, сахюуса хуруулха, модо сабшаха, тангаригаа болюулха, агнаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура үхибүү хүлдэ сруулха, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнэ эльгээхэ, хүбүүдэ сэрэгтэ үдэшэхэ, хуншүүхэрбоһог гаргаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, нүүхэ, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, ном номнолгые шагнаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан богони болохо.

Гарагай 3-да шэнын 2 (августын 5).

Шарагшан туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, һарада мэргэхэ, огторгойн үүдэ сахижа, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, эдэе, хубсаһа олохо, үзэлыгэ үгэхэ, хүрэнгэ хубааха, эдэй тэнгэри тахижа. шэди бүтээл үүсхэхэ, үзэгтэ нураха, бурханай ном үзэхэ, тараг бэрихэ, айраг халааха, даллага абаха, дайсание болон ада шүдхэр дараха, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргуулха, ехэ хүниие бараалхаха, хуули тунхаглаха, захиралта соносхохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр улай гаргаха, хуншүү хэрбоһог гаргаха, шулуусорой хүдэлгэхэ, лусууд тахижа, үбшэ аргалжа эхилхэ, дасанай (дуганай) нуури табижа, нүүхэ, замда гараха, бэрибуулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хубсаһа эсхэхэ мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 3 (августын 6).

Сагаан луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр. Бальжиниматай (буян

бүтээхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, эдхэрэгсэл бүтээхэ, замда гараха, наһа утадхалгын ном уншуулха, үхэр худалдажа абаха, тарни уншаха, амараг нүхэдөө суглуулха, улай гаргаха, буян үйлэдэхэ, дайсадые, ада шүдхэр номгодохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

Гарагай 5-да шэнын 4 (августын 7).

Сагаагшан могой, 5 шара мэнгын, хада уулада нуудалтай үдэр. Бурханда мэргэхэ, тахил үргэхэ, сахюуса хуруулха, лүнабаха, ваджрын болон пүрбын харюулга хэхэ, мори, сар нүргаха, ноёндо ямар нэгэ асуудалаар хандаха, дасан (дуган) заһабарилха, дасан (дуган), сэргэ бурхан, субарга арамнайлаха, ном оршуулха, ном номнохо, нүүхэ, лусууд тахижа, үбшэ аргалха, улай гаргаха, эд бараа абаха, наһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, абаһанаа бусааха, модсор дарха хэхэ, үзэг шудалха, хэлэ ама намдааха, арга эб олохо, алибаа хайн үйлэ үүсхэхэ мэтэдэ хайн. Гэхэ зуура модо унагааха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, бороогтой уһа тогтоохо, гүрэм уншуулха, гэрһээ хэрэглэл гаргаха, ноёной ордондо заргалдаха, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, замда гараха, худалдаа наймаа хэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, газар хахалха, түрэ хэхэ, нохой худалдажа абаха мэтын үйлэнүүд хорюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэеын юрэнхы тамир хайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 5 (августын 8).

Хара морин, 4 ногоон мэнгын, модондо нуудалтай үдэр. Бурханда мэргэхэ, зальбарха, номой сахюусанда үргэл үргэхэ, эм найруулха, модо һуулгаха, лусуудта үргэл үргэхэ, шуһа ханаха, тэнгэринэртэ мэргэхэ, үргэл үргэхэ, шэмэг зүүдэл зүүхэ, замда гараха, гэрэй нуури табижа, номой үгэлыгэ үгэхэ, хубсаһа угааха, хүндэ эд үгэхэ, хулгай дээрмэ дараха, дайсание номгодохо, шэнэ газарта нотагажаха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, наһа утадхаха, бэри буулгаха,

ябуулха мэтые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 6 (августын 9).

Харагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, хийдэ нуудалтай үдэр. Лусуудта үргэл үргэхэ, уһанай болон лусуудай балин гаргаха, эм залаха, тантрын тарнинуудые уншаха, галзууе, һогтууе номгоруулха, хониной мяха, арһа, нооһо хэрэглэхэ, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, дасан, субарга бариха, хулгай дээрмэ дараха, дайсание номгодохо, наһа утадхаха, даллага абаха, худалдаа наймаа хэхэ, ном номнохо, буян үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, гэр бариха, үзэг шудалха, поли дээрэ ажаллаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин замда гараха, наһа барагые хүдөөлхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, гэрһээ хэрэглэл гаргажа, хүндэ үгэхэ, үхэр үгэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, тангарига абаха, багшдашаби боложо орохо, абаһанаа бусааха, газар хахалха, модо сабшаха, хөрөөдхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарайн үнгэ хайжарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 7 (августын 10).

Хүхэ бишэн, 2 хара мэнгын, галда нуудалтай үдэр. Бурханда мэргэхэ, зальбарха, тахижа, хяһа гаргаха, үзэгтэ, зурхайда нураха, буян хэхэ, дайсание дараха, номой үйлэ үйлэдэхэ, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэг хатар үүсхэхэ, модо һуулгаха, сээс тариха, наһа утадхалгын ном уншуулха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, эм найруулха, тараг бэрихэ, айраг халааха, абаһанаа бусааха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр замда гараха, маани сахижа, сангарил хураха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хубсаһа эсхэхэ, улай гаргаха, ном оршуулха, бэри буулгаха, эблэрхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

хотоноо холо бэшэ нэгэ нууринда хонолго бэдэржэ ошобобди. Арба гаран машина табижа хонохо газар бэдэржэ ябатараа, нэгэ айда оробоб. Оромсоорни гэрэй эзэд - хоёр хүгшэд наманшалалдашаба гээшэ. Харахадам, саанань бурхан багша табятай байна. Зүүн зүгэй шарайтай хүнэй ороходо, буддын

оролсоно. Үнгэрэгшэ зун Батуевтанайда хүрэгжэ хөөрэлдэн байгаа. Хүнэй нэгэ наһанайн намтар уншагдаагүй ном мэтэ юм бээ. Бальжинима Батуев 1946 оной эсэсээр армиһаа табигдажа, гэр бүлэдөө бусаһан байгаа. Энэ хүниие харахада, сэрэгэйнгээ ая зан алдаагүй, хатуу сагта ябажа гараһанайн тэмдэг

Галдан Ленхобоевич
Ленхобоев, арадай эмшэн
**БУРЛАД АРАДАЙ
ЭМНЭЛГЫН
ЗАНШАЛНУУДЫН
АБТАНН
ЗАРИМ ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД**
гэһэн номһоо хэһэгүүд

БУРЯАД ДУУТЛА ДУУЛААД ТУРАБА

Алас Дурнадахи дайн аүүрбэ. Япон түрүмхэй-шүүдтэй хэлсээн бата-лагдаба. Арад зоной, тэрэ тоодо сэрэгшэдэй сэдхэжэ ябаһан хүсэл бэлүүлэгдэбэ. Порт-Артурта хоёр буряад хүбүүд уулзашаба, бэшэ буряадшые үгы даа. Энэ хотодо дүтэ Самсун-гора гэжэ хада гараад, тэдэ хоёр буряаддуугаа дууладһан юм. Энээн тухайдаа Бальжинима Батуев хөөрөө бэлэй. Гал гуламтаяа, нютагаа наһан сэрэгшэд иигэжэ сэдхэлээ тэжээһэн, гунигаа тараһаншые байжа болоо. Эдэ хоёр хэд хэн бэ гэхэдэ, нэгэниинь гвардин 46-дахи миномётно полкын ахалагша техник-лейтенант Цыдыпов Ломбо Цыдыпович, нүгөөдэнь 63-дахи механизированнэ полкын тусхайта зенитно-пулемётно ротын старшина Бальжинима Батуев хоёр байһан. Эдэ хоёрой нэгэниинь А.Ц.Цыдыповын агаан-үдэдэ нуудаг, Б.Н.Батуевын Дараһанай курортын тосхондо түбхинэнхэй. Эдэ хоёр сэрэгшэдэй хуби заяанай одод ходоодоо дээрэ үргэгдэнхэй ябаһан гэхэ ёһотойбди. Ушарын гэхэдэ, эдэ хоёр дайнай уга замаар ото нэгэ ябажа гараад, шулгархайгүйнүүд гэртэе бусаһан, ехэ аза талаантай зон байгаа. Эдэ хоёрой нэгэниинь намтар тухайда хуряангыгаар ярия.

шажантад байгаа, иигэбэ гэжэ ойлгобоб. Теэд хаанаһаа мэдэхэбши даа аяр эндэ, Европодо, буддын шажантад байха юм гэжэ. Ехэ гайхалтайшые, һониншые, зүрхэ сэдхэлээ хүдэлгэмэ, уярхааршые байгаа хэн. Олиггүйгөөр хүндэлүүлээбди, ябахадамнай харгыдамнай эдэ хоолой зүйл ехээр үгөө. Энэ ушарые мартадаггүйби. Дайн сэрэгэй харин газар дээрэ гарахадань, уһан хуу хорлогдоһон байдаг хэн гэжэ ветеран саашань хөөрэнэ. Яахабши даа, улаан архарын гар нюураа угаагаад, уугаадшые ябаха сагтай болодог хэн. Заримандаа гэмтэлшые болодог хэн даа. Иимэрхүү элдэбын эрхэ байдалда ороходоо, боролшоодлэ ябаха саг болодог хэн. Дайнда

наладаггүй юм гү даа гэжэ наһаа хэм. Бүри нэгэн хоёр хундага гашуун унда уухадаа, дайнай үеын дуунуудые хангыурдаад лэ миин лэ ород солдат болошохо юм. Баһа тэрэнэйнгээ забһарта "түмэр вагон түр-нюр гээд, түрэл нютагаһаа холодуула" гээд баһа татаха юм. Ушарын гэхэдэ, энэ хүмнай совет засагта эсэргүү этгэгээдүүдэй нэгэн байжа, гушаад оной эхээр гэртэхинтээ Тарбажаһаа сүлэгдэжэ, Шэтгэхэ хойшо Харагун (Хара Уһан) худар ябаһанаа, Ара Дараһан (Дарасунай курортын тосхон) худар тэрвэдэжэ ерээд түбхинэнхэн бэлэй. Ороддэрээбэн Дара сун-Ара Дараһан гэшэ багтаамжатай, нюдарагшууд болоод бэшэ сүлүүлэгшэдэй (ламанар, табхайшуулай гэхэ мэтэд) байралһан газар юм. Тиин энэ тосхон тусгаар хөөрэдөөнэй байха.

Баһал иимэ хуби заяантай ябаһан, уужам дэлгэр даруу абари зантай, һайхан шарайтай Дулма Дашбаловатай дайнай урда тээхэнэ Б-Н.Батуев гэр бүлэ болохо үрдээд, дайнда мордохон хэн. Мүнөө энэ айлайхи тосхондой баруун хойгуур байралһан, гэр байрань һайн, малайн дал хорёо яб саб гэмэ, дэлгэр баян нуудаг, 7 үринэрые хүл дээрэн гаргаһан, гэрээр дүүрэн ашанар, зээнэртэй хүгшэд нууна. Гурбан гушанар үндыжэ байдаг ха. Иимэ юм ха эрьехэ наранай заяан.

Д. ЖУГДУРОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сэрэгшэн, жолоошон Бальжинима Батуев Филипп Иванович Таран нүхэртэйгөө баруун фронтдо сугтаа ябажа гараһан байна. Мүн Могойтын районы Сагаан Уула нютагай Жалсан Жамьянов нүхэрын Румынидэ шархатаад, бусаһан юм гэжэ зураг харуула.
Гэр бүлын альбомһоо.

Анхандаа Агын аймагта ородог байһан, мүнөө Кырынскэ райондо мэдэлтэй Тарбалжа (ородоор Тарбальджей) нютагаһа гарбалтай Бальжинима Батуев тэрэ сагай эрхээр үхибүүн наһандаа Дараһанай курортын тосхондо нуурижаһан юм. Эндэһээ армида татагдажа, саг зуурын сагта сэрэгэй хургуули дүүргээд, дайнда мордохон бэлэй. Старшина тушаалтай тусхайта зенитно-пулемётно ротодо алба хэжэ, Украинын 2-дохи, 3-дахи фронтнуудай бүридээдэ дайладалһан хүн байна.

Дайнайн ябадал тухайдань һонирхоходо, "ехэнхидэ абарга томо буунуудаар дайсанай самолёдуудые унагаадаг даабаритай ябаһамди" гэжэ ветеран хөөрэнэ. Замайны ута байһаниинь ойлгосотой. Венгрии, Румыниинь, Болгариинь, Чехословакиинь сүлөөлэлгын байлдаануудта хабаадалсаһан, элдэбын аюултайшые, һонирхолтойшые, уршагта ябадалнуудтайшые олон удаа дайралдаһан тухайдаа ветеран ярина. һанагдаагүй нэгэ ушар тухайда иигэжэ хөөрбэ.

-Будапешт хотые сүлөөлхын түлөө нэтэрүү шанга тулалдаан удааншые үргэлжэлһэн юм. Иимэ байлдаануудай үедэ тус

Хүнэй наһан - уншагдаагүй ном.

Нугарһанай халуун. Түбэд эмнэлгын заабарида нугарһан гэшэ мяха шуһата амитадай амидаран ябаха оньһоной гол болоно, нугарһан дотор: 1) амин худал, 2) мэдэрэлэй худал, 3) үрын худал, 4) наһанай худал, 5) мүсын худал - эдэ табан худалнууд зэргэлэн, охор һүүлэй үзүүрһээ уураг толгойн гол хүрэтэр яһанай голоор дамжан ороһон байдаг.

Нугарһанай халуун юунһээ болоноб гэбэл: нюрта, һээрэй яһанай үбшэн, юрын гү, али саг бусын аюулһаа нюртаа, һээрээ гэмтэхэ, уураг толгой доһолжо дорьбожо гэмтэхэ гэхэ мэтэ. Уураг толгойгоо доһолгожо гэмтэнхэн, мэдээ табиһан ба бөөлжэжэ байһан хүнүүдые тэрэ сагтань шадамар баряшын гурба дахин эльбээ һаань, долоон хоногой туршада хуушан түхэддөө орожо, 14 хоног соо хүсэд эдэгэдэг ушарые хүнүүд хэрэглэжэ ябаһаар байдаг. Нугарһанай халууниие тусхай эмээр даража, халуунайнь болиходо, эдэгэбэ гээд орхихо бэшэ, гэмтэнхэн хубиинь (гэмынь) аргалха ёһотой, нугарһанай гэмтэнхэн хубиинь худалаар олохо танихада бэлэн байдаг.

Һэрюун шанартай хии халуунай үбшэн. Халуун ба хүйтэн хийгэй гэмэй үндэнхэн бөөрэдэ тунажа, саанашадаа хүнэй бээдэ тарахадаа:

- 1) бөөрын халуун хии, хүйтэн хии,
- 2) зүрхэнэй халуун хии, хүйтэн хии,
- 3) хотын, хүлһэнэй халуун хии, хүйтэн хии,
- 4) сагаан голой халуун хии, хүйтэн хии,
- 5) олгон, гэдэнэй халуун хии, хүйтэн хии,
- 6) һабын, суухын халуун хии, хүйтэн хии бни болгодог.

Эдэ зургаан халуун хии ба мүн зургаан хүйтэн хии хабсаржа, тус тустаа хэдэн олон үбшэнэй үндэнхэн болодог.

Бөөрын халуун хии. Халуун ба хүйтэн хийгэй илгаае худалай лугшалтаар шалган таниха ёһотой. Бодото халуун ба халуун хии хоёрой илгаае худалай лугшалтаар танихаһаа гадна үбшэн хүнэй бэе болон үбшэнэй шэнжэ дээрэнхэ, эмшэлэгшын олон жэлэй дүй дүршэл дээрэнхэ илгажа болоно. Халуун хийтэй хүндэ халуу дараха эм үгэжэ болохогүй. Халуун хийтэй хүнэй нюдэн бэлтгэгэр ехэ ба хүл гарын халуу бусалжа байдаг. Тиймэ хүн үргэһэ нойргүй болодог.

Бөөрын халуун хии үбшэнэй хүнэй үбшэнэй тэмдэг бүхы анализда ехэнхидэ эли бэшэ байдаг ушарые жэшээ болгон хэлэхэдэ: модоной үндэнхэн газарай хүрһэн доро нюуса байгаа, газарай шэмэ хүхэн абажа, тэрээгээрэ газар дээрэй аса һалаануудтаа тэжээл үгэжэ, һайхан сээг ургуулдаг гэжэ бидэ бүгдэ мэдэнбди. Эгээл тэрээн шэнги, бөөрын үбшэнэй узуур хүнэй бэеын али нэгэ гү, али бүхы хубинуудта дамжан шургажа, халуурха, хүрэхэн алишые тээшээ саг зуура хэлбэрэн байдаг.

Анханай түрэлхиин бөөрын халуун хийтэй хүн байдаг. Бүхы бөөрын үбшэнүүдые эмшэлжэ арилгаагүй һаа, эрхэ бэшэ эхэ эсэрын уг дамжан түрэлсэдэг юм. Бөөрын булшанай бэе доторхи юһэн зуугаад бушархай али нэгэртэй холбоотой ба халуун хийтэй хүндэ халуун уһан таарахагүй, халуун шорой, шулуун дээрэ ябаха, һуухые хорихо, бүхы һэрюун шанартай эдээн ба унда хорихо, һэрюун шанартай эмээр эмнэжэ болохогүй. Харин хии дараха эмдэ, үбшэлэгшын наһан ба шадалай зэргээр халуу дарагша лидер, үлир хоёрые ташуур болгон үгэхэ.

Нойтон болон зохолгодог саа. Саа мэтын арһанай үбшэнүүдэй үндэнхэн бөөрын хүйтэн үбшэнэй нэгэ томохон һалаа болобошые, мүн дотороо хоёр узууртай байдаг:

1) бөөрын хийгэй халуунай гэмһээ арһа хангагша тэжээлэй шуһан бодонгойрон, замаа алдаһан ушарһаа арһан хуургайтан шархатаха, зохолхо мэтын үбшэн үргэлжэлдэг болоно. Энэниие эмнэхэдэ нэн түрүүн доторхоонь бөөрые шэмэглэн шуһа шэнгэрүүлжэ, халааха, гүйлгэхэ эм уулгаха, газар талаһаань арһанай шарха сэбэрлэн, шэнэ арһа ургуулха эмээр угааха. Хэрбээ арһан доронь сагаан хөөһэтэй, уһатай, муу шуһан үлэхэ болоо һаань, тэрэ хубиһаань банкаар татуулжа абаха хэрэгтэй.

2) дээрэ нэрлэгдэнхэн нойтон, хуурай зохолуур мэтын саа үбшэнүүдэй хоёрдохи һалаагай үндэнхэн хадаа хии шарын халуунай хог үлэгдэл арһа мяханай забһарта үлэжэ, хорониинь тэжээлээр арһа хангажа, шуһа бузарлуулһан ушарһаа дээрэ нэрлэнхэн арһанай үбшэн болодог. Олон жэлдэ ужаһан иимэ үбшэнтэй хүнүүд Европын эмнэлгэ хэрэглэдэг оронуудта илангага олон байдаг. Хии шарын халуунһаа бүридэнхэн элдэб үнгэтэй арһанай үбшэниие мүнөө сагта хүлһэнэйнь шэмын шадал зэргын ёһоор эльгэ, хүлһэ гол болгон барижа, дээрэ заһан ёһоор аргалжа эхилхэдэ болоно. Хэды олон жэлдэ үргэлжэлбэшэ 3-6 һарын туршада дүүрэн эдэгэхэ ёһотойнь урдань эмшэлжэ ябаһан дүршэл дээрэнхэ харагдана.

(Үргэлжлэл. Эхнийн мартын 12 - ноо июлийн 24 хүрэтэр "Дүхэригэй" дугаарнуудта).

ХҮХЭ МОНГОЛОЙ ХҮХЭ ТҮГ

Кайенн - Ц. Жамцарано

Хуушан монголхоо Чингис Гомбоин бүрчлалба

Тэрэ дороо зарсанууд айхаттар гоё найхан хоморой зэбсэг асарбад. Жанын зэбсэгээ үлдэх гэжэ байхадань, гэнтэ Зэбэ хоёр шэхэннэнь барижа, толгойнь иишэ-тиишэнь эрьедүүлбэ.

- Энэ толгойшни гэжэ юун гэшээд адлиб? Энэниешини ондоо тухэй болгохо хэрэгтэй. Засагай ёһоор толгойшни халзан болотороо хонгадahan байха ёһотой. Үргэн дороо хахалтай ябажа мун лэ болохогүй - тиимэ хахалтай гансал сэрэгэй бэшэ, дээдэ зиндаатай юрын улад ябаха эрхэтэй. Сэрэгэй зон урал дээрээл хахалтай ябаха гэжэ шэнэ Засаг-хуули айладохана. Тиимэнь шини тархине ёһо соонь болгохо хэрэгтэй. Шини хамарайшни шэнэ ёһодо таарахагүй байгаа наань, ондоо болгохо гэжэ захиралта үгэхэ бэлэй, - гэжэ энэжэ байгаад Зэбэ үгүүлбэ.

Үнэ абадаг тусхай хүн тэрэ дороо Жанын хахал-хамбай, толгойнь үнэ хонба. Тэрэ зуура Зэбэ-ноён сэрэгүүдтээ элдэб захиралта үгэхэ, олон асуудалнуудыг шийдхэнэ.

- Зэбэ-ноён! Бидэ хитадай императорай шэрээдэ хууха хүни барибади, - гэжэ нэгэ сэрэгшэн айладохана. Тэрэниие яаха болонобид?

- Урид хэлээнэй ёһоор, тэрэниие тэмэнэй бүхэнһөө үлгэжэ-боожо алагты!

- Зэбэ-жанжан! - гэжэ нүгөөдэ сэрэгшэн айлаба. - Хитадай императорай баялиг нөөсье нь абабади. Тэндэнь сагаа мунгэн, алтан, мун баһа үнэтэй-сэнтэй эрдэни шулуун, субад, болор гэжэ мэтэ зүйл олон...

- Энэ олзоёо бүгэдэнь тоотомшо болгон, тусхай дэбтэр дээрэ бэшэжэ согсологты. Арбанайн нэгэ хубине Эзэн-хандаа эльгээгты. Үлдөөсье нь сэрэгүүдтээ Засагай ёһоор шата-шатаарнь, зиндаа-зин даагаарнь хубааж үгэгты!

- Зэбэ-ноён! - гэжэ гурбадахинь хандаба. - Мэнэ һая бидэнэр хитадай дээдэ судыг барибади. Тэрэ хүн манай аха дүүнэры зобоожо аладаг байһан гэшэ. Тэрэниие яаха болонобиди?

- Тэрэ золигы бусалжа байһан тоһотой тогон соо хаягты! - гэжэ Зэбэ захирба.

- Энэ үедэ ехэ яраһан мори-той сэрэгшэн харайгажа ербэ.

- Зэбэ-ноён! - эмээлһэ буунгүй тэрэ хашхарба. - Түгэдэй ябаган сэрэг хотын наймаанай талмай орожо, тэндэ байһан хари гүрэнэй хамаг наймаашадые дээрмэдэжэ, алажа байна. Энэ хадын зэриг сэрэг өөрынгөө даргын үгэ дуулаангүй. Тэрэ даргань энэн тухай шамда дуулаха гэжэ намайэ эльгээбэ!

- Энэ түгэдэй дээрмэшэд манай сэрэгэй нэрэ солье бүхэ дэлхэйн урда хухалжа, бузарлажа байна ха юм. Ямарыш гэм эмзэггүй, зэр зэбсэггүй зоние алажа байха гэшые яажа тэсэхэби! - гэжэ Зэбэ хэлээд, дары моринодо харайн мордобо. "Тиигээд Жанада хандаба: Мүнөө ши Алагтай суг хитадай императорай ордон яба. Тэндэ намайэ хүлээжэ байгы. Энэ түгэдэй этгээдүүдые һунаһан хойноо тишэ ерэхэб."

Хэдэн сэрэгэй дарганары дахуулан, Зэбэ-ноён харайлба.

Жана Алаг хоёр хитадай императорай ордон шэглэбэ. Ябаһан гудамжаарнь эндэ тэндэ алуулан хитадууд хэбтэнэ. Монголнуудай олзо болгон абаһан эд бараанай үлгэдэл мун лэ эндэ тэндэ хаягатай байна. Гэр байшангууд эндэ тэндэ шатажа байгашые һаа, түймэр сарагдажа байһай. Углуу тохойгоор номонуудаа дэлийһэн, хэлмэ-нүүдээ барихан бүлэг бүлэг мон-

голой сэрэг гудамжын энэ эрхэ байдалые журамда оруулжа байһай. Замдаа харуул-нойон Алаг-мянгата мун лэ сэрэгэй дарганарта захиралта үгэжэ, уданшьегүй Жана нүхэртээ ордоной дэргэдэ ербэ. Тэдэнэр мориноо бууншьегүй энэ томо ордоной эгээл уужам, анхан сагта дээдын айлашадые, хари гүрэнэй түлөөлэгшэдые утан абадаг таһаг тээшэ шэглэбэ. Тэндэнь урид ерэн монголой сэрэгшэд мун лэ амаржа байбад. Эндэ хэлэхын аргагүй үймэлдөөн, шууялдаан замханагүй хэбэртэй. Хаанаһаа даа хуулажа абаһан ута унжагар хитад хубсаһа тэрлигүүд дээгүүрээ нэмэрһэн зарим сэрэгүүд мун лэ хитадай хүжэм доро бүжэглэнэ. Нүгөө зариманиинь мориноо уналхаяа сэнгүй үнэтэй болор амһарта соо уһа зөөнэ, бусадын мориёо хоолуулха гэжэ мун лэ үнэтэй сагаа мунгөөр дабтажа хэнэн амһарта баринхай ябаһад. Хүл нүсэгөөр гү, али нимгэхэн торгон шархяр дүмүүхэнээр алхалан ябадаг шала дээгүүр дэбдһэн хибэс гэшхэн муухай гуталнуудаараа монголой сэрэгүүд хэнгэргүй алханад. Оршон тойрон зэр зэбсэгэй ханхинаан, моридай инсагалдаан, зэрлиг талын дуунууд эдэлжэ байна.

Алагай орожо ерэхэдэ, шууялдажа байһан сэрэгүүд гансата абагуйнууд боложо, сэрэгэй гуримаар ёһолон угтаба. - Зай, сайн бэлэй. Таанад яһала шууялдаба хэбэртэй. Мүнөө хоножо унтаха газар бэлдэгты, мун баһа эдэлүүлэгты намайэ нүхэртэйм, - гэжэ захирба.

Сэрэгшэд даргынгаа захиралта дары дүүргэбэ. Тэндэ байһан үнэтэ гоё нандалинуудые дүтлүүлжэ, эрдэни шулуугаар шэмэглэгдһэн табсан урдань табяад, тэрэнэй нэгэ хүлэйн хухархай байхада, дүтэхэн байһан нэгэ гоёолтын хүл хуха сохёод, табсан доро үбибэ. Замбаатай алтан хүнэг табяад, айхаттар найхандомбо соос гэжэ бариба. Харанхы боложо эхилхэдэнь, дэнлүү носоожо, таһаг гэрэлтүүлбэ. Алаг Жана хоёр суг ерэн сэрэгэй дарганарар һуужа, хоол барибад. Энэ үдэрэй хүшэр хүндэ дай байлдаанай хүлээр бүгэдэ үлэн байжа, түргэхэн энэ борохон эдэргээ дууһан эдижэрхибэ. Эгээл энэ үедэ Зэбэ-ноён газанаа орожо ербэ.

Хооһорһон табсан дээрэ эдижэ юушые үгы байһые хаража, голхоронгөөр хашхарба: "Шүдхэр абааша! Таанад намайэ хүлээнгүй бултынь зооголоо ха юмта, - гэжэ хэлээд табсан дээрэ байһан нэгэ алтан домбо абажа, тэрэнэй хооһон байхадань, сонхоор газашань шэдэбэ. - Юун золгүй хүн гэшэбиб, - гэжэ энээн үгүүлбэ. - Үглөөгүүрыше хооһон бодоо нэмби. Үдын хоол бариха үедэ хотын добтолог эхилээд, нэгэ үмхэшые юумэ эдижэ арга болоогүй. Мүнөөшые хооһор хонохо болоноб. Юунэй түлөө би энэ Хитадай нийслэл эдэлэн абаабиб?"

- Зэбэ-ноён, - гэжэ дүтэхэн байһан сэрэгэй харуушан Зэбэдэ хандаба. - Бидэ императорай хоол бэлдэдэг зоние барябади. Эдэшни лаб шамай эдэлүүлхэ гэжэ һананаб.

- Үтэр түргэн тэрэ хоол бэлдэдэг зоний ахалагыны асараты! Сэрэгүүд ахалагыны асарба. Шэшэжэ айма ябаһан хитад алдар сууда гараһан монголой жанжание харахада, бүри хүрдэн, Зэбын хүлдоро унаба.

- Хүл дээрээ бодо, дүтэлэ наашаа! - гэжэ Зэбын бадашахада, тэрэ хитад үбэдэ дээрээ мулхин дүтэлбэ.

- Зай, бү шэшэрэ. Намайэ эдэлүүлээ һааш, би шамда нэгэ тулам алта бэлэглээд, сүлөөдэ табихаб.

- Дарга-ноён, - гэжэ шэшэрһэн хоолойгоор тэрэ хитад үгүүлбэ. - Танай зориг ехэтэ сэрэгүүд эдээнэймнай нөөсэ хадагалдаг таһаг олоогүй!

- Ай шамай! Энэниие олоогүй байһанайн түлөө ордоной харуулай даргын нюргынь хорин таба дахин сохихо! Иимэ сэнтэй юумэ обөөрхогүй ямар сэрэгшэд гэшэб! Дуулана гүш, Куп-Куру? Энээнэй түлөө харуулай даргын нюргынь хорин таба дахин сохихо!

Тэрэнэй туһамарша Куп-Куру энээгээд газашаа гараба. - Дарга-ноён, - гэжэ хитадай императорай хоол барядаг эр ахалагыш шэшэрһэн хоолой үгүүлбэ. - Бидэ танда эдээнэй тон һайниие бэлдэжэ асархади. Юу эдижэ дуратай байнабта? Шүбуунай уурхайгаар хэнэн хоол, шараһан алтан заһаһа, мун тугас шубуу, мэлхэйн мяхаар хэнэн шүлэ - энэ бүгэдые дары бэлдэхэбид!

- Шүдхэр абаг! Хомхой хобдог эзэнэй шашаг болоо, хэлээ хаза, амаа бүтүүлэ! Би садаһаяа болиһон ёло бэшэ! Гэдэһэнэйнгээ тээрхээд зооголох бэшэ, харин эдэлхээд һананаб, ойлгоно гүш, тэнэг хитад?

- Уушалагы - хүлисэгты намайе, дээдын ехэ дарга. Би танай нэрэ зэргэдэ хүрэхэ эдэ бэлдэхэб гэжэ найданаб. Юу асархамнайб? - гэжэ тэрэ хүгэдэбэ.

- Бислаг, сэгээ асара. Мяханай зүйл байгаа һаа хамаагүй!

Уданшьегүй ахалагыш хитад хоол бэлдэдэг арбан хоёр хуние дахууһан орожо ербэ. Арбан хоёр туһамаршадын гартаа гоё найхан догсуур (поднос) дээрэ элдэб зүйлэй эдэ баринхай һубарин ябаһад. Зэбэ тэдэниие гайхан хараад, танигдаггүй олон эдээнэй зүйл соһоо мяхата бүлэг обөөржэ, нандали дээрэ һууншьегүй, эдэлжэ эхилбэ. Хүл дээрээ байһан зандаа домботой унданһаа хэдэ гудамхад байхадань, газанаа тооһон болоһон хубсаһатай сэрэг орожо ербэ, торгон гадартай, улаан ласа тамгатай саарһа нарбайжа: "Чингис-хаанай зарлиг, - гэжэ шангаар элдэхэбэ. Зэбэ-ноён Эзэн-хаанай Зарлиг абажа, соходоо хүргэн адис абаба. Эндэ байһан бүхы монголнууд хүл дээрээ бодожо, аниргүй зогсонод. Монголой сэрэгэй жанжан Зарлигтай тамгын ласые хобхоһон абаад, саарһа дэлгээжэ, удаахан үзэглэн уншаба. Зэбэ-ноён дайн дажарта бэрхэшые һаа, данса-саарһанда бирагуйшг бэлэй. Тэрэншые гайхалгүй - монголнууд үзэг бэшэгтэй болоһоор, оройдоол таба зургаан жэл боложо байһай. Монголнууд бэшээшээр, данса бүридхэлгын талаар албанда имагтал уйгарнуудые абадаг бэлэй. Ушарын хандаа Чингис-хаанай зарлигаар уйгарай үзэг бэшэг монгол хаан түрын бэшэг гэжэ айладохаданан юм.

- Жана, наашаа хуу. Мини хэлэһэн юумэ бэшэжэ аба, - гэбэ.

Тэрэ дороо, Жанын урда бэхэтэй лаган, бэшэхэ биирэ, саарһан табигдаба. Жана саарһаяа үбэдэ дээрээ табяад бэшэхээ бэлэн болобо. Тэрэ үеын Дурна зүгэй бэшээшэд саарһаяа табсан дээрэ табижа бэшэдэг заншалгүй байһан бэлэй.

Зэбэ-ноён үгэ бүхэнөө тодоор үгүүлэн эхилбэ:

"Монголнууд, монголнууд хотыемнай эзэлээ!" - гэжэ хашхаралдан, энэ алахаяа ерэнэн зоноошые мартан хитадуудай газашаа гүйдэн гарахада, Жана Этын хоёр хойноһоон яарабад. Айхаттар түргөөр, урид яһала найнаар түсэблэһэн гэжэ мэдэхээр, монголнууд хамаг гудамжа талмайнуудые сүм эзэлбэ. Бута сохигдоһон хитадай сэрэгүүдэй үлгэдэл энэ тэрэ углуу булангуудаар хорохые нэдэшые һаа, монголой морин сэрэг тэдэниие алахыень алаад, бэшыень хөморгоондо абажа, жерылгэн зогсоно. Иалата туйлагдадай хүжюун дуунууд, сэрэгэй жагсаалай хүртэ хүжэм хаанашыеб эдэллэ. Хотын эгээл үндэр гэрэй оройдо иалтын Хүхэ туг утан тооһон соо намилзана. Харанхы нүхэндэ хаюулаад байһан байшанайн урдахи талмай дээрэ монголой сэрэгүүд жагсан ербэ. Тэдээнэй хоорондуур Жанын урагшаа дүүлжэ ябахадань, нэгэ сэрэгэй дарга гоё найхан мори унаһан юумэ дүтэлэн ербэ. Монгол сэрэгэйхид жанжан даргаяа танижа, баяртайгаар хашхаралдаба: "Харуул-нойон (Князь-передовой) мандатугай!" Тэрэ жанжан Жанатай зэргэлэн ерээд, гэнтэ баяртайгаар хашхарба: "Харыт! Хэн гэшэб? Энэ миний анда Жана өөрөө хэбэртэйл, - гээд мориноо хүрээжэ буугаад, Жаные шангаар тэбэрибэ.

Нүхэрөө тэбэрин байхадань, Жанын гарһаа хэн бэ даа дүмүүхэнээр бариба. Эрбэ-жэ харахадань, баяртайгаар энэбхилэн, үнэн ханиарынь Жужу Хутаг хоёр зогсожо байбад. Аян заманигаа үнэн ханиарые Жана шангаар тэбэрибэ. Амиды мэндэ нүгатаа бусаа ха юм гэжэ баярлан байха зуурань, хэрэмэй талмай дэргэдэ айхаттар найхан хүлг унаһан баатар гаража ербэ. Сэрэгэйхид бүгэдэ абагуй боложо, даргаяа хүндын ёһоор угтаба.

Энэ хадаа Ганг-чеу эзэлэн абаһан монголой сэрэгэй жанжан, һүүлшын үедэ олондо мэдэжэ Чингис хаанай сэрэгэй манлай болон ябадаг суута баатар Зэбэ-ноён, Зэбэ-Шоно мун бээрээ байгаа бэлэй. Жанын зүрхэ сэдхэл ехэтэ хүдэлжэ, үргэжэ абаһан хоёрдохи эсэгынгээ хүзүүндэ аһаха дураниннь хүрөөшые һаань, урдань мүнөөхил хохиншо хүжюу Зэбэ байхын хажуугаар суута сэрэгэй жанжан, илагдашагүй баатар байна гэжэ мэдэрэн һуридаа зогсобо. Харин Зэбэ-ноён морин эрдэни Хашха хүлгһөө солбоһоор хүрээжэ буугаад, энэбхилэн:

- Зай, олон жэлдэ тэнэжэ ябаһан хүбүү минуу, ерыш наашаа, золгоёл, - гэжэ шанга бүдүүн хоолойгоор хашхарба. Жана Зэбын хүзүүндэ аһалдашаба.

АРБАН ДОЛООДОХИ БҮЛЭГ

ДАХИНАА ДАЙНАЙ ЗАМААР БАРУУН ЗҮГ ТЭЭШЭ

- Арбанай дарга Жанада миний олзоһоо эгээл һайн унаха хүлэг шэлэжэ асараты, мун зэр зэбсэг - носорогой арһаар хэнэн,

алтаар гоёогдоһон халхабша, Энэдхэгэй дархашуудай бүтээнэн дуулга барюулагты, - гэжэ Зэбэ захирба.

Ниислэлнай урданай-хидаал адли шууяатай, хүлгөөтэй, хүжюун зугаатай болонхой. Тиигэншьегүй яахаб даа: Буряад ороймнай бүхы "улаан бургааһад" түб хотодоо сугларшоод байна ха юм. Тэдэнэй зарим нэгэниинь "үндэр дээрэһээ "унажа" голхорно, нүгөөдэ зариманайнь сэдхэл амарна: аза талааниинь ехэ байжа, ханаһандаа хүрэхэ

ЗОРИГОО МОХОНГҮЙ, ЗҮНГӨӨ ТӨӨРИНГҮЙ...

гээшэ. Гэбэшье, харбайһанаа абахын тула тэдэндэ сохом 3-4 гү, али 5-шье жэл хэрэгтэй болохо бшуу. Зай, тэрэньше тэрэ гэлсэе.

Мүнөөдэрэйнгөө "Үүрэй солбондо" бидэ "улаан бургааһадые", тэдэнэй ажабайдал, дээдэшье, мэргэжэлэй тусхай дундашье хургуулинуудта орохо талаар шийдхэгдээгүй асуудал-нуудые шадал зэргээрээ харуулха гэжэ бодободди.

Юрэ хэлэхэдэ, абитуриент байха гэшэ - баатаршалга мүн. Илангаяа манай сэмүүн сагай шэрүүн шарай адуулха гэшэ тон хүшэр даа. Хайшаашые оро - хамаг юумэн хуу мүнгэтэ, ямаршье шатын хургуулида орохо гэбэл, үнөөхил "наршаганууртнай" хэрэгтэй болохо.

Элдэб хургуулинууд ямаршье мэргэжэлдэ хургахабди, эрхим мэргэжэлтэдые бэлдэдэг-бди гэжэ байжа ехэ ехээр соносходог. Гансалхармаан соогоо хашарһатай байха хэрэгтэй! Бэшэ юумэн балай хараада абтанайгүй бшуу...

Гүрэнэй тэдхэмжэдэ байһан академи, университетүүдыше хайшан гээд мүнгэ хэжэрхихэмнай ааб гэжэ, элдэб арга мэхэ олодог заншалтай болошонхой. Жэшэнь, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академидэ шэлэн абалгын комиссида документнүүдээ ганса тушааһанайнгаа түлөө 30 мянган түхэриг түлэхэ хэрэгтэй юм. Хэды хүн академиин абитуриент болон гэшэб, энээнһээ уламжалан, тоолоод үзэхэ болоо хаамнай, тиимэшье заахан тоо гарахагүй. Буряадай гүрэнэй университетэй оюутан болохо аза талаантай байбал, шалгалтануудаа тушааһанайнгаа түлөө 1 миллион түхэриг гаргажа үгэхэ ёһотойт.

Тээд үгырхэ туйлдаа хүрэхэн хургуулинуудыешые ойлгохоор. Хэн, хаанаһаа тэдэндэ мүнгэ үгэхэб? Бюджетээр хараалагдаһан мүнгэнэйнгөө хахадыень абадаг, заримдаа абадагыешые академидэ, университетүүднэй ахамидарха арга бэдэрхээрээл бэдэрнэ. Дээдэ хургуулинуудай багшанарай салин гайхалтай бага юм. Зунай амаралтынгаа мүнгэ "дунда

болоһон наа, бүри яахаб?

Иимэ хүшэр байдалда хураха эрмэлзэлтэй хото ерэхэн зоригтой хүбүүд, басагад үсөөн бэшэ. "Сагнай хатуу, мүнгэ алтагүйбди гэлдэдэг аад, хурахаая ерэхэл байна ха юм", - гэжэ хүдөө нютагаархин тухай хэлэхэ хүнүүд олдожо магад. Тээд амитан аргатай гэлсэдэг бэшэ гү? Хүдөө нютагаархинай хэн нэгэн үхэрөө үүсэлээд, хэн нэгэн энэ тэрэ юумэ худалдаад, нэгэ үгөөр хэлэбэл, үхибүүнэйнгээ 11-дэхи класста ороһонһоо хойшо суглуулһан мүнгөөрөөл хото ерэхэ, хүбүүд, басагадаа эрдэмэй орёл өөдэ "мүлхюулхээ" оролдохо баатай болоно бшуу.

зэргын" багша (эрдэмэй кандидат, доцент) хэдые абана гэжэ хананабта? Миллион түхэриг абаа наа, тэрэ "дунда зэргын" багшамнай хайхан юрөөлөө табижа ошохол. Томо хургуулинуудай материально-техническэ баазанууд ямар байдалтайб, хүн бүхэн тухайлна ёһотой. Хамтын байранууд тухай хэлэхэнэйшье үлүү. Тэндэ заһабарилга хэхэнээ байха, хуралсалай байшангууд соогоо зоболонто заһабарилга хэхэдээ тухашаржа байһан хургуулинууд оюутадай ажабайдал хайжаруулхаяа юу яарахаб даа.

Оюутад стипенди дээрээ хэр угһаа хойшо байдаг гэшэ. Тээд мүнөөдэрэй "дунда зэргын" оюутан ("4", "5" дээрэ хурадаг, бусадһаа 15 процентээр ехэ стипенди абадаг) 100 гаран мянгые абанал даа. Ганса бэе хүн наа, хилээмэ, сайгаа абаад, нара соо ахамидарха гээд бодое. Гэбэшье, гэртэхинэйнгээ туһалаагүй наа, шахардуухан байдалда тэрэнэй орохонь лабтай. Гэр бүлэ

Тээд яалай, муу юумэн ходоол муу байха хэн гү, хээээ нэгэтэ хайн саг заатагүй ерэхэ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ.

"Улаан бургааһад"! хураха эрмэлзэлтнай магтамаар хайн гэшэ. Зориггоо мохонгүй, зүнгөө төөрингүй, бэрхэ мэргэжэлтэд болохоёо оролдогы!

БАЯР БАЛДАНОВ,
журналист.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: БГУ-гай түб байшанай урда үнгэржэ байһан нарада үдэр бүри иимэ үзэгдэлнүүдые анхархаар байгаа.

1. Шалгалтын дүнгүүдые шалатараа хүлээхын тула шангахан тэсэбэри хэрэгтэй...

2. ОМОН-ой түлөөлэгшэ оруулхагүйл тиимэ бэлээр...

3. Үетэн нүхэдэй зүбшэл сэнтэй.

М.ШАНТАКОВОЙ фото.

Залуу наһан - эалитай үел:

"ХАЛУУН ХАҺА", АБИТУРИЕНТНҮҮД ТУХАЙ

Зунай саг алишье талаараа халуун хаһа гэшэ. Үдэр бүри 30 гаран градус халуун боложо байхада, хүйтэн байна гэхэ аалши? Зундаа дээдэ гү, али тусхай мэргэжэлэй хургуулинуудта шанга гэгшын шалгалтанууд болодог юм. Энэмнай тон харюусалгатай, мүн лэ "халуун" хаһа болоно.

Мүнөө сагта олонхи түрэлхид хото городто үхибүүдтээ "шалгалта тушаалсахаая" ерэлсэдэг болонхой. Хэды тиигэбэшье, энэ холын дайдада оригансаараа ерэхэ, хуралсалаа үргэлжэлүүлхэм гэхэн хүбүүд басагадтай нилээн уулзагдана. Иимэ үхибүүдэй түрэлхидтэ, юрэ уншагшадташье "халуун хаһа", абитуриентнүүд тухай хөөрөжэ үгэхэ дуран хүрэнэ.

Поездоор гү, али автобусоор хотодо хүрэхэ ерээд, эжы абынгаа бэшэжэ үгэхэн хаягтай хуушаржа үлтирхэн саарһахануудые баряад, хотын транспортда хуужа, нэгэ тээшээ таамагаар ябахаш. Ямаршьеб даа дээдэ, тусхай мэргэжэлэй дундашье хургуулида документнүүдээ тушаахаая ханабал, тэрэ хургуулиа зүдэртэрөө бэдэрхэ сагшни

ерэхэ. Тээд хото город хайнаар мэдээдэгүй хэн хойноо яахабши даа. Документнүүдээ тушаагаад, энэ уга үйлсэ гудамжануудаар, жэрысэ табигдаһан үндэр гэрнүүдэй дундуур төөрихэш. Тиигээдэшье киоск, магазинаар зайха, трамвай, автобусто хуужа, город хараха дураншни хүрэхэ.

Магазин, киоскнүүдта табигдаһан амтатай шоколад, жажалха резинэ-"хибэдэһэн", хэрюун ундан хүниие хорхойтуулан, хүдөөһөө ерэгшэдэй хүбхэгэр бэшэ мүнгэнэй дайсан болодог.

Мүртэйгөөр номоо үзэжэ үрдээгүйдэш, шалгалтанууд эхилшэхэ.

Түрүүшын шалгалтын үдэр орохоёо ханаһан хургуулиншни газра гэшхэхэ газар олдохогүй...

Нэгэдэхи шалгалта амжалттайгаар тушаажархэо наа, досоошни долоон наран гаража, үшөө хайнаар номоо үзэхэб гэхэн арюун мэдэрэдэ абтахаш. Тиигэхээр яһаар байтараа, хото городоошье мэдээдэг болохош, мүнгэ зөөриез яагаад хэрэглэхээшье бага-сага тухайлдаг болоодхихош даа...

Б.ЖАМСУЕВ.

"НАЙН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ БОЛОХО ХҮСЭЛТЭЙБДИ"

Шэлэн абалгын шалгалтануудай үедэ бидэ абитуриентнүүдтэй, тэдэнэй түрэлхидтэй хөөрэлдэхэн байнабди.

Жаргалма Убушеева, абитуриент (Түнхэн): "9-дэхи классай хүүлээр багшанарай колледждо хурахаая ханаа бэлэйб. Наяхан суглаан болоо. Намда хоёр балл дутаа ха. Нютагтаа 10-дахи класста хураад, нүгөө жэл үшөө дахин эндэ туршаха ханаан байна".

Валентина Ринчиновна (Хяагтын аймаг): "Басагантаяа ерээд ябанаб. Тэрэмни экономист болохом гээд, эндэхи хүдөө ажахын академидэ документнүүдээ тушаагаа. Мүнөө түрүүшын шалгалтада ороод байна. Ехэл конкурс байна даа, тээд яахабши. Манай Мөөрөөшэ нютагһаа тиимэшье олон хүн академи болон университеттэ орохоёо ерээгүй".

Дарима Дугаржаповна (Хори): "Хүбүүмни механик болохо хүсэлтэй. Эндэ нэгэ хуурида аяар 9 хүн байна. Бүхы шалгалтануудаа хүбүүмни хайнаар тушаажа, окутан болохо бэээ гэжэ найданаб. Хургуулидаашые бэрхэ хураһан юм. Техникэдэ ехэл дүйтэй, эсэгэтээ машина, трактор ходо заһабарилжа яһала дүршэнхэй".

Галина Эрдыеевна (Баргажан): "Хүбүүмни агрономическа факультеттэ ороо, аймагһаань квото абаад ерэхэн байгаабди".

Витя, абитуриент (Сэлэнгын аймаг): "БГУ-да естественно-географическа факультеттэ орохо ханаатайб. Хоёр шалгалта тушаагаад байнаб. Үшөө хоёрни үлөө. Магад, орошоходоошье болохоб".

Марина Сондонова, абитуриент (Түнхэн): "Соёлой болон искусствын академидэ орохоёо Түнхэнэй аймагһаа ерээб. "Социолог-педагог" гэхэн мэргэжэлдэ хураха хүсэлтэйб. Нэгэдэхи шалгалтынгаа сэгнэлтэ мэдэхээ ошожо ябана гэшэб.

Хөөрэлдэхэн эдэ зонтоёо дахин уулзажа, баярьень гү, али гомдолыень хубаалдаха аргагүй байгаабди. Булта ханаһандаа хүрөө бэээ гэжэ найдая.

Б.АЮРОВ хөөрэлдэбэ.

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЗҮБШЭХЭ ЭНГӨГӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

ХҮНГЭН БЭШЭ НУРАЛСАЛДАТНАЙ ТУНА БОЛОГ ЛЭ

Жэл бүри зундаа дээдэ болон дунда тусхай мэргэжлэй нургуулинуудта оролгын халуун хэл эрэдэг гэжэ бултанда мэдээжэ. Уданиыегүй сентябриин нэгэн боложо, аза талаантай байхан хүбүүд, басагад оюутад болонхой гүйлдэжэ ябахал. БГУ-гай буряад хэлэ үзэхэй факультетэ мүн бэрхэ хүбүүд, басагад нэгэдэхи курсда ерэхэ бээ гэжэ найдагдана. Мүнөө тэдэндэ нэгэ хэды зүбшөөл үгэхэ ханаатай саарна эрээлжэ хуунаб. Зай, зүбшөөгөө хадатнай эхилхэм. Буряад хэлэ бэшээгэй факультетэй нэгэдэхи курсын ерээдүйн оюутад, шагнагты:

нуралсалай түрүүшын хахад жэлдэ таанарта 15-20, мүн олоншые хуудаһантай дэбтэрнүүд, олон үнгэтэ голтой ручканууд, карандаш, шугам хэрэгтэй болохо.

Буряад хэлэ бэшээг шудалха оюутад болоо нэн хойноо, таанар түрэл хэлээ гүнзэгыгөөр үзэхэ байнат. Тиймэһээ дунда нургуулиин "Буряад хэлэн" гэнэн номууд, элдэб янзын пособиууд заал наа хэрэгтэй болохо. Мүн ород хэлэнэйгээ дүримүүдые бү мартагты. Хоёр-гурбан жэл соо ород хэлэ үзэхэт гэжэ дуулгаһуу.

"Монголой нюуса тобишо", "Буряадай түүхэ бэшээгүүд", "Эрдэни-Хайбзун Галишев. Бэлигэй толи", "Гомбожап Цыбиков", "Гэсэр" гэнэн номуудые оложо абагты. Юундэб гэхэдэ, та эдэ бүгэдые үзэхэт, шэнжэлхэшые сагтнай эрэхэ.

Ород литература IX зуун жэлһээ эхилээд, XVIII зуун жэл хүрэтэр нэгэдэхи курсда үзэхэт. Энэ 900 гаран жэл соо бэшээгдэнэн эгээл мэдээжэ зохёолнуудые мүнөөнөө уншажа эхилэгты.

Нэгэдэхи курсда Эсэгэ ороной түүхэ шудалжа, хоёр дахин шалгалта тушаахат, бэлдэгты, бэрхэшээл ушарха.

нургуулида үзэнэн хари хэлээ бү мартагты, мартаа наа, ханагты. Ушар юуб гэхэдэ, хари хэлээрэ нуралсалай үргэлжэлүүлхэт.

Олон таабаринуудые, оньһон, хошоо үгэнүүдые, юрөөл болон үрэлнүүдые, дуунуудые мэдээд ябахадатнай, наалта болохогүй.

Үнгэрһэн жэлэй нэгэдэхи курсынхид юу үзэбэб гэжэ нэрлэе: буряад, ород, хуушан монгол, хари (англи, француз, немец) хэлэнүүд, буряад, ород, эртэ урда сагай литература, тоо бодолго, арадай аман зохёол, уран зохёол, хэлэ бэшээг шэнжэлэлгэ, физическэ культура, Эсэгэ ороной түүхэ, риторико.

Иигээд лэ нуралсалай тнай талаар таанарта, ерээдүйн оюутад, хэрэгтэй зүбшөөл үгэжэрхибэб гэжэ хананаб.

нуралсалдатнай амжалта хүсэе.

Борис БАЛДАНОВ,
БГУ-гай III курсын оюутан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ:
"Ерээдүйн оюутад, анхралтайгаар шагнагты!"

М.ШАНТАКОВОЙ фото.

ТООЛОД, БАГСААМЖАЛААД ҮЗЭХЭ БОЛОО НАА...

Улаан бургааһадта зориулһан тусхай хуудаһандаа ямар нургуулида хэды шэнээн конкурс байгааб гэжэ хэлэнгүй гарбалнай, дутуу болохо гэжэ хананабди.

Буряадай хүдөө ажахын академидэ тон ехэ конкурс байгаа. Бухгалтерта хураха хүсэлтэй 14 хүбүүд, басагад нэгэ хуури буяалдаа. Экономистда - 11 хүн, агрономдо - 7,5 хүн тэмсээ. Бусадшые мэргэжэлнүүдтэ хураха дуратайшуул олоороо саарна дансануудаа тушаажа, конкурсдо хабаадаба.

М.Ербановой нэрэмжэтэ Буряадай республикаңска

совхоз-колледжо "Юриспруденци" гэнэн мэргэжэлдэ нэгэ хуурида аяар 10 хүн, бухгалтерта - 9 хүн, харин агрономдо - оройдоол 1,5 хүн нэгэ хуури эзэлхын түлөө тэмсээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй соёл түүхэ шэнжэлхэ-ухаанай факультетэй нээгдэнээр 3 жэл боложо байгаашые наань, тэндэ хураха дуратайшуул олон юм. Тус факультетэй "Социальна халбарин хүдэмэрилэгшэ" гэнэн мэргэжэлдэ нэгэ хууриин түлөө аяар 7 хүн тэмсээ. Энэл университетэй мэдээсэлэй-

экономическа факультетдэ 5 хүн нэгэ хуури "буяалдаа" юм.

Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академидэ "Менеджер" гэнэн мэргэжэлдэ нэгэ хуурида 6 хүнэй орохоо ханашань гайхалгүй. Харин "Инструментнүүд дээрэ гүйсэдхэлгэ", "Дирижировани", "Арадай аман зохёолой бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэ", "Хүгжэм шэнжэлэгшэ" гэнэн мэргэжэлнүүдтэ конкурсн үгы байһаниинь гайхалтай.

Эдэ баримтануудтай уншагшаднай танилсаад, шэлэн абалгын шалгалтанууд тухай өөһэдын ойлгомжотой болобо бээ гээд найданабди.

Б.ЖАМСУЕВ.

"УЛААН ДЭБТЭРТЭ"

ОРОЖУУ

Амар мэндэ, анда нүхэр Шандаган!

Шинингээ хүүлшын бэшэг уншажа, муудахын ехээр муудаба даа. Урдандаа саг зуура болоод лэ, "Үүрэй солбонойнгоо" ноурнууд дээрэ зүбшэл, заабаряараа маанадтаяа хубаалдадаг хэмнэйш. Харин мүнөө тийгэхээ болишоходошни, бидэшни яаха болоно гэшэбибди?

Үнэхөөрөөшые, гайтайхан лэ саг тулажа ерэхэ хаш. Шухала хэрэгэй үгы наа, хотын транспортда хуужа ябахын аргагүй болобол даа. Трамвайн биледэй сэншые дээшлээ...

Байза, хайшан гэлтэй гэшэб? "Хоёр толгой хайн, харин олон толгой, бүришые хайн" гэнэн сэсэн үгэдэ анхаралаа хандуулаял. "Улаан дэбтэртэ" оронгүй, "Үүрэй солбон" хуудаһандаа зүбшэлнүүдээрэ андалдаха хайн хайхан заншалаа бү мартаял.

Энэ дугаарта бишни өөрынгөө зүбшэлнүүдээр хубаалдаха хүсэлтэйб.

Мүнөөшые МВА-гэй улаан "хальһагүйгөөр" трамвайда хуухань бэрхэтэй болонхой гэжэ абаһаар тэмдэглэхэ байнаб.

Теэд журам сахигшын тиймэ саарһанай үгы наа яахабы? Эндэ улаан хамар, ухан архи харууһанай хэрэггүй. Бүхы халаһануудаа урбуулжа, улаахан унгэтэй ямарханшые саарна холоһоо харуулжа, түргэн хөөргэн хэжэрхихэ болонолши даа...

Дан огсом "шонотой" уулзабал, урдахи вагонһоо буужа, хоёрдохи вагондонь хуугты. Тэндэшые муугаар угтуулбал, түрүүшын вагондоо бусаха баатай болохот: эндэхи "шонын" уур суухалын тараад байжа магадгүй. Өөрсэ зангаа дахин харуулха болоо наань, дүтын буудалда аниргүйхэн буужа, удаадахи трамвай хүлээгты. Тийгэнээр лэ, ерэхэ газартаа золтой хүрэхэт даа.

Аза талаантай байгаа наа, хоёр шалгагшатай трамвай руу орохот: зарим вагонуудта билет шалгадаг "шононууд" хоёроороо ушардаг. Иимэ вагондой урдахи, хойтохи үүдээр ороһоной огто хэрэггүй, эгээл дундуурнь орожо, сэсэн ноур "хэхэт". Нэгэнэйн дүтэлхэдэ, хэнгэргүйгөөр: "Нүгөөдэтнай

шалгаа", - гээд, сэсэн нюдөөрөө сэхэ урдаһаань шэртэн байха болонот.

Гэхэтэй хамта, хүндэтэ уншагшадни, амгалан нойрсонхой, хэрэггүйл, зүбшэл, заабари, хургаалнуудаараа хубаалдажа, Шандагахан дүүхэдэе туһа хүргээл!

СТЕПАШКА.

"Буряад орон - 97"

Хүдөө нутагаа бусажа, хашартай болоһон шалгалтануудаа мартагты. Хойто үбэл хотодо хуража, хамтын байрада байхадаа "хэрэглэхэ" огородой эдэе ехээр лэ ургуулхаяа оролдогты. Энээхэн "улаан бургааһан" ба тэрэнэй эжы эгээл иимэ бодолдо абтанхайнууд ха.

Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

могут образовываться согласительные комиссии - нэгэ ханаатай болохо тушаа хэмжээнүүд абтадаг, тусхайлбал, ханал нэгэдэлгын комиссинууд эмхидхэгдэжэ

НЭРЭ ТОМЬЁОГОЙ КОМИССИДА БАТАЛАГДАНАН ОРШУУЛГАНУУД

- П** Памятник (истории и культуры) - хүшөө (түүхын ба соёл).
- Параллельные интересы** - алишье талада ами аминдань адли хабаатай аша туһын зүйлнүүд.
- Параметр** - гол зүйл, гол асуудал.
- Паритет** - тэнсүү байдал.
- "Перекачка умов"** - ухаатаниие урьхадан абаашаха.
- "Перелив"** - шэглүүхэ, шэлжүүлэн нэбтэрүүлхэ.
- Перелом** - эрид хубилалта.
- Перечень законов** - хуулинуудые тоолоһон бүрихдэл.
- Политический взгляд** - политическэ хараа бодол.
- Подкоп** - үгы болгохо гэнэн ябуулга.
- Подтягиваться** - жүдхэмжэтэйгээр хүдэлхэ, оролдолго жүдхэмжэээ шангадхаха.
- Поживём-увидим** - юунэй болохые хожомоо хараха.
- Позитивный** - найн, найн тээшэн хэлэн, тааруу зохид.
- Полномочие** - эрхэ түлөөлэлгэ.
- Положение законопроекта** - хуулин проектын дүрим зүйлнүүдынь (хаа-яа: дүримүүдынь али зүйлнүүдынь).
- Подпись Президента** - Президентын гараа табиханиинь.
- Подготовка законопроекта может осуществляться на альтернативной или конкурсной основе** - хуулин проектые бэлдэлгэ али нэгыень шэлэхэ гү, али конкурсно үндэһөөр бэлүүлэгдэжэ болохо.
- Порядок отзыва законопроекта** - хуулин проектые болуулжа бусааха гурим.
- Порядок финансирования** - мүнгэ номолхо гурим.
- Предвзятость** - таад гээд уридшалан муугаар ханаха.
- Предметный и деловой разговор** - тодорхой тодо, хэрэг бүтээсэтэй хөөрэлдөөн.
- Предполагаемые последствия принятия закона** - хуулине абалга ямар хойшолонгуудтай байхаб гэжэ багсаамжалалга.
- Преамбула законопроекта** - преамбула, оршол.
- Потребность в издании закона** - хуули хэблэхэ хэрэгсээмжэ.
- Предложения и дополнения анализируются и систематизируются** - дурадхалнууд болон нэмэлтэнүүдые шэнжэлэн үзэдэг, зохид гуримтай болгодог.
- Представлять законопроект при его рассмотрении в Народном Хурале** - хуулин проектын Арадай Хуралда хаража үзэгдэхэдэ, тэрээнтэй танилсуулан харуулха.
- Принимаются меры к достижению согласия, для чего**

- болохо.
- Потребность (духовная и языковая)** - эрилтэ хэрэглэмжэ (ухаан бодолой ба хэлэнэй).
- Представительный орган** - түлөөлэлгэтэ зургаан.
- Принадлежность** - хабаатай байна.
- Приостановление** - зогсоолого, болуулалга.
- Происхождение** - уг гарбал.
- Потенциал (экономический, научно-технический)** - нөөсэ (экономическа, эрдэм техникын).
- Природный ресурс** - байгаалин нөөсэ.
- Придание статуса (языки)** - гүрэнэй хэлэн гэнэн эрхэ зэргэ олголго.
- Право свободного выбора** - дураараа хунгажа абаха эрхэ.
- Персональная ответственность** - хубин харюусалга.
- Пространство (воздушное)** - дайда (агаарай).
- Предприимчивость** - шуран бэрхэ ябуулга.
- Преемственность** - залгамжалан үргэлжэлүүлгэ.
- Приоритет** - эгээл шухала, эгээн шухалада тоологдадог асуудалнууд (зүйлнүүд, юумэнүүд).
- Приостановить, приостановка** - тусхай үе соо зогсоохо.
- Пропаганда** - номнол, идхалга.
- Противоспутниковый** - хэмэл одонуудые буудажа унагааха.
- Процесс** - ябадал, үйлэ хэрэг, шэнэлэлтэ, болоһон юумэн.
- Проект новой редакции закона** - хуулин шэнэ найруулгын проект.
- Прохождение законопроекта в Народном Хурале** - саашанхи ябасань.
- Проявить законодательную инициативу по вопросам своего ведения** - мэдэжэ эрхилдэг асуудалнуудаараа хуулин үүсхэл гаргаха.
- Процедура принятия закона** - хуули абаха ёһо гурим.
- Правовой акт** - хуули ёһоной акт.
- Пояснительная записка (к законопроекту)** - тайлбарилхан бэшэг.
- Процедура рассмотрения законопроекта на сессии Народного Хурала** - хараха ёһо гурим.
- Прогноз последствий принятий данного закона** - тус хуули абалгын ямар хойшолонгуудтай байжа болохо тухайнь тухаймжалалга.
- Прогнозирование законопроектов** - ямар хуулин проектууд зохёогдохо ёһотойб гэжэ уридшалан тухаймжалалга.
- Получение прогностической информации** - уридшалан тухаймжаллан мэдээсэл.

ЭЛИТЭ ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ХУБИ ЗАЯАН

Грек хэлэнхээ оршуулхада, Клеопатра гэжэ нэрэ "Эсэгхээ солотой" гэнэи удхатай юм. Үнэхөөрөөшье, Египедэй хатан байһан долоон Клеопатранууд буттасолотой үгизагуртай бэлэй. Элисэгэнь - I Птолемей Сотер (Абарагши) Александр Македонский эдир бага ханаһаа абан унаган нүхэр, тэрэнэй ударидалга доро бүхы дайн байлдаануудта ябалсаһан эрэлхэг сэрэгшэ юм.

юм шэнги, хүнэй шодэ, шэхэ хужарлуудан, зүрхэ сэдхэлыень лаб ээрлэжэрхидэ бэлэй... Айхабтар олон хари хэлэ мэдэдэг Клеопатра элдэб гүрэнүүдэй элис сайдуудтай оршуулагшагүйгөөр хөөрлөддэг байһан юм". Клеопатрын хаан шэрээ эзлээд, тулюур үбгэнэйнгөө нэрэнхээ зонхилхо гэхэдэ хаанай хүмүүжүүлэгшэ-евнух Потин үсэдөөр эсэргүүсэбэ. Клеопатрые

КЛЕОПАТРА

Агууехэ Александрай наһа барахада, нүхэдынь үргэнхэ империйень хубаахада, Египедые Птолемейдэ үгөө һэн. Птолемей Александрай шарилые Александрия хотодо тусхай ехэ булхан барилжа хайагалһан байгаа. Египедэй хаан байха үедөө I Птолемей элисүүдэй соёл, ёһо заншал нэбтэрүүлхые оролдоһон юм. Тэрэнэй байгуулһан Александрийска библиотекэ тэрэ үе сагай эрдэмтэдэй, уран зохёолшодой олон мянган бүтээлүүдые суглуулһан тон ехэ үнэтэй намой сан, дэлхэйн эрдэмтэндэмэни гээд тоологдодог бэлэй.

алаад, XIII Птолемейн орондо Египедые зонхилхо хүсэлдэ абтаһан Потин үндэр дээдын тушаал, ехэ зөөри баялиг үгэхөөр найдуулжа, олон хүнше үгэдөө оруулжа шадаа. Хаанагаа зобохон Клеопатра Римэй удамаршадайн эгэи Гней Помпейдэ хандажа, дайсандаа аршалан хамгаалхыень гуйба. Римэй легионуудай эрэхые хүлээжэ байһарь Потин гүрэнэй урбалта хэжэ, засагыень булган абаба. Хэдэн түшэмэлүүдтэйгээ хамта Клеопатра Сири руу зугадан тэрвэддэ, тэрэндэ үнэсэхэ үлэһэн сэрэгүүдые толгойлоо һэн. Харин энэ үедэ Римдэ граждан дайн хүлэжэрөөд, манай ээрын урдаху 48 ондо Фарсала шадар болоһон тулалдаанда Юлий Цезарь Гий Помпейн сэрэгүүдые бутта сохибо. Амиды үлэһэн Помпей Египет руу тэрвэлэ. Харин Потин тэрэнэй ерэмсээр алаха захиралта үгөөд, хойноһоошье хүрээжэ ерэнэ Цезарьтэ хатаһан толгойнь доро дохит харбайгаа һэн. Гэбшье Цезарь айхабтараар дураа гуталжа, тэрэ "бэлгыень" гартаа абабагүй.

сүхала халиһан Цезарь тэрэнэй хөөрлөддөг болгодо, "хөөр тала сэрэгүүдэ тарайжа, Александрия хотодо Цезарийн сүүдтэ дары түргэн эрэг!" гэнэи хатуу захиралта айлдахаба. Хэн нэгэнэй энэ захиралтыень өүүрэггүй наа, Римэй сэрэгүүд Египедые үнэһэн тоброг болгохо гээд занча һэн.

Манай анхрал татаһан VII Клеопатра 17 наһатайдаа дүү хубүүддэ, XIII Птолемейдэ (тэрэ 12-той һэн) хадамда гарһан юм. Египедэй фараонууднаа эхитэй энэ ёһо заншал хэдэн мянгад эсэлэй туршада сахигдадаг байгаа биүү. XIII Птолемей эсэгынь наһа барахада, Клеопатра XIII Птолемей нүхэртэйгөө Египедэй хаан шэрээдэ һууба. 13 наһатай дүү хубүүшье түрэхэнөө ухаа дутуушаг, гүрэн түрэ хүтэлбэрлэхэ аргагүй байһан юм. Суута грек түүхэшиин Плутарх Клеопатра тухай шэгээжэ бичихэн байдаг: "Энэ эхэнэрэй шэг шарай харгама найхан бэйшэ һэн. Гэбшье хүнтэй харилсаха, хөөрлөдхэ абари зангынь эсэгтэй захид, үгэ хүүрын айхабтар зөөлн, сэгэнь, хоолойнь, хүдэлсэ бүхэшинь эльбэ шэдтэй"

XIII Птолемей эсэгынь наһа барахада, Клеопатра XIII Птолемей нүхэртэйгөө Египедэй хаан шэрээдэ һууба. 13 наһатай дүү хубүүшье түрэхэнөө ухаа дутуушаг, гүрэн түрэ хүтэлбэрлэхэ аргагүй байһан юм. Суута грек түүхэшиин Плутарх Клеопатра тухай шэгээжэ бичихэн байдаг: "Энэ эхэнэрэй шэг шарай харгама найхан бэйшэ һэн. Гэбшье хүнтэй харилсаха, хөөрлөдхэ абари зангынь эсэгтэй захид, үгэ хүүрын айхабтар зөөлн, сэгэнь, хоолойнь, хүдэлсэ бүхэшинь эльбэ шэдтэй"

Үнэһэн мэхэтэй Потин энэ ушарые өөрлөгөө аша туһада хэрэглэхэ хэддэбэ. Тэрэнэй захиралтаар Птолемей сэрэгүүд тэйгээ хамта Цезарьтэ уулзахааа өшөө. Харин Клеопатра сэрэгэ тарайгаад, тэрэ газартаа Цезарийн захиралта хүлээжэ үлэбэл даа. Гэбшье Цезарь Потиний хара мэхэ гаргаһые тухайлаад, "Александрия эрхэ" гэнэи захиралта шуса элихдэ Клеопатрада эльгээһэн юм. Потин Клеопатрын харгые хааха зорилготойгоор хаа хаанагүй шанга харуулнууды табиданшье наань, юрын эхэнэрэй хубсаһа үндэһэн хатанше Антолкодор зарсань мэйсээг соо хэжэ үргэлөөд, Цезарьтэ асарһан түххэтэй. Сэбэр лата хэлэн дээрэ дуугарамсаараа Цезарийн ухаан зорхые баярлуулаад, ули найхан хоолойнгоо, таатай захид зугаагайнгаа эльбэ гаргажа, хатуу зоригтой Цезарийн сэдхэлые доһолгоожор-хилоһон юм.

ДАЛАН ЖУДАЛША

ХАТУУ ТЭРТЭН

Шэбэртэ нотагта Адяа (Цыбикив) Дамба гэжэ залуугаар наһа бараһан поэт Владимир Жалсановай аха, уран хэлэтэй хүн һая болотор ажаһууһан (дундуур наһатайдаа мордошоол даа). Тэрэнэй олон хөөрөөнүүдһээ нэгыень һая намда нотагайхидни дуулгаба. Ямар нэгэ ушар тохёолдожо, Самбуу нүхэдтэйгөө уулзажа, нэгэл хахадые хубаажа ууһан аад, мэдэншьегүй тэдэнтэйгээ хүхилдөөд, гурбан хоног соо арихдаһан байба. Тиймэ хэсүү байдалда ороһондоо һамгандаа ехээр гашайдуулахаа айжа, томоотой бүдүүн хүн Дамбые

нүхэр болгон татажа, гэртээ ошолсохыень, ехэ "залингай" буудал абаралсахыень гуйба ха. Дамбашье Самбууе хайрлажа, тэрэниие һамганһаан аршалхаяа, гэртэнь ошолсобо. Ороходонь, һамганиинь ушаагайнгаа хажууда барагар шархитай юумэн абяагүй тамхилжа һууба. Тэдэнэй мэндэшэлхэдэньшье харюусанагүй. Эршүүл үүдэнэй наана аниргүй зогсод. Аляһанайл ниидхэ дуудана. Нэгэ хэды болоод: "Самбуу... ши тэрэ табан архиншадаар... би тэдэниеш һайн мэдэхэб... гэнэн шэрүүн абяан дуулаба. һүүлдэнь дахин

гэр соо абяа шэмээгүй болошобо. һамганиинь тамхияа һороно. Тийн гэнтэ яаралгүйхэнөөр: "Намайе бү баһа", - гэжэрхибэ. Дамба бээ баришоод, одоол юумэншье эхилхэнь даа гэжэ бодоод, досоогоо Самбууе аршалха үгэнүүдээ бэлдэбэ. Энэ үедэ нүхэрын хажууһаан хаджажа: "Зай, яба даа", - гэбэ. Газа гараад, гайханан Дамба: "Үгы, яагаабши, шамайе хэнэжэ шөө эхилээгүй байхадань, юундэ гарабаш", - гэхэдэнь, нүгөөдэнь: "Дүүрээ, аюул үнгэрөө, һүүлдэ хэлээшэнь һамганаймни эгээл ехэ хараалынь гээшэ", - гэжэ Дамбаяа голхоруулба. Валерий ДАБАЕВ.

"ОГТОРГОЙ"

Шэхээ үбдээжэ, муугаар

дууладаг гү, али дүлииншэ боллохоёо ханабал, "Огторгой" гэнэн його хэбэлтнай, хайн

Хургануудай його

байха. Зарим ушарта түргэнише хайн боложо магадгүй. Залхуурангүйгөөршмэ його хэжэл байха шухала. Шэхэнтнай заабол һонор болохо.

Дунда хургаяа барбаадайнгаа эхиндэ нягты. Тиигээд барбаадайгаараа дунда хургаяа бажуугты. Бусад хургануудаа сэхээр аад, нулаар байлгаха хэрэгтэй.

"МАЙДАРИИН ЛИМБЭ"

Хото хоолойн, уушханай үбдэбэл, удаадахи його хэдэг байгты. Гарнуудайнгаа барбаадайнуудые ниилүүлэгты. Зүүн гарайтнай долёобор хурганбаруунгарай долёоборой эхиндэ табигдаха ёһотой. Баруунгарай дунда хурганзүүн

гарайтнай дунда болон шэгши хурганууд дээрэ табигдаха. Зүүн гарай нэрэгүй хурган

баруун гарай дунда болон нэрэгүй хурганууд дор байха. Тиигээд баруун гарай шэгши хурган зүүн гарай дунда хурганай нүүшын үе шадар табигдаха. Зүүн гарайнгаа шэгши баруунгарайнгаа дунда болон нэрэгүй хургануудтаяа холбогты. Тиихэдэ баруун гарай дунда хурган дээгүүрнь гараһан байха ёһотой.

Тус його эртэ үглөөгүүр хэхэдэ, хайн байха гэнэн заабаритай.

ЯМАРШЬЕ ШАНГА ЭМҮҮДНЭЭ ДУТАХАГҮЙ...

Бунай нүүлшын нара юушы мэдээгүй байтар га ажа ерэбэ. Шагта эмүүдээ холо хадагалжа, одоошы огородой эдээнэй болбосорон эдэешэжэ байһан хайхан ханые һамбаашалан, овоц шадамараар хэрэглэхээ шамдагты.

УКРОП. Шунанай даралта бага болгохо, зүрхэнэй, бөөрын, доторой үбшэнгүүдые, мүн ханяда аргалха шэдитэй ургамал.

Укропой сайн халбага үрэнэ нэгэ стакан уһан соо 5-6 минутын туршада бусалгаха. Үдэрэй туршада 3-4 дахин 2-3 столово халбагаар эдээнэй урда тээ уудаг байха.

Иимэ шүүнэ хүбэндэ дэбтээн шэнгээгээд, нүдэндэ жэн табихада хайн.

Толгойгоо үбдэдэг наа, 12-18 үдэрэй туршада үглөөгүүр болон унтахынгаа урда тээ хахад стакан шүүнэ уудаг байгты. Тиигээд нэгэ нара забһарлал хэхэ шухала.

Хатаһан укроп шанараа

алдадаггүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

ЧЕСНОК. Арһанай үбшэнүүдые, тэрэ тоодо элди, үүн гэхэ мэтые үдэр бүхэндэ үрэхэдэ, мүн сараа үлөөнгүйгөөр үгы болошохо.

8-10 хомхоол дунда жиирэй чеснок хальһантайнь жэжэхэнээр хэршэжэ, хахад литр архи соо 10-12 үдэрэй туршада дулаан газарта байлгаханай удаа шүүрээр шүүжэ, 2-3 неделиин туршада үдэрэй 3 дахин хахад сайн халбагаар эдээнэй урда тээ уудаг байха. Тиигээд нэгэ нарын туршада забһарлал хэхэ.

ХАРА РЕДЬКЭ. Хүйтэ абаһанһаа уламжалан, ханяаданай нүжэрбэл, редькын шүүнэ зүгын тоһонтой холижо, унтахынгаа урда тээ столово халбагаар уудаг байгты.

МОРХООБ. Үдэр бүхэндэ морхооб эдидэг байбал,

АМТАТАЙШЬЕ, ТУҺАТАЙШЬЕ

Жэжэхэнээр үрэгдэнэн морхооб наран сэсэгэй тоһонтой, үгы гэбэл, зөөхэйтэй холижо эдихэдэ, туһатайшые, амтатайшые байдаг. Хүнэй бээдэ угаа туһатай каротин морхообто бии юм гэжэ мэдэнэбди. Тиихэдэ тоһонтой, зөөхэйтэй холиходо, 60 процент хүрэтэр (холингүй эдидэл - оройдоол 6 процент) каротин бээдэ шэнгэн үлэнэ.

онкологическа үбшэнүүднээ бэээ нэргылжэ болохо.

Тиихэдэ хүндэ шанаһан морхооб мүн лэ туһатай.

Бөөрэ, сууха соогоо элһэтэй, шулуутай наа, үглөө бүхэндэ үлэн бээдэ нэгэ стакан үрэгдэнэн морхооб эдидэ, 30-40 минутын туршада хүл дээрээ ябаха.

Морхооб арһанай үбшэ аргалхада туһатай.

НАРИН МАТАРГАЙТАЙ БОЛОХО ГЭЭ НАА...

Элүүр хайхан бэын шэнжэ тэмдэг гэжэ наришан матаргай тухай бэшэдэгшые, хөөрэлгэдэгшые байха. Тээд иимэ бээтэй хайшан гээд болохоб? Үглөө бүри бэшэшые наа, сүлөөтэй сагтаа гимнастика хэхэдэ, аргагүй туһатай. Зураг дээрэ харуулагдһан упражнениүүдые заншалта болгожо шадабал, удахагүй наришан матаргайтай нахилзахатнай дамжаггүй.

Тус зүбшэлнүүдые Д.ЭРДЫНИЕВА бэлдэбэ.

ЯМАР ЗҮГ ТЭЭШЭ ХАРАЖА УНТАХАБ?

Зүүн зүг руу толгойгоо шэглүүлэн унтадаг байха гэжэ эрдэмтэд батална. Тиигэбэл бүхөөр унтаж, толгойтнай үбдэхгүй, бээтнай амарха.

Хойто зүг тээшэ хаража унтабал, одоол таарахагүй байна. Энэ зүг толгойдо, үе мүсэдэ, бүхы бээдэ муугаар нүлөөлдэг гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй.

ЦЕНТР ВОСТОЧНОЙ МЕДИЦИНЫ

Министерства здравоохранения Республики Бурятия

предлагает помощь для разрешения Ваших проблем, связанных со здоровьем, печеньем и профилактикой заболеваний.

Врачи и специалисты применяют оригинальные методики диагностики и лечения, основанные на традициях врачевания Востока и современных научных достижениях, используют знания и опыт, накопленные эмчи-ламами буддийских дацанов.

Проводится обследование на уникальном автоматизированном пульсодиагностическом комплексе, печение иглоукалыванием, массажем и другими методами тибетской медицины, подбор и изготовление индивидуальных сборов из трав, собранных в экологически чистых районах Бурятии.

Предлагаем путёвки на 12 дней для лечения в клинике Центра, стоимостью 1680000 рублей.

Предприятиям предоставляется возможность заключения договоров о медицинском обслуживании сотрудников и членов их семей по взаиморасчёту и на других условиях.

Поликлиника работает с 8.30 до 19.00 часов, в субботу с 9.30 до 14.00 часов

АДРЕС:

ул. Линховойна, 10. ТЕЛ. 2-29-70
Клиника - Верхняя Берёзовка. ТЕЛ. 1-22-00, 1-20-00
ФИТОАПТЕКА РАБОТАЕТ С 9.00 ДО 17.00 ЧАСОВ
ул. Линховойна, 10. ТЕЛ. 2-29-70
ул. Широких-Полянских. ТЕЛ. 3-32-15

ОТДЫХ И ЛЕЧЕНИЕ

НА ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ДАЧАХ!

Реабилитационный комплекс "Здоровье", расположенный в

п. Сотниково, предлагает путёвки на 15 дней для отдыха и лечения:

"МАТЬ И ДИТЯ" - по цене 1 млн. 950 т. р.

"АЛЛЕРГО-ПУЛЬМОНОЛОГИЧЕСКОЕ" - по цене 800000 руб. принимаются дети в возрасте от 2-х до 14 лет. В стоимость путёвки для детей входит комплексное лечение: массаж, биомассаж, физиолечение, стоматолог, лазеролечение, лечение по методу су-джок, баня, сауна, бассейн, пятиразовое питание, кабинет тибетской медицины (травы, прием астролога, тибетолога, эмчи-ламы).

"Лечебное голодание" - по цене 1 100 000 руб. на 21 день. Полное голодание под наблюдением врача.

Показания: бронхиальная астма, бронхит, ожирение, гипертоническая болезнь, кожные заболевания, заболевания суставов и позвоночника и т.д.

Для взрослых - комплексное лечение за дополнительную плату.

Также мы приглашаем вас провести выходные или праздничные дни на комфортабельных дачах.

"Люкс" - 80000 руб. в сутки (без питания), остальные - 50000 руб. в сутки (без питания). Стоимость питания - всего 30000 руб. в сутки!

Заезд автобусом РК от автостоянки рядом с театром оперы и балета.

СПРАВКИ ПО ТЕЛ:
3-94-1-24, 2-34-02.

ГРАФИК ЗАЕЗДОВ В РК "ЗДОРОВЬЕ".

АЛЛЕРГО-ПУЛЬМОНОЛОГИЧЕСКОЕ ОТД.

(МАТЬ И ДИТЯ)

14.08.97 г. по 28.08.97 г.
30.08.97 г. по 13.09.97 г.
02.08.97 г. по 16.08.97 г.
18.08.97 г. по 01.09.97 г.

СЭНХИР НУУРНУУДАЙ ХИЗААР ТУХАЙ

Ярууны аймагай 70 жэлэй ойдо зорюулагдан, "Край голубых озёр" гэжэ нэрлэгдэһэн ном найндэрэй тээ урдахана хэблэлхээ гараа. Хатуухан хара-хүхэ гадардээрнь номой нэрэ мүнгэн шэрээр барлаатай. Дээдэ захадань - "Еравитскекому вайону - 70 лет" гэһэн үгэнүүд мүн лэ "мүнгэн" үзэгүүдээр сөхөөтэй. Гадарай доодо захаар - мүнгэн үгэгтэ үгэлзэнүүд.

Ярууны нотагай хүтэлбэриин толгойлогшо Ц.Э.Доржиевай аймагай түүхэ, мүнөөнэй байдал тухай хөөрхэн статьягаар ном нээгдэнэ. Яруунада түрэнэ, тэндэ хүдэлхэн, урханан, дээшээ дэбжэлхэн дайны болон ажалай

номой бүрилдэлгэдэ хабаадаа. Ярууны аймагай хүтэлбэри-лэгшэд, нотагай "Ярууна" нээгдэл, олонштыг ехэ хүсэ хаяжа, тон бөгөнхон болзор соо, тодорхойлол, гурбан үдэр соо Буряад Республикын "Республиканская типография" гэһэн ОАО-до барлагдажа гараа гэжэ оисолхо дуран хүрэнэ. Пархатын соёлой байшанда баярай суглаанай боложо байтар, типографиин шэнэхэн шэрээр анхилхан энэ ном "хүсэжэ ошоод", айлишадта бэлэг болгогдон барюулагдана лэн. Нимэ ушар типографиин түүхэдэ үсөөхэн тохёолдодог. Тиймэнээ Ярууны өвхэдэн хүтэлбэриин захиргаан энэ типографида ошо баяр

ветеранууд Б.Н.Т.Аюров, Ц.Д.Ж.Жалсанов, С.Бадмаев, Ц.Б.Нимаева, хүтэлбэриилхы ажалда ябаһан, мүнөөшье ябадаг Н.Н.Найданов, Л.Цыбикжанова, Ярууны аймагыг хүтэлбэригэжэ, олон жэлдэ ажаллаһан, тэндэхэ мүн лэ дээшээ урханан Б.С.Семёнов, Д.Н.Т.Раднаев болон бусад 20 гаран автор энэ

хүрэгхэн байна. Энэ номые хэблэхын тула редакциинто коллеги бүридүүлэгдэһэн байгаа: Ц.Э.Доржиев (нотагай хүтэлбэриин гулаа), Р.Б.Бадмаев, Ц.Д.Ж.Жалсанов, А.Ц.Сувьтимов, С.С.Цырендоржиев. Нютагаархидай "Ярууна" нээгдэлэй президент Ц.Д.Ж.Жалсанов тус номые эблүүлэн бүрид-

хөө. "Байгал" сэтгүүлэй ахамад редактор, Россин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ С.С.Цырендоржиев номой харюусалгата редактор, Я.П.Баранникова техничeskэ редактор, О.Ж.Дориева корректор байгаа.

Ц.ДОНДОГОЙ.

БАЙГАЛ - ФИЛАТЕЛИДЭ

Байгал хадаа бүхы дэлхэй дээрэ ори ганса, бусадтай жэшэшэгүй байгаалин бүтээл гэжэ нэгэшье нэмэлтэгүйгөөр хэлэхэдэ болоно. Далайн гүнзэгын зарим

хабар-намарай үедэ почто, ашаа болон пассажирнуудые зөөдэг байһан юм. Мүн энэл харгыгаар Россин империин океанай саадахи газар - Ород Америкэтэй холбоон бээлүүлэгдэдэг бэлэй.

Байгалые урда эрьээрнь тойрожо гараһан Транссибириин зам барилгыг дүүргэһэнэйшье удаа хуушан трактын удхашанар буураагүй лэн. Хуушан открыткэнүүд дээрэ Байгалай участок дээрэ түмэр харгы ашаглалгын түрүүшын шата зураглан харуулагдана: поезд паром дээрэ ашаад, абаашажа ябаһаниинь зурагданхай.

"БAM" гэжэ хуряангыгаар нэрлэгдэһэн түмэр харгы хоридохи зуун жэлэй алас зам гээд түүхэдэ ороһон байна бшуу.

газартта 1600 метр болодог, хойто зүгһөө урагшаа 636 километр ута юм. Байгал далайе харуулһан зурагуудтай конвертэнүүдые Хэлхээ холбооной министрство хэблэн гаргада байгаа.

Тэдэ маркануудын нуурай эрьедэ ажаһуудаг хүнүүдэй һуудал байдалые, үзэсхэлэн найхан байгаали харуулдаг лэн. Нилээд олон карточканууд Байгалые тойроһон харгыда зорюулагдаһан байдаг. Байгалай баруун эрьээр Сибириин

почто зөөдэг хуушан трактын участок оршодог, тэрэн Санкт-Петербург болон Москвае холын Яхадтай, Камчаткатай, Чукоткой холбодог ори ганса тракт байгаа. Россин эгээн ута харгыгаар үбэлэй,

Владимир БОЙКО.

"ДУХЭРИГТЭ" ДҮТЭЛЭЕ, ТА БУИДЭ ЖОЁР ТАНИЛСАЯ!

Монгол ороной эрхэтэн (буряад хэлэ һайн мэдэхэ, тамхи татадаггүй, архи уудаггүй), урин иддам зантай 50-һаа 60 хүрэтэр наһанай эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнгэй.
Абн. N 1. Энэ хүнтэй танилсахые хүсэбэл, нимэ хаягаар бэшэгты: Монголия, инд. 211121, почтовое отделение 21, п/я 217.
* 59 наһатай (бар жэлтэй), дээдэ нургуулитай, түбхинэһэн томо үхибүүдтэй эхэнэр түбшэн даруу, холишоргүй зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна.
Абн. N 2. Танилсахые хүсэбэл, нимэ хаягаар бэшэгты: Улаан-Үдэ, 070031 до востребования п/у 030840
* 29 наһатай, урин зулгы зантай, гурбатайхан хүбүү хүмүүжүүлжэ байһан эхэнэр 29-һөө 37 хүрэтэр наһанай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнгэй.
Абн. N 3. * Пенсионер (62/172/80), хүдөө нотагта шйдаг, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй, 40 жэл соо багшаар хүдэлхэн эрэ хүн саашадаа гэр бүлэ байгуулаар зохид эхэнэртэй танилсаха байна.
Абн. N 4. * 54 наһатай, номгон даруу зантай, сэбэр шарайтай эхэнэр 54-һөө 58 хүрэтэр наһанай холишоргүй эрэ хүнтэй танилсаха.
Абн. N 5. * 56 наһатай, хүдөө нотагта ажалтай эрэ хүн 48-һаа 56 хүрэтэр наһатай, даруу зохид зантай, архинша, тамхинша бэшэ хүдөөгэй эхэнэртэй танилсаад, гэр бүлэ болохо хүсэлэнгэй.
Абн. N 6. Эдэ соносхолнуудаар һонирхоболтнай, адресуудынь редакция байха. Харюу болон соносхол нимэ хаягаар эльгээгты: Улаан-Үдэ, Каландаришвили 23, "Буряад үнэн", "Дүхэриг".

"Бизнес-Б" 1-54
Информационный центр
Регистрация предприятий "под ключ"
Составление бизнес-планов
Моментальное тиражирование
Переводческие услуги
Продажа и аренда:
Офисы, складские помещения, магазины.
Квартиры в рассрочку в строящихся домах
Ремонт квартир и офисов
Принимаются БЕСПЛАТНО заявки на покупку и продажу производственных помещений

Внимание!
Акционерное общество
"ЭЛЕКТРОСВЯЗЬ"
Республики Бурятия
ПРИНИМАЕТ
ЗАЯВКИ
НА ПОДКЛЮЧЕНИЕ Ж СЕТИ
СОТОВОЙ
ПОДВИЖНОЙ
СВЯЗИ
федерального стандарта GSM-900
ПО ВОПРОСАМ ПОДАЧИ ЗАЯВОК
ОБРАЩАТЬСЯ ПО ТЕЛЕФОНУ 1-06-41

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А.А. АНГАРХАЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Г. Х. ДАШЕЕВА (редакторай орлогшо), Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (харюусалгата секретарь), Р.Б. ГАРМАЕВ, Д.Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Ц. Ц. ДОНДОГОЙ, С. Д. ОЧИРОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 5 хууданан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэлэг 36063. Хэблэлдэ тушаагдаһан цаг 17.00.

"Республиканска типографи" гэһэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорийн телефон: 2-40-45. Б-0079-дхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ №7843.

Редакциин телефонууд: редакторай - 1-50-96, приёмнын - 1-54-54, редакторай орлогшонорой - 1-68-08, 1-64-36, харюусалгата секретариин - 1-50-52, секретариин - 1-62-62, таһагууд: үндэһэтэнэй болон политическэ асуудалнуудаар - 1-55-97 (даагшань), 1-61-35, 1-34-05, экономикын - 1-63-86, 1-61-35, соёлой болон түүхын - 1-60-21 (даагшань), 1-57-63, залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэриин - 1-54-93 (даагшань), 1-69-58, мэдээлэлэй болон соносхолдой - 1-67-81, корректорнүүдэй - 1-33-61, компьютернай түбэй - 1-66-76.
"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 1-49-94, бухгалтери - 1-23-67, вахта - 1-35-95.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй бэшэлгыгэ хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.